

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ШНУРКО ЯНА ВІКТОРІВНА

УДК 351.745.5

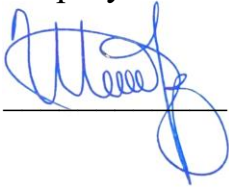
ДИСЕРТАЦІЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВЗАЄМОДІЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З МЕДІА (ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ
ІНФОРМАЦІЇ)

08 – Право

081 – Право

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Я.В. Шнурко

Науковий керівник –
Фоменко Андрій Євгенович,
доктор юридичних наук, доцент
Заслужений юрист України

Дніпро – 2023

АНОТАЦІЯ

Шнурко Я.В. Адміністративно-правове регулювання взаємодії Національної поліції України з медіа (засобами масової інформації). – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право. – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Дніпро, 2023.

Дисертація стала одним із перших у вітчизняній науці адміністративного права комплексних досліджень особливостей адміністративно-правового регулювання взаємодії поліції з медіа (засобами масової інформації).

Розкрито принцип транспарентності в діяльності поліції як невід’ємну засаду, згідно з якою поліція зобов’язана систематично інформувати суспільство про свою діяльність (виконуючи обов’язок), а суспільство має доступ до інформації про діяльність поліції (реалізуючи право). Обґрунтовано, що: 1) відкритість та прозорість не є тотожними поняттями, а доповнюють одне одного, утворюючи цілісний принцип, закріплений статтею 9 Закону України «Про Національну поліцію»; 2) практична реалізація принципу відкритості та прозорості передбачає виконання поліцією як обов’язкових, так і уповноважуваних дій; 3) відкритістю є можливість для всіх бажаючих безперешкодно спостерігати за діяльністю поліції; 4) прозорість означає зрозумілість, доступність та легкість для сприйняття будь-якою особою інформації про діяльність поліції. 5) поняття відкритості та прозорості поступово мають бути заміщені єдиним терміном – транспарентність, який має стати основною засадою діяльності будь-якого суб’єкта владних повноважень в Україні; 6) медіа відіграють важливу роль у реалізації принципу транспарентності.

Охарактеризовано сучасний стан правового регулювання взаємодії поліції з медіа як правотворчу діяльність компетентних суб'єктів щодо унормування та впорядкування засобами юридичної техніки сукупності суспільних відносин, які виникають у інформаційній та правоохоронній сферах щодо: формування оцінки ефективності діяльності поліції, здійснення громадського контролю за її діяльністю, реалізації спільних проектів з громадськістю. До особливостей правового регулювання взаємодії поліції з медіа віднесено наступні: а) виступає різновидом публічного соціального регулювання; б) змістом є відкрита інформація про юридичні факти та інші випадки, які прямо чи опосередковано пов'язані з діяльністю поліції; в) об'єктом є висвітлення процесів, що відбуваються у поліції, а також вплив на них у визначеному Законом порядку; г) визначає загальні нормативно-правові засади одержання, використання, поширення та зберігання інформації про діяльність поліції; ґ) завдяки йому відносини між поліцією та медіа набувають правової форми; д) визначає адміністративно-правовий статус поліції та медіа, закріплює форми і методи їх узгодженої діяльності; е) здійснюється завдяки реалізації правових норм; є) спрямоване на формування оцінки про ефективність діяльності поліції, здійснення громадського контролю та реалізацію спільних проектів з громадськістю; ж) є цілеспрямованим, організованим та скерованим на результат.

Визначено поняття взаємодії поліції з медіа як здійснюваної на основі спеціальних засад системної узгодженої діяльності, що реалізується у певних формах завдяки використанню комплексу методів та спрямована на досягнення потрібної мети – об'єктивного інформування населення про діяльність поліції, втілення принципу транспарентності у роботі поліції та реалізації громадського контролю. До особливостей взаємодії поліції з медіа нами віднесено: а) нерівний статус учасників взаємодії; б) наявність взаємних прав та обов'язків;

в) тісний зв'язок із суспільством; г) неупереджений характер; г) велика кількість інструментів здійснення; д) дуальний характер (офіційний та неофіційний).

Здійснено аналіз складових компетенції підрозділів комунікації НПУ:

- 1) координація заходів підрозділів поліції щодо реалізації інформаційної політики;
- 2) впровадження транспарентності у діяльності територіальних органів (підрозділів) поліції;
- 3) інформування через медіа громадськості про діяльність поліції;
- 4) забезпечення функціонування офіційних веб-ресурсів НПУ;
- 5) проведення моніторингу та аналізу інформації, яка викладена в медіа та мережі Інтернет про діяльність поліції;
- 6) організація нормативно-правового забезпечення органів та підрозділів поліції згідно з напрямками діяльності підрозділів комунікації.

Розкрито зміст принципів взаємодії поліції з медіа, якими визначені керівні та основоположні засади багатосторонньої узгодженої діяльності, що здійснюється в інтересах суспільства між учасниками інформаційних правовідносин, сторонами яких виступають органи і підрозділи Національної поліції України та медіа. До принципів взаємодії поліції з медіа віднесено наступні: 1) підзаконність; 2) багатоканальність; 3) об'єктивність; 4) плановість, системність і безперервність; 5) транспарентність; 6) людиноцентризм; 7) науковість та інноваційність.

Визначено поняття функцій взаємодії поліції з медіа як порівняно самостійних напрямків діяльності, які слугують забезпеченню узгодженої діяльності залучених у цей процес учасників та досягненню її позитивних результатів. До основних функцій віднесені: 1) правоохоронна, що полягає у інформуванні населення про стан злочинності та заходи безпеки у зв'язку із цим; 2) правовиховуюча, що стосується впливу на громадську думку для формування правомірної поведінки; 3) контролююча, яка проявляється у реалізації заходів громадського контролю за діяльністю поліції; 4) сервісно-інформативна, метою якої є доведення інформації про діяльність поліції;

5) прогностична, яка розкриває тенденції і перспективи удосконалення взаємодії; 6) наукова, яка пов'язана із науковим обґрунтуванням удосконалення процесу взаємодії між інституціями громадянського суспільства та поліцією; 7) координаційна, що проявляється в узгодженій роботі всіх учасників такої взаємодії; 8) юрисдикційна, що полягає у розгляді справ позитивного і негативного характеру, що належать до предмету взаємодії; 9) пропагандистська (іміджева), сутність якої полягає у формуванні позитивного іміджу поліції на основі схвальних практик ПР діяльності.

Розглянуто форми взаємодії поліції з медіа, які визначено як нормативно врегульовані зовнішні прояви виконавчої та розпорядчої діяльності суб'єктів взаємодії, які ґрунтуються на узгодженні взаємних інтересів для досягнення спільної мети або певних результатів. Правові форми взаємодії включають: акредитаційну, юрисдикційну, нормативну та безпекову. До неправових форм взаємодії належить: організаційна, інформаційна, агітаційна, веб-координаційна, координаційна, аналітична, оглядова та законопроектна.

Окреслені методи взаємодії поліції з медіа як способи, засоби та прийоми, які застосовуються у кореспондуванні з формами взаємодії з метою забезпечення ефективної комунікації з громадськістю та підвищення рівня довіри до поліції. Доведено, що основним у взаємодії поліції з медіа є метод переконання, водночас метод примусу також може мати місце.

Проаналізовано європейський досвід налагодження взаємодії між поліцією та медіа в окремих державах – учасницях ЄС (Республіка Польща, Федеративна Республіка Німеччина, Королівство Швеція, Королівство Іспанія, Румунія, Республіка Хорватія, Естонська Республіка).

Виокремлено низку особливостей такої взаємодії: 1) відсутність уніфікованої моделі комунікації між поліцією та медіа; 2) виконання медіа ролі інструменту громадського контролю та виступ у якості «лідера думок»; 3) посилення ролі соціальних мереж та значення Інтернет комунікації над

традиційними формами зв'язку; 4) наявність суб'єкта (посадової особи або підрозділу), до повноважень якого належить забезпечення взаємодії між поліцією з медіа; 5) наявність взаємних принципів і правил діяльності (взаємодії); 6) відбиття інформаційних атак (протидія гібридній війні).

Визначено поняття перспективної моделі взаємодії між поліцією та медіа «Прозора поліція», як парадигми, що передбачає відкритість, прозорість та взаємодію між цими двома інституціями з метою підвищення громадської довіри до поліції та забезпечення ефективного виконання останньою покладених на неї повноважень. Доведено, що модель «прозора поліція» має сприяти взаємодії поліцейських та представників медіа для забезпечення широкого доступу громадськості до інформації про діяльність поліції, забезпечити транспарентність поліцейської діяльності та публічний контроль за діяльністю поліції. Зазначена модель також має відображати підхід «Community policing», стосовно відкритого діалогу між поліцією та населенням з метою вирішення проблем та покращення якості надання поліцейських послуг. Наголошено на особливостях взаємодії поліції з медіа під час дії особливого правового режиму воєнного стану в Україні.

Результатом практичного впровадження положень дисертації є те, що вони можуть бути використані та використовуються у науковій діяльності – для подальшого розроблення наукових питань удосконалення теоретичних та прикладних аспектів взаємодії поліції з інституціями громадянського суспільства (акт впровадження у наукову діяльність Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 25.01.2023); у законодавчій діяльності – для розробки і вдосконалення нормативно-правових актів спрямованих на поліпшення взаємодії Національної поліції з медіа (засобами масової інформації); у практичній діяльності – для удосконалення функціонування підрозділів комунікації Національної поліції України; у освітньому процесі – при підготовці навчально-методичних матеріалів, а також

при викладанні навчальних дисциплін «Поліцейська діяльність», «Адміністративне право» у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ (акт впровадження у освітній процес Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 02.02.2023).

***Ключові слова:** Національна поліція, медіа, взаємодія, громадський контроль, цифровий простір, права людини, засоби масової інформації, інформаційні сервіси, транспарентність.*

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧКИ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Шнурко Я.В. Принципи взаємодії Національної поліції та засобів масової інформації. Нове українське право. 2021. Вип. 6. С. 142-147.
2. Шнурко Я.В. Форми взаємодії Національної поліції та засобів масової інформації. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 11. С. 538-540.
3. Шнурко Я.В. Роль засобів масової інформації у формуванні довіри населення до поліції. Аналітично-порівняльне правознавство. 2021. № 4. С. 218-222.
4. Шнурко Я.В. Підрозділ зв'язків з громадськістю Національної поліції як суб'єкт взаємодії з засобами масової інформації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2022. Вип. 71. С. 293-297.
5. Шнурко Я.В. Специфіка взаємодії поліції та засобів масової інформації: зарубіжний досвід та українські реалії. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2022. № 2. С. 104-108.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Шнурко Я.В. Обмеження права на доступ до інформації, яка перебуває у розпорядженні Національної поліції. Проблеми забезпечення прав і свобод

людини: зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 10 груд. 2021 р.). Луцьк: Вежа-Друк, 2021. С. 246-248.

2. Шнурко Я.В. Щодо принципу відкритості та прозорості у діяльності Національної поліції. Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 25 лют. 2022 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 504-506.

3. Шнурко Я.В. Взаємодія Національної поліції та ЗМІ у виявленні корупційних правопорушень в умовах воєнного стану. Забезпечення державної безпеки в умовах воєнного стану: збірник тез I міжнародної науково-практичної онлайн конференції (м. Луцьк, 27 трав. 2022 р.). Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. С. 206-209.

4. Шнурко Я.В. Окремі аспекти реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану. Організаційно-правове забезпечення функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану: матеріали Всеукр. круглого столу (м. Дніпро, 3 черв. 2022 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 53-55.

SUMMARY

Shnurko Y. V. Administrative and legal regulation of the interaction of the National Police of Ukraine with the media (mass media) – *Qualification scientific work on the rights of the manuscript.*

Thesis for a Doctor of Philosophy, 081 – Law. – Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs, Dnipro, 2023.

The dissertation became one of the first in the domestic science of administrative law of complex studies of the peculiarities of administrative and legal regulation of the interaction of the police with the media (mass media).

The principle of transparency in police activity is revealed as an integral principle, according to which the police is obliged to systematically inform society about its activities (by fulfilling its duty), and society has access to information about police activities (by exercising its right). It is substantiated that: 1) openness and transparency are not identical concepts, but complement each other, forming a coherent principle enshrined in Article 9 of the Law of Ukraine «On the National Police»; 2) the practical implementation of the principle of openness and transparency involves the implementation of both mandatory and authorizing actions by the police; 3) openness is an opportunity for all those who wish to observe police activities without hindrance; 4) transparency means comprehensibility, accessibility and ease of perception by any person of information about police activities. 5) the concepts of openness and transparency should gradually be replaced by a single term – transparency, which should become the main basis of the activity of any subject of power in Ukraine; 6) the media play an important role in implementing the principle of transparency.

The current state of legal regulation of the interaction of the police with the media is characterized as a law-making activity of competent subjects regarding the normalization and ordering by means of legal techniques of the set of social relations that arise in the information and law enforcement spheres in relation to: forming an assessment of the effectiveness of the police's activities, exercising public control over its activities, implementing joint projects with the public. The peculiarities of legal regulation of police interaction with the media include the following: a) act as a type of public social regulation; b) the content is open information about legal facts and other cases that are directly or indirectly related to police activities; c) the object is the coverage of the processes taking place in the police, as well as the influence on them in the manner determined by the Law; d) determines the general regulatory principles of obtaining, using, distributing and storing information about police activities; e) thanks to him, the relationship

between the police and the media acquires a legal form; f) determines the administrative and legal status of the police and the media, establishes the forms and methods of their coordinated activities; g) is carried out thanks to the implementation of legal norms; h) aimed at forming an assessment of the effectiveness of police activity, the implementation of public control and the implementation of joint projects with the public; i) is purposeful, organized and focused on results.

The concept of interaction between the police and the media is defined as being carried out on the basis of special principles of systemic coordinated activity, which is implemented in certain forms thanks to using a complex of methods and is aimed at achieving a triple goal – objectively informing the population about the activities of the police, implementing the principle of transparency in the work of the police and implementing public control. Among the features of the interaction between the police and the media, we include: a) unequal status of the participants in the interaction; b) existence of mutual rights and obligations; c) close connection with society; d) impartial nature; e) a large number of implementation tools; f) dual character (official and unofficial).

An analysis of the components of competence of the communication units of the NPU is carried out: 1) coordination of the activities of the police units regarding the implementation of the information policy; 2) implementation of transparency in the activities of territorial bodies (subdivisions) of the police; 3) informing the public about police activities through the media; 4) ensuring the functioning of official NPU web resources; 5) monitoring and analysis of information published in the media and the Internet about police activities; 6) organization of regulatory and legal support of police bodies and units in accordance with the areas of activity of communication units.

The content of the principles of interaction between the police and the media, which define the guiding and fundamental principles of multilateral coordinated

activities is revealed and is carrying out in the interests of society between participants in informational legal relations, whose parties are the bodies and units of the National Police of Ukraine and the media.

The content of the principles of interaction between the police and the media, which define the guiding and fundamental principles of multilateral coordinated activities carried out in the interests of society between participants in informational legal relations, whose parties are the bodies and units of the National Police of Ukraine and the media, is revealed. The principles of police interaction with the media include the following: 1) compliance with the law; 2) multichannel; 3) objectivity; 4) planning, systemacity and continuity; 5) transparency; 6) human centrism; 7) science and innovativeness.

The concept of the functions of interaction between the police and the media as relatively independent areas of activity, which serve to ensure the coordinated activity of the participants involved in this process and achieve its positive results, has been defined. The main functions include: 1) law enforcement, which consists in informing the population about the state of crime and security measures in connection with it; 2) legal education, which refers to the influence on public opinion for the formation of lawful behavior; 3) controlling, which is manifested in the implementation of measures of public control over the activities of the police; 4) service-informative, the purpose of which is to provide information about police activities; 5) prognostic, which reveals trends and prospects for improving interaction; 6) scientific, which is related to the scientific justification of improving the process of interaction between civil society institutions and the police; 7) coordination, manifested in the coordinated work of all participants of such interaction; 8) jurisdiction, which consists in consideration of positive and negative cases related to the subject of interaction; 9) propaganda (image), the essence of which is the formation of a positive image of the police on the basis of acceptable PR practices.

Forms of interaction between the police and the media are considered, which were defined as normatively regulated external manifestations of the executive and administrative activities of the subjects of interaction, which are based on the coordination of mutual interests to achieve a common goal or certain results. Legal forms of interaction include: accreditation, jurisdictional, regulatory and security. Non-legal forms of interaction include: organizational, informational, campaigning, web-coordinating, coordinating, analytical, review, and legislative.

The methods of police interaction with the media are outlined as methods, means and techniques used in correspondence with forms of interaction in order to ensure effective communication with the public and increase the level of trust in the police. It has been proven that the main method of interaction between the police and the media is the method of persuasion, while the method of coercion can also take place.

The European experience of establishing interaction between the police and the media in individual EU member states (the Republic of Poland, the Federal Republic of Germany, the Kingdom of Sweden, the Kingdom of Spain, Romania, the Republic of Croatia, the Republic of Estonia) is analyzed.

A number of features of such interaction are highlighted: 1) lack of a unified model of communication between the police and the media; 2) performance of the media as a tool of public control and acting as an «opinion leader»; 3) strengthening the role of social networks and the importance of Internet communication over traditional forms of communication; 4) the presence of an entity (an official or unit) whose powers include ensuring interaction between the police and the media; 5) availability of mutual principles and rules of activity (interaction); 6) repelling information attacks (anti-hybrid warfare).

The concept of a promising model of interaction between the police and the media «Transparent Police» is defined as a paradigm that involves openness, transparency and interaction between these two institutions in order to increase

public trust in the police and ensure the effective performance of the latter's powers. It has been proven that the «transparent police» model should promote interaction between police officers and media representatives to ensure wide public access to information about police activities, ensure transparency of police activities and public control over police activities. The specified model should also reflect the «Community policing» approach, regarding an open dialogue between the police and the population in order to solve problems and improve the quality of police services. The peculiarities of the interaction of the police with the media during the operation of the special legal regime of martial law in Ukraine are emphasized.

The result of the practical implementation of the provisions of the dissertation is that they can be used and are used in scientific activity – for the further development of scientific issues of improving the theoretical and applied aspects of the interaction of the police with institutions of civil society (the act of implementation in the scientific activity of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs dated 25.01.2023); in legislative activity – for the development and improvement of normative legal acts aimed at improving the interaction of the National Police with the media (mass media); in practical activities – to improve the functioning of the communication units of the National Police of Ukraine; in the educational process – during the preparation of educational and methodological materials, as well as when teaching the educational disciplines «Police activities», «Administrative law» at the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs (act of introduction into the educational process of the Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs dated 02.02.2023).

Keywords: *National police, media, interaction, public control, digital space, human rights, mass media, information services, transparency.*

LIST OF PUBLICATIONS OF THE APPLICANT ASSOCIATED WITH THE TOPIC OF THE THESIS

Research papers where main research results of the Thesis have been published:

1. Шнурко Я.В. Принципи взаємодії Національної поліції та засобів масової інформації. Нове українське право. 2021. Вип. 6. С. 142-147.
2. Шнурко Я.В. Форми взаємодії Національної поліції та засобів масової інформації. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 11. С. 538-540.
3. Шнурко Я.В. Роль засобів масової інформації у формуванні довіри населення до поліції. Аналітично-порівняльне правознавство. 2021. № 4. С. 218-222.
4. Шнурко Я.В. Підрозділ зв'язків з громадськістю Національної поліції як суб'єкт взаємодії з засобами масової інформації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2022. Вип. 71. С. 293-297.
5. Шнурко Я.В. Специфіка взаємодії поліції та засобів масової інформації: зарубіжний досвід та українські реалії. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2022. № 2. С. 104-108.

Research papers certifying the approbation of the results of the Thesis:

1. Шнурко Я.В. Обмеження права на доступ до інформації, яка перебуває у розпорядженні Національної поліції. Проблеми забезпечення прав і свобод людини: зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 10 груд. 2021 р.). Луцьк: Вежа-Друк, 2021. С. 246-248.
2. Шнурко Я.В. Щодо принципу відкритості та прозорості у діяльності Національної поліції. Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 25 лют. 2022 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 504-506.

3. Шнурко Я.В. Взаємодія Національної поліції та ЗМІ у виявленні корупційних правопорушень в умовах воєнного стану. Забезпечення державної безпеки в умовах воєнного стану: збірник тез I міжнародної науково-практичної онлайн конференції (м. Луцьк, 27 трав. 2022 р.). Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. С. 206-209.

4. Шнурко Я.В. Окремі аспекти реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану. Організаційно-правове забезпечення функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану: матеріали Всеукр. круглого столу (м. Дніпро, 3 черв. 2022 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 53-55.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	18
ВСТУП.....	19
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА СКЛАДОВА ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З МЕДІА (ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ).....	28
1.1. Поняття і зміст принципу відкритості та прозорості у діяльності Національної поліції України.....	28
1.2. Правове регулювання взаємодії Національної поліції України з медіа.....	43
1.3. Сутність та особливості взаємодії Національної поліції України з медіа в сучасний період.....	68
Висновки до першого розділу.....	85
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА СКЛАДОВА ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З МЕДІА (ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ).....	87
2.1. Компетенція підрозділів комунікації Національної поліції України як основного суб'єкта взаємодії з медіа.....	87
2.2. Принципи та функції взаємодії Національної поліції України з медіа.....	102
2.3. Форми та методи взаємодії Національної поліції України з медіа.....	117
Висновки до другого розділу.....	135
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З МЕДІА (ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ) В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....	138

3.1. Досвід поліцейських органів європейських держав щодо організації взаємодії з медіа.....	138
3.2. Перспективна модель взаємодії Національної поліції України з медіа.....	154
Висновки до третього розділу.....	167
ВИСНОВКИ.....	170
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	176
ДОДАТКИ.....	200

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АР Крим – Автономна Республіка Крим

ВРУ – Верховна Рада України

ЄС – Європейський Союз

ЄСПЛ – Європейський суд з прав людини

ЗМІ – засоби масової інформації

КМУ – Кабінет Міністрів України

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення

МВС – Міністерство внутрішніх справ

НПУ – Національна поліція України

НСТУ – Національна суспільна телерадіокомпанія України

ОВС – органи внутрішніх справ

ООН – Організація об'єднаних націй

ПР – зв'язки з громадськістю

СБУ – Служба безпеки України

ЮНЕСКО – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Успішність приведення діяльності Національної поліції України у відповідність до передових європейських стандартів правоохоронної діяльності багато в чому залежить від впровадження нової доктрини поліцейської діяльності, заснованої на взаємодії поліції та суспільства (Community policing). Налагодження партнерських відносин з населенням вимагає від поліції не тільки активної діяльності на території поліцейського обслуговування, а й досягнення високого рівня транспарентності в повсякденній роботі.

Взаємодія з медіа (засобами масової інформації) впливає на ефективність роботи та формування позитивного іміджу Національної поліції. Така взаємодія сприяє підвищенню рівня безпеки населення, налагодженню партнерських відносин та ефективному виконанню завдань, покладених на територіальні органи і підрозділи поліції.

В сучасних умовах стає цілком очевидною невідповідність між багатоканальністю інформації та рівнем обізнаності населення про діяльність поліції. Відповідно, перегляд діючої парадигми такої взаємодії має збільшити рівень довіри до поліції з боку населення, посилити роль інституцій громадянського суспільства, зосередити увагу на сучасних викликах і загрозах. Медіа не лише виступають провідниками інформації між поліцією та суспільством. Навпаки, в умовах цифровізації суспільства зростає їхня роль у превенції, розкритті та фіксації правопорушень, реалізації заходів громадського контролю, моніторингу ефективності діяльності поліції.

Водночас, слід вказати на відсутність узгодженої позиції щодо сутності взаємодії Національної поліції з медіа (засобами масової інформації), недостатню наукову розробленість проблемних питань такої взаємодії в

звичайний та особливий період, відсутність затверджених стратегічних пріоритетів оптимізації взаємодії поліції з медіа.

Наведене актуалізує важливість взаємодії поліції з медіа (засобами масової інформації), удосконалення якої не вбачається можливим без ґрунтовних наукових досліджень поняття, сутності та особливостей адміністративно-правового регулювання зазначеної узгодженої діяльності.

Наукове підґрунтя для виконання роботи склали праці теоретико-правового характеру вітчизняних фахівців у царині адміністративного права – В.Б. Авер'янова, Г.О. Блінової, І.П. Голосніченка, Р.А. Калюжного, Т.О. Коломоець, А.Т. Комзюка, Є.В. Курінного, Ю.О. Легези, А.А. Манжули, Р.В. Миронюка, О.П. Світличного, Є.Ю. Соболя, С.Г. Стеценка, В.І. Теремецького, М.М. Тищенко та багатьох інших.

Інша група науковців зосередила увагу на проблемах адміністративно-правового забезпечення поліцейської діяльності. Серед таких фахівців можна виділити: О.І. Безпалову, О.В. Джафарову, О.Ю. Дрозда, О.Ф. Кобзаря, О.Г. Комісарова, Б.О. Логвиненка, М.В. Лошицького, Р.М. Опацького, А.О. Собакаря, А.Є. Фоменка, С.О. Шатраву, О.С. Юніна та інших учених.

Серед досліджень у яких започатковано розв'язання проблематики представленої роботи, слід відмітити праці: Б.В. Семерея «Адміністративно-правові засади реалізації принципу відкритості та прозорості у діяльності Національної поліції України», який досліджував сутність та особливості адміністративно-правових засад реалізації цього принципу у діяльності поліції (Київ, 2017); О.В. Поклад «Громадський контроль за діяльністю поліції», де автором розкрито системний аналіз форм, засобів, способів, суб'єктів та процедури такого виду публічного контролю за діяльністю поліції (Запоріжжя, 2018), В.Г. Залужного «Оцінювання службової діяльності поліцейського в Україні: теорія, правове регулювання, практика», в якій охарактеризовані теоретичні і організаційно-правові засади оцінювання службової діяльності

поліцейських у контексті оновлення чинного законодавства України, що регулює діяльність органів поліції (Одеса, 2019) та І.В. Прянішнікової «Адміністративно-правові засади взаємодії засобів масової інформації з органами Національної поліції під час запровадження правового режиму воєнного стану» (Київ, 2022), предметом якої стала взаємодія ЗМІ та поліції в умовах дії особливого правового режиму воєнного стану.

Попри вагомий науковий доробок, присвячений окремим аспектам забезпечення відкритості у діяльності Національної поліції та взаємодії із засобами масової інформації в особливий період, системного аналізу взаємодії поліції з медіа в сучасних умовах не проводилось, чим і обумовлено актуальність обраної теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано відповідно до Указу Президента України від 28.12.2021 № 685/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки», пп. 3, 5, 7 Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки, затвердженої наказом МВС України від 11 червня 2020 року та загальноуніверситетської наукової теми «Теоретико-методологічні та прикладні проблеми державотворення та правотворення в Україні» (державний реєстраційний номер 0118U100436).

Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ 29 жовтня 2020 року (протокол № 2) та включено до Переліку тем дисертаційних досліджень НАПрН України.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у здійсненні комплексного аналізу теоретико-правових і організаційних засад сутності та особливостей адміністративно-правового регулювання взаємодії Національної поліції з медіа (засобами масової інформації), а також теоретичному

обґрунтуванні й розробці перспектив його вдосконалення.

Відповідно до мети дослідження були сформовано основні завдання:

- дослідити поняття і зміст принципу відкритості та прозорості у діяльності Національної поліції України;
- розкрити стан правового регулювання взаємодії Національної поліції України з медіа;
- визначити сутність та особливості взаємодії Національної поліції України з медіа в сучасний період;
- охарактеризувати компетенцію підрозділів комунікації Національної поліції України як основного суб'єкта взаємодії з медіа;
- розкрити принципи та функції взаємодії Національної поліції України з медіа;
- проаналізувати форми та методи взаємодії Національної поліції України з медіа;
- узагальнити досвід поліцейських органів європейських держав щодо організації взаємодії з медіа та його імплементації в Україні;
- визначити перспективну модель взаємодії Національної поліції України з медіа.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері взаємодії Національної поліції з інституціями громадянського суспільства.

Предмет дослідження становить адміністративно-правове регулювання взаємодії Національної поліції України з медіа (засобами масової інформації).

Методологічну основу дисертації складають загальнонаукові, філософські та спеціальні методи наукового пізнання, застосування яких у сукупності сприяло досягненню сформульованих мети і завдань дослідження та всебічному висвітленню досліджуваної проблеми. В основу роботи покладено діалектичний метод пізнання. Поряд із ним було застосовано аналітичний, логіко-семантичний, структурно-логічний, порівняльно-правовий,

класифікаційний та статистичний методи, а також методи порівняння, абстрагування, аналізу і синтезу. Так, діалектичний метод сприяв розгляду досліджуваних у дисертації проблем в єдності їх змісту та форми. Застосування логіко-семантичного методу дало змогу визначити поняття взаємодії поліції з медіа (підрозділи 1.1, 1.3) та поглибити понятійний апарат щодо її сутності (підрозділи 1.3, 2.1, 2.3, 3.1). Порівняльно-правовий метод (підрозділи 1.2, 3.1) використано для аналізу національного законодавства, а також компаративного аналізу відповідних норм європейського та міжнародного законодавства. Аналітичний метод сприяв встановленню перспективної моделі взаємодії поліції з медіа (підрозділ 3.2). Структурно-логічний метод застосовано для характеристики окремих складових взаємодії поліції з медіа (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3). Статистичний метод дозволив опрацювати емпіричні дані щодо рівня задоволеності системою взаємодії поліції з медіа, а також рівня відкритості поліції (підрозділи 1.3, 3.2). Методи класифікації та групування використано для упорядкування адміністративно-правових принципів, форм, методів і функцій взаємодії поліції з медіа в Україні (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3).

Нормативну основу роботи складають Конституція України, акти міжнародного права, закони України, укази Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти МВС України, інших центральних органів виконавчої влади України, якими визначено питання комунікації між публічною владою та населенням, а також діяльність медіа у цілому.

Інформаційну та емпіричну основу дослідження утворюють статистичні дані МВС України та Національної поліції, публікації у вітчизняних та зарубіжних медіа з питань пов'язаних із реалізацією права на інформацію, аналіз політико-правової публіцистики, довідкових видань, а також фактологічні матеріали щодо взаємодії поліції з медіа (засобами масової інформації) в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній науці адміністративного права комплексних досліджень особливостей адміністративно-правового регулювання взаємодії Національної поліції з медіа. В результаті підготовленого дослідження здобувачкою сформульовано низку нових теоретичних положень, обґрунтовано висновки, рекомендації та пропозиції щодо вдосконалення законодавства України. Основні з них такі:

вперше:

– визначено взаємодією поліції з медіа як здійснювану на основі спеціальних засад системну узгоджену діяльність, що реалізується у певних формах завдяки використанню комплексу методів та спрямовану на досягнення потрібної мети – об'єктивного інформування населення про діяльність поліції, втілення принципу транспарентності у роботі поліції та реалізації громадського контролю;

– розкрито складові компетенції підрозділів комунікації Національної поліції України: 1) координація заходів підрозділів поліції щодо реалізації інформаційної політики; 2) впровадження транспарентності у діяльності територіальних органів (підрозділів) поліції; 3) інформування громадськості через медіа про діяльність поліції; 4) забезпечення функціонування офіційних веб-ресурсів поліції; 5) проведення моніторингу та аналізу інформації, яка викладена в медіа та мережі Інтернет про діяльність поліції; 6) організація нормативно-правового забезпечення органів та підрозділів поліції згідно з напрямками діяльності підрозділів комунікації;

– запропоновано перспективну модель взаємодії поліції з медіа «Прозора поліція», як парадигму, що передбачає відкритість, прозорість та взаємодію між цими двома інституціями з метою підвищення громадської довіри до поліції та забезпечення ефективного виконання останньою покладених на неї повноважень;

удосконалено:

– уявлення про принцип транспарентності в діяльності Національної поліції України як невід’ємну засаду, згідно з якою поліція зобов’язана систематично інформувати суспільство про свою діяльність (виконуючи обов’язок), а суспільство має доступ до інформації про діяльність поліції (реалізуючи право);

– зміст правового регулювання взаємодії поліції з медіа як правотворчої діяльності компетентних суб’єктів щодо унормування та впорядкування засобами юридичної техніки сукупності суспільних відносин, які виникають у інформаційній та правоохоронній сферах щодо: формування оцінки ефективності діяльності поліції, здійснення громадського контролю за її діяльністю, реалізації спільних проектів з громадськістю;

дістало подальшого розвитку:

– уявлення про систему принципів взаємодії поліції з медіа. До таких принципів віднесені: 1) підзаконність; 2) багатоканальність; 3) об’єктивність; 4) плановість, системність і безперервність; 5) транспарентність; 6) людиноцентризм; 7) науковість та інноваційність;

– класифікація форм і методів взаємодії поліції з медіа. До форм взаємодії включено: акредитаційну, юрисдикційну, нормативну, безпекову, організаційну, інформаційну, агітаційну, веб-координаційну, координаційну, аналітичну, оглядову та законопроектну. До методів взаємодії віднесені способи, засоби та прийоми, які застосовуються у кореспондуванні з формами взаємодії з метою забезпечення ефективної комунікації з громадськістю та підвищення рівня довіри до поліції;

– наукові підходи до визначення особливостей взаємодії поліції з медіа на підставі аналізу європейського досвіду, а саме: 1) відсутність уніфікованої моделі комунікації між поліцією та медіа; 2) виконання медіа ролі інструменту громадського контролю та виступ у якості «лідера думок»; 3) посилення ролі

соціальних мереж та значення Інтернет комунікації над традиційними формами зв'язку; 4) наявність суб'єкта (посадової особи або підрозділу), до повноважень якого належить забезпечення взаємодії між поліцією та медіа; 5) наявність взаємних принципів і правил діяльності (взаємодії); 6) відбиття інформаційних атак (протидія гібридній війні).

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю їх використання у:

- науковій діяльності – для подальшого розроблення наукових питань удосконалення теоретичних та прикладних аспектів взаємодії поліції з інституціями громадянського суспільства (акт впровадження у наукову діяльність Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 25.01.2023);

- у законодавчій діяльності – для розробки і вдосконалення нормативно-правових актів спрямованих на поліпшення взаємодії Національної поліції з медіа (засобами масової інформації);

- у практичній діяльності – для удосконалення функціонування підрозділів комунікації Національної поліції України;

- у освітньому процесі – при підготовці навчально-методичних матеріалів, а також при викладанні навчальних дисциплін «Поліцейська діяльність», «Адміністративне право» у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ (акт впровадження у освітній процес Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 02.02.2023).

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження, його основні висновки і рекомендації оприлюднювалися на науково-практичних конференціях міжнародного рівня, зокрема: «Проблеми забезпечення прав і свобод людини» (Луцьк, 10 грудня 2021 року); «Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів» (Дніпро, 25 лютого

2021 року); «Забезпечення державної безпеки в умовах воєнного стану» (Луцьк, 27 травня 2022 року); «Організаційно-правове забезпечення функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану» (Дніпро, 03 червня 2022 року).

Публікації. Основні положення роботи знайшли відображення у 9 наукових публікаціях, з яких п'ять – у наукових фахових виданнях України з юридичних наук, а також чотирьох тезах доповідей на науково-практичних заходах різного рівня організації.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з основної частини (вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків), списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 204 сторінки, з яких 175 сторінок основного тексту. Список використаних джерел складається із 218 найменувань і займає 24 сторінки, 3 додатки викладено на п'яти сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА СКЛАДОВА ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З МЕДІА (ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ)

1.1. Поняття і зміст принципу відкритості та прозорості у діяльності Національної поліції України

Визначений Україною шлях на інтеграцію до Європейського Союзу (далі – ЄС) передбачає трансформацію парадигми державоцентризму у людиноцентристську модель публічного адміністрування. Наслідком реалізації євроінтеграційних прагнень стали численні реформаторські ініціативи, розпочаті Україною відповідно до взятих на себе зобов'язань. Одним з найбільш важливих та амбітних за масштабами реалізації векторів, стало реформування системи внутрішніх справ. Важливим досягненням цієї реформи стало утворення в 2015 році Національної поліції України (далі – поліція) як центрального органу виконавчої влади, заснованого на ідеології служіння суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [1].

При цьому представляє інтерес відмінність у дефініції поліції, закріплена Законом України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 [1] та Постановою Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 № 641 [2]. Так, Закон визначає поліцію як центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [1]. У свою чергу, Постанова закріплює поліцію як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії

злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [2]. Як можна побачити, зі змісту останнього визначення зникло словосполучення щодо «служіння суспільству».

Згаданий зв'язок між поліцією та суспільством також знаходить свій прояв у принципах діяльності поліції. Відповідні принципи (фундаментальні засади) діяльності поліції закріплені Розділом II (статті 6 – 12) Закону. Ними визначені: верховенство права, законність, дотримання прав і свобод людини, відкритість та прозорість, політична нейтральність, взаємодія з населенням на засадах партнерства та безперервність [1].

Досліджуваний нами принцип визначений статтею 9 «Відкритість та прозорість», яка охоплює шість частин. У частині першій закріплено, що поліція здійснює свою діяльність на засадах відкритості та прозорості в межах, визначених Конституцією та законами України. Частиною другою передбачено забезпечення поліцією постійного інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку. Частина третя стосується забезпечення поліцією доступу до публічної інформації, володільцем якої вона є, у порядку та відповідно до вимог, визначених законом. У частині четвертій передбачена можливість поліції оприлюднювати (поширювати) інформацію з обмеженим доступом лише у випадках та в порядку, визначених законом. П'ята частина вказує на обов'язковість оприлюднення на веб-порталі центрального органу управління поліції нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції. Причому нормативно-правові акти з обмеженим доступом оприлюднюються у випадках та в порядку, визначених законом. У заключній, шостій частині статті передбачено обов'язковість громадського обговорення проектів нормативно-правових актів, що стосуються прав та свобод людини, в порядку, визначеному Міністром внутрішніх справ України [1]. Із законодавчої

норми впливає, що реалізація принципу відкритості та прозорості здійснюється через дії зобов'язального (обов'язкове проходження, постійне інформування) та уповноважуючого (можливість оприлюднення) характеру.

Зміст наведеного принципу діяльності поліції утворений двома складовими – відкритістю та прозорістю. Крім того, його сутність включає шість складових: 1) декларування відкритості і прозорості у діяльності; 2) постійне інформування органів публічної адміністрації; 3) доступ до публічної інформації; 4) оприлюднення інформації з обмеженим доступом; 5) обов'язковість оприлюднення на офіційному веб-порталі нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції; 6) громадське обговорення проектів нормативно-правових актів, що стосуються прав та свобод людини.

Аналізуючи принцип відкритості і прозорості доцільно детальніше розглянути його закріплення у національному законодавстві, яким врегульовано діяльність правоохоронних органів. Так, стаття 3 «Засади діяльності Служби безпеки України» Закону України «Про Службу безпеки України» (далі – СБУ) від 25.03.1992 закріплює, що діяльність СБУ, її органів і співробітників ґрунтується на засадах законності, поваги до прав і гідності особи, позапартійності та відповідальності перед народом України. В оперативно-службовій діяльності Служба безпеки України дотримується принципів поєднання єдиноначальності і колегіальності, гласності і конспірації [3]. Примітно, що відкритість СБУ представлена не як засада (принцип), а як право громадськості на інформацію про діяльність СБУ (стаття 7). СБУ інформує про свою діяльність через засоби масової інформації, шляхом надання відповідей на запити на доступ до публічної інформації та в інших формах у визначеному законодавством порядку. Забороняється встановлювати обмеження на інформацію щодо загального бюджету СБУ, її компетенції та основних напрямів діяльності, а також випадків протиправних дій органів і співробітників

СБУ. Норма статті забороняє розголошення інформації з обмеженим доступом, крім випадків, передбачених законами України [3].

У п. 6) ч. 1 статті 3 «Основні засади організації та діяльності Державного бюро розслідувань» Закону України «Про Державне бюро розслідувань» (далі – ДБР) від 12.11.2015 закріплено, що ДБР організовується і діє на засадах відкритості та прозорості діяльності ДБР для суспільства та демократичного цивільного контролю, підзвітності і підконтрольності визначеним законом державним органам. Державне бюро розслідувань діє гласно тією мірою, що не порушує права і свободи людини і громадянина, не суперечить вимогам кримінального процесуального законодавства та законодавства про державну таємницю [4].

Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 також вміщує принципи (Стаття 3 «Основні принципи діяльності Національного бюро»), серед яких принцип відкритості для демократичного цивільного контролю [5].

У свою чергу, Закон України «Про прокуратуру» від 14.10.2014, визначає у статті 3 «Засади діяльності прокуратури», що діяльність прокуратури ґрунтується на засадах: «9) прозорості діяльності прокуратури, що забезпечується відкритим і конкурсним зайняттям посади прокурора, вільним доступом до інформації довідкового характеру, наданням на запити інформації, якщо законом не встановлено обмежень щодо її надання» [6].

Закон України «Про Бюро економічної безпеки України» (далі – БЕБ) від 28.01.2021, у п. 5) ч. 1 статті 3 «Принципи діяльності Бюро економічної безпеки України» визначає, що БЕБ здійснює свою діяльність на основі принципу відкритості та прозорості діяльності БЕБ для суспільства та громадського контролю, підзвітності і підконтрольності визначеним законом державним органам. Натомість ч. 1 статті 33 «Забезпечення прозорості діяльності Бюро економічної безпеки України» Закону закріплено, що БЕБ через засоби масової

інформації, на своєму офіційному веб-сайті та в інший спосіб регулярно інформує суспільство про свою діяльність [7].

Насамкінець, Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 у ч. 1 статті 4 «Принципи державної служби» передбачає, що державна служба здійснюється з дотриманням принципів, серед яких прозорість – відкритість інформації про діяльність державного службовця, крім випадків, визначених Конституцією та законами України [8].

Із проаналізованих нормативно-правових актів впливає наступне:

- а) лише у поліцейському Законі принцип відкритості і прозорості є поєднаним;
- б) лише у поліцейському Законі цей принцип є найбільш розкритим;
- в) прозорість може визначатися не лише як принцип діяльності, а й як відповідне право громадськості / обов'язок органу влади; г) засоби масової інформації виступають «провідником» між органом та населенням, оприлюднюючи інформацію про його діяльність.

Ведучи мову про законодавство щодо відкритості і прозорості в діяльності поліції, Д.П. Калаянов відмічає, що із Закону «Про Національну поліцію» впливає, що питанням постійного інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність повинна займатися сама поліція, оскільки успіх такої роботи безпосередньо пов'язаний з оцінкою якості її правоохоронної діяльності з боку суспільства і окремих громадян [9, с. 3]. Ми не поділяємо наведений підхід, адже будь-яка управлінська діяльність передбачає наявність суб'єкта, об'єкта, методів впливу і зворотного зв'язку. У нашому випадку поліція не може інформувати органи влади і населення власними силами, так як для цього необхідна взаємодія з медіа (засобами масової інформації). Лише завдяки сприянню засобів масової інформації (далі – ЗМІ) може бути публічно висвітлена реальна і об'єктивна оцінка ситуації на території поліцейського обслуговування.

Розглядаючи принципи діяльності кіберполіції, В.В. Береза вбачає їх ознаками, по-перше, узагальнену теоретичну інтерпретацію законів і закономірностей об'єктивного розвитку тих чи інших суспільних відносин; а по-друге, пряме чи опосередковане відображення у діючому законодавстві [10, с. 45]. Тобто від законодавчого закріплення принципу відкритості і прозорості слід перейти до його наукового осмислення в діяльності органів публічної влади та Національної поліції зокрема.

О.І. Безпалова підкреслює те, що формування позитивної громадської думки про діяльність правоохоронних органів здійснюється під впливом таких заходів суспільних відносин (public relations), що втілюються із застосуванням інформаційних технологій, зокрема й висвітлення у ЗМІ позитивних прикладів діяльності правоохоронних органів [11, с. 6]. Погоджуючись з цією тезою, доцільно більш детально зупинитися на сутності відкритості і прозорості як одного з принципів діяльності поліції та визначити роль медіа у його реалізації.

Проводячи дослідження принципів і завдань поліції, Г. Шевчук зазначає, що принцип відкритості і прозорості є визначальним, коли йде мова про рівень довіри населення до поліції, оскільки вказана засада повною мірою розкривається під час висвітлення діяльності поліції до громадськості через ЗМІ або на офіційному веб-порталі центрального органу управління поліції [12, с. 122]. Підтримуючи наведену тезу в цілому, зауважимо, що сутність принципу відкритості та прозорості у діяльності Національної поліції є набагато складнішою, на чому ми наголошували вище.

Крім викладеного, розглядаючи адміністративно-правове забезпечення підготовки кадрів для Національної поліції Н.В. Домброван та К.С. Ізбаш вважають, що принцип відкритості та прозорості надає право кожній людині, громадянину вільно користуватися чинним законодавством, що регулює питання підготовки кадрів до Національної поліції України. А саме вступ до навчального закладу МВС, проходження первинної підготовки, підвищення

кваліфікації, стажування [13, с. 204]. Наведений аспект відображає внутрішній вектор спрямування досліджуваного принципу, де відкритість і прозорість системи поліції дозволяє громадянам стати її частиною – вступивши на службу до поліції. Разом із тим, запропонований підхід обмежує широту застосування принципу, зводячи його до сприяння у реалізації права на управління державними справами (вступ на державну службу). Таким чином ми не розділяємо запропоноване розуміння цього принципу як надто вузьке.

Вбачають у реалізації принципу відкритості та прозорості у діяльності органів поліції та їх посадових осіб дієвий захід боротьби з такими негативними явищами як бюрократизм та корупція Я. Квітка та К. Гусева [14, с. 170]. При цьому, згаданими науковцями не звертається увага на відмінність між відкритістю та прозорістю, як складовими цього принципу в діяльності поліції.

З погляду міжнародного права на принцип відкритості і прозорості вказує М.П. Будзинський, звертаючи увагу на те, що відповідно до засад Європейського адміністративного простору (SIGMA–1999) він розуміється як: відкритість на противагу секретності; прозорість на противагу дискретності; винятковість конфіденційного та секретного характеру діяльності органів публічної влади; набрання законної сили тільки після офіційного опублікування; підлеглість публічних адміністрацій зовнішньому контролю; обов’язкове обґрунтування та наведення підстав прийнятого рішення особі, чії права або законні інтереси зачіпаються з його прийняттям [15, с. 92]. Наведене уособлює собою не зміст, а радше перелік ознак відкритості і прозорості як підґрунтя для формування адміністративного простору.

Цікава спроба розмежувати складові досліджуваного принципу зроблена співавторами науково-практичного коментаря до Закону України «Про Національну поліцію». Під відкритістю держави там запропоновано розуміти прозорість функціонування поліції, можливість суспільства контролювати виконання нею важливих рішень. Концепція відкритої держави орієнтована на

пошук політико-юридичних складових відкритої, прозорої, публічної й ефективної організації діяльності органів публічної влади, що тісно пов'язана з громадянським суспільством. Відкритість діяльності Національної поліції дозволяє громадянам отримати адекватне уявлення та сформувані критичне судження про її функціонування на засадах демократичності. У свою чергу, прозорість діяльності передбачає можливість взаємодії громадян, їхніх об'єднань, юридичних осіб з поліцією при реалізації державної політики, впливу на рішення та діяльність цих органів, доступ до повної, об'єктивної, достовірної інформації про їх діяльність. Автори науково-практичного коментаря виділяють три рівні прозорості діяльності поліції: перший – прозорість у проведенні кадрової політики та розподілу всієї системи адміністративних повноважень поліції; другий, що передбачає забезпечення управлінської прозорості поліції шляхом превентивних заходів організаційного характеру; третій – прозорість процесу прийняття рішень поліцією виводячи на перший план таку характеристику, як нейтральність, здатність знайти необхідний баланс між спрямованістю потенційного рішення та його можливими негативними наслідками; вміння визначити оптимальні рамки для розгляду справи [16, с. 33]. Запропонований підхід вбачається надто складним, що перешкоджає практичній реалізації відкритості та прозорості як принципу діяльності поліції. При цьому автори науково-практичного коментаря не вказують на медіа як на суб'єкт, безпосередньо пов'язаний із прозорістю діяльності поліції, що не можна вважати правильним.

Принцип як базова засада може бути закріпленим у нормах законодавства, але не діяти без поєднання певних умов та обставин. Так, Є.П. Шило вважає, що реалізація принципу відкритості та прозорості має відбуватися з урахуванням наступних вимог: 1) запровадження відкритості поліцейських підрозділів для форм зовнішнього контролю; 2) створення посад або окремих підрозділів, які відповідатимуть за зв'язок із громадськістю та міжнародними організаціями;

3) запровадження безперешкодного доступу до інформації про планування роботи поліції, реалізації запланованих заходів та результатів роботи; 4) здійснення інформаційної політики, яка забезпечить широкий багатоканальний зворотній зв'язок з різними категоріями громадян, а також дозволить переконатися в тому, що рішення та дії поліцейських є максимально прозорими і відкритими для населення; 5) запровадження новітніх інформаційних технологій для автоматизованого обліку будь-яких звернень громадян та гарантованої реакції персоналу на ці звернення, для аналізу повідомлень громадян про правопорушення та прогнозування криміногенної ситуації, для візуалізації цієї діяльності та інформування громадян у межах інформаційної платформи «Crime mapping» [17, с. 157].

Причому, суб'єктами громадського контролю поліції, судів, інших органів влади, можуть виступати громадяни та їх об'єднання (громадські організації, професійні та творчі спілки, організації роботодавців, благодійні релігійні організації, недержавні ЗМІ, інші невідприємницькі товариства і установи), а також іноземці, які на законних підставах перебувають у країні [18, с. 61].

Таким чином, медіа (ЗМІ) можна розглядати як один з інструментів, за допомогою яких поліція має змогу забезпечити реалізацію принципу відкритості і прозорості у своїй діяльності, забезпечивши практичне втілення законодавчих положень.

Доволі ґрунтовно досліджуваний принцип представлено у звіті за результатами дослідження Асоціації українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів (УМДПЛ) в 2018 році «Відкритість Національної поліції України: оцінка стану забезпечення права на доступ до публічної інформації». В межах звіту було зосереджено увагу на наступних моментах: 1) Забезпечення доступу до публічної інформації на рівні нормативно-правових актів; 2) Надання публічної інформації у відповідь на запити; 3) Наповнення офіційних сайтів публічною інформацією; 4) Доступ до

публічної інформації в приміщенні розпорядників. Окрім цього, дослідники дійшли висновку про незадовільний стан справ щодо доступу до публічної інформації як важливої складової закладеного в Законі України «Про Національну поліцію» [1] принципу відкритості і прозорості. За 2017 рік лише окремі ГУНП (Тернопільська та Вінницька області) наблизились до середнього рівня згідно прийнятої методології оцінки. Разом з тим, ГУНП в Луганській, Одеській, Київській та Дніпропетровській областях отримали оцінку «низький рівень». Решта ж установ розтягнулось по шкалі від 40 % до 60 %, що становить собою «задовільний рівень», який, безумовно, не можна назвати належним. Вирішення ситуації, що склалася запропоновано через проведення низки заходів та взаємодію з керівництвом поліції: а) внесення змін до профільних відомчих нормативно-правових актів; напрацювання змін має відбуватись в рамках робочих груп, до складу яких мають увійти керівники та спеціалісти підрозділів документального забезпечення, комунікації, забезпечення прав людини, спеціалістів Секретаріату Уповноваженого ВРУ з прав людини та громадських експертів; б) розробка в рамках роботи означених вище робочих груп типових положень з організації доступу до публічної інформації в територіальних підрозділах поліції; в) аналіз та розробка плану імплементації вимог чинного законодавства в частині організації та наповнення офіційних веб-сайтів поліції; г) посилення контролю за виконанням вимог чинного законодавства в частині відкритості, побудова зрозумілого і ефективного механізму оскарження порушень права на доступ до публічної інформації; г) організація та проведення кваліфікаційних навчань для осіб, що займаються питаннями доступу до публічної інформації в установах поліції, а також, загальних навчань щодо принципу відкритості діяльності [19, с. 42].

Можна відмітити, що відкритість і прозорість як принцип діяльності інтерпретується науковцями неоднозначно, причому це стосується як сутності, так і особливостей реалізації цього принципу. Така неоднорідність наукових

позицій, на нашу думку, потребує концентрації зусиль навколо єдиного розуміння принципу відкритості і прозорості. Для цього необхідно детально зупинитися на суміжному понятті – транспарентність та визначити її співвідношення із досліджуваним принципом відкритості і прозорості.

Як зазначає В.С. Яковченко, поняття «транспарентність» є відносно новим для вітчизняної науки, хоча політика транспарентності була започаткована ще в 1766 році у Швеції, де було прийнято «Закон про свободу видання» і лише у ХХ столітті інші країни почали розвивати цей напрям [20, с. 21].

В.М. Пилаєва доходить висновку про те, що транспарентність розглядається науковцями як один із головних принципів системи нового управління, як чинник підвищення суспільної довіри та ефективності публічного управління. Крім того, вона звертає увагу на те, що існування декількох підходів до принципу транспарентності та низки суміжних понять (прозорість, відкритість, гласність, підзвітність, доступ до інформації), ускладнюють розуміння цього принципу та його змісту [21, с. 131].

Дійсно, так можна вважати, посилаючись на те, що Комітетом Міністрів Ради Європи було прийнято Рекомендації СМ/Rec (2007) 7 від 20.06.2007 до держав-членів про добре адміністрування (good administration). У додатку до вказаних рекомендацій закріплено Кодекс доброго адміністрування (Code of good administration). Статтею 10 цього Кодексу закріплено принцип транспарентності. Згідно з ним органи публічної влади діють відповідно до принципу транспарентності. Вони забезпечують інформування приватних осіб відповідними засобами про їхні дії та рішення, які можуть включати публікацію офіційних документів. Вони повинні поважати право доступу до офіційних документів відповідно до правил захисту персональних даних. Принцип прозорості не стосується таємниці, яка охороняється законом [22].

З наведеного випливає обов'язок влади інформувати суспільство про свою діяльність, де важливу роль відіграють медіа, завдяки яким інформація про діяльність суб'єкта публічної адміністрації стає загальнодоступною.

Розглядаючи транспарентність як принцип діяльності органів публічного управління в умовах використання інформаційних технологій, С.С. Єсімов та В.А. Бондаренко вказують на те, що транспарентність (відкритість) слід розглядати як правовий принцип організації та функціонування системи публічної влади в цілому, так і окремого органу. Зміст цього принципу вони вбачають у тому, що органи публічного управління в різних формах здійснюють найбільш повне інформування громадян про свою діяльність і періодично вдаються до консультацій з громадянами та інститутами громадянського суспільства в процесі розробки і прийняття владних рішень [23, с. 47]. З викладеного є виключення як і з будь-якого правила. Наприклад, інформація, що становить державну таємницю не підлягає розголошенню, так само як і діяльність поліції часто пов'язана із застосуванням негласних слідчих дій та оперативно-розшукових заходів. Це не означає відсутності транспарентності у діяльності поліції, а скоріше вказує на те, що вона має визначені законодавством межі та реалізується у них.

Л. Наливайко та М. Романов виокремлюють ознаки транспарентності, до яких пропонують віднести: пріоритет транспарентності над закритістю, невід'ємний взаємозв'язок транспарентності і верховенства права, повноту інформації, своєчасність отримання інформації, реальну можливість громадян вплинути на те чи інше рішення, цілісність інформації [24, с. 28]. Наведені ознаки значною мірою відповідають засадам Європейського адміністративного простору (SIGMA–1999), про які писав цитований вище М.П. Будзинський.

Що стосується реалізації принципу транспарентності, то К. Комарова і Н. Ковальчук зазначають, що вона є ключовим аспектом демократичного управління в діяльності органів публічної влади та розглядається як одне з

важливих досягнень реформ, проводжуваних останніми роками в Україні. Крім того, транспарентність як інструмент належного врядування дозволяє забезпечити реалізацію прав на участь громадськості в процесі прийняття управлінських рішень шляхом доступу до публічної інформації через відкритий діалог та партнерство [25, с. 33].

Тобто, як справедливо відмічає Г.А. Терещук, в демократичній державі реалізація принципу транспарентності органів публічної адміністрації є однією з важливих і невід'ємних складових державної інформаційної політики, стратегічна мета якої полягає в побудові відкритого інформаційного суспільства [26, с. 126]. Без сумніву, принцип транспарентності прямо пов'язаний із належною реалізацією інформаційної політики у державі.

У підсумку, можна вказати на те, що транспарентність може виступати терміном для упорядкування та приведення до єдиного розуміння наукових підходів щодо засад відкритості і прозорості. Причому це стосується як наукових позицій до тлумачення досліджуваного принципу, так і його законодавчого закріплення. На наше переконання діяльність суб'єктів публічної адміністрації в Україні має ґрунтуватися на системі загальних принципів, тоді як специфіка їх функціонування відобразатися у спеціальних принципах діяльності. Тим більше, законодавче закріплення принципів відкритості і прозорості може бути поєднане у понятті транспарентності, яке має бути незмінною категорією (константою) для будь якого органу. Саме завдяки цьому може бути досягнутий єдиний стандарт діяльності органів публічної влади, а отже і єдиний підхід до транспарентності публічних інституцій. Загальноприйнятою має стати формула, за якої відкритість + прозорість = транспарентність.

При цьому доцільно звернути увагу на зарубіжний досвід взаємодії поліції з медіа як напрямку реалізації транспарентності. Так, п. 97 «Відносини поліції та ЗМІ» Керівництва з демократичних засад поліцейської діяльності визначає,

що інформування населення через ЗМІ є найбільш ефективним та дієвим засобом відповідності вимогам прозорості. Втім, має бути розроблена політика про те, яку інформацію доцільно розповсюджувати: наприклад, інформацію, що підвищує рівень суспільної довіри або сприяє підтриманню почуття безпеки, або загальні факти про задачі поліції та її роботу. Проте, не має надаватися широкому загалу інформація, що може зашкодити поліцейському розслідуванню, а також конфіденційна інформація, що стосується підтримання публічної безпеки чи презумпції невинуватості (Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку»: Міжнародний документ від 17.12.1979) [27, с. 49]. З наведеного чітко прослідковується важливість зв'язку між поліцією та медіа (ЗМІ) у забезпеченні принципу транспарентності діяльності цього правоохоронного органу.

У свою чергу, в коментарі до п. 19 Розділу IV «Організація структур поліції» Європейського кодексу поліцейської етики, прийнятого Комітетом Міністрів Ради Європи 19.09.2001 зазначено про те, що поліція зобов'язана дотримуватись конфіденційності деяких відомостей з низки міркувань: недоторканності особи, кримінального розслідування, принципу презумпції невинуватості, міркувань безпеки та ін. Звичайно, хоча в більшості держав такі ситуації цілком достатньо регламентовані, поліція завжди матиме певну свободу вибору задля досягнення рівноваги між цими двома категоріями інтересів. Крім того, контакти між поліцією та ЗМІ можуть виявитися складними, і поліція не завжди може бути до них належно готовою. Тому поліції рекомендовано виробити директиви, призначені для врегулювання її відносин зі ЗМІ. Слід нагадати, що в деяких державах-членах відносини зі ЗМІ покладаються на спеціальні відповідальні за це служби. Загалом, такі відносини завжди повинні ґрунтуватися на об'єктивності [28, с. 35]. Ми цілком погоджуємось із наведеним та вважаємо, що Закон України «Про Національну

поліцію» має бути доповнений окремою статтею про взаємодію поліції з медіа, де необхідно закріпити сутність, форми і функції такої взаємодії. Крім того, зміст принципу «Відкритість та прозорість», закріпленого статтею 9 Закону, потребує перегляду, перейменування та приведення у відповідність до міжнародних норм. Це саме стосується діяльності інших суб'єктів владних повноважень, що керуються відкритістю і прозорістю як принципом.

На підставі викладеного, пропонуємо викласти статтю 9 Закону України «Про Національну поліцію» у наступній редакції:

«1. Поліція діє згідно принципу транспарентності, відповідно до Конституції України, законів та вимог міжнародних актів.

2. Поліція забезпечує систематичне публічне оприлюднення інформації про свою діяльність на порядку та в умовах визначених законодавством.

3. Поліція зобов'язана надавати медіа (засобам масової інформації) та громадськості об'єктивну інформацію про свою діяльність.

4. Поліція забезпечує доступ до публічної інформації, володільцем якої вона є, у порядку та згідно з вимогами, визначеними законом.

5. Проекти нормативно-правових актів, що стосуються прав та свобод людини, обов'язково проходять громадське обговорення в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України через Міністерство юстиції України.

6. Нормативно-правові акти, що складають основу діяльності поліції, в обов'язковому порядку оприлюднюються на офіційних Інтернет-ресурсах центрального органу управління поліції, регіональних і територіальних органів поліції.

7. Обмеження у реалізації принципу транспарентності стосуються виключно державної таємниці, інформації з обмеженим доступом, персональних даних, таємниці слідства, комерційної таємниці, та інших випадків, прямо передбачених законом».

Під принципом транспарентності в діяльності поліції нами пропонується розуміти невід’ємну засаду, згідно з якою поліція зобов’язана систематично інформувати суспільство про свою діяльність (виконуючи обов’язок), а суспільство має доступ до інформації про діяльність поліції (реалізуючи право).

Підсумовуючи, слід зупинитися на наступних ключових моментах:

1) відкритість та прозорість не є тотожними поняттями, а доповнюють одне одного, утворюючи цілісний принцип, закріплений статтею 9 Закону України «Про Національну поліцію»;

2) практична реалізація принципу відкритості та прозорості передбачає виконання поліцією як обов’язкових, так і уповноважуваних дій;

3) під відкритістю пропонується розуміти можливість для всіх бажаючих безперешкодно спостерігати за діяльністю поліції;

4) прозорість означає зрозумілість, доступність та легкість для сприйняття будь-якою особою інформації про діяльність поліції [29, с. 506].

5) поняття відкритості та прозорості поступово мають бути заміщені єдиним терміном – транспарентність, що має стати основною засадою діяльності будь-якого суб’єкта владних повноважень в Україні;

6) медіа відіграють важливу роль у реалізації принципу транспарентності.

1.2. Правове регулювання взаємодії Національної поліції України з медіа

Взаємодію поліції з медіа (засобами масової інформації), часто розглядають у призмі відносин між поліцією та громадянським суспільством. Водночас, таку діяльність неможливо уявити без належного окреслення «правового поля» в якому відбувається така взаємодія, адже будь-який вихід за

його межі може мати наслідком порушення прав і свобод людини, витік конфіденційної інформації, розголошення персональних даних тощо.

Так, Ю.О. Загуменна відзначає, що одним із напрямків удосконалення взаємодії поліції та інститутів громадянського суспільства є забезпечення принципу відкритості у роботі поліції. Для цього науковець пропонує запровадити планову практику виступів поліцейських у ЗМІ й керівників підрозділів поліції на громадських форумах (круглих столах, семінарах, конференціях), підготовку ними статей та інших матеріалів, оглядів про стан злочинності, результати запобігання та протидії корупції, екстремізмом та ін. На погляд дослідниці, наведені заходи дозволять інформувати населення про оперативну обстановку і проведену роботу, а також отримати інформацію про оцінку населення про діяльність поліції [30, с. 42]. Можливо наведені пропозиції матимуть позитивний ефект, але будь-які організаційні зміни мають бути відображені нормативно, а вже потім запроваджуватись у практику діяльності.

Певні функції громадського контролю виконуються громадськими організаціями, професійними спілками, органами самоорганізації населення, організаціями роботодавців, релігійними та волонтерськими організаціями тощо. Втім, серед інших інститутів громадянського суспільства саме на медіа покладається висвітлення інформації про діяльність поліції.

В цьому аспекті І.В. Танас відмічає, що інститути громадянського суспільства, до яких належать, насамперед, незалежні ЗМІ, відіграють важливу роль у виявленні і висвітленні випадків корупції, покарання за корупційні діяння, інформуючи громадськість про наслідки корупції. Висвітлення засобами масової інформації проявів корупції має загальнопревентивне значення, а також безпосередньо впливає на застосування антикорупційних правових норм до конкретних посадових осіб [31, с. 161]. Крім того, через засоби масової інформації здійснюється правова освіта населення щодо правил і стандартів

прийняття посадовими особами ОВС розпорядчих, дозвільних, управлінських рішень, механізмів видачі населенню офіційних документів, розв'язання інших службових питань у сфері обслуговування громадян [32, с. 278].

Провідна роль ЗМІ у формуванні громадянської думки в цілому та іміджу держави зокрема, на переконання І. Філенка, відображається в їх визначенні як «четвертої влади». Кожен засіб масової інформації має власну знакову систему. Печать або преса – письмове слово та візуальний образ. Радіо використовує усне мовлення, рухливе зображення та музику [33, с. 181-182].

У кримінологічному аспекті М.О. Д'ячкова наголошує на тому, що вітчизняне законодавство містить суттєві розбіжності у тлумаченні поняття «засоби масової інформації»: в одному випадку засіб масової інформації розглядається як носій (джерело) інформації, а в іншому – як суб'єкт діяльності. Між тим, неузгодженість нормативного контексту поняття ЗМІ не позбавляє кримінологічну науку можливості задіяти весь теоретико-методологічний інструментарій для дослідження ЗМІ як кримінологічного феномену, об'єктний фокус якого зосереджується на триєдинстві: ЗМІ як засіб (носій) інформаційно-комунікативного контенту, що має криміногенний та антикриміногенний потенціал та ефект; ЗМІ як соціальний інститут, здатний формувати громадську думку щодо кримінологічно-значущих питань; ЗМІ як суб'єкт превентивного впливу (без ознак спеціалізації) [34, с. 163].

Саме особливість медіа (ЗМІ) як невід'ємної складової громадянського суспільства обумовлює потребу детального розгляду правового регулювання їх взаємодії з поліцією з акцентом на перевагах і недоліках поточного стану такого нормативного закріплення.

Проблема ефективності правового регулювання взаємодії поліції з медіа не є новою у адміністративно-правовій науці. Її складність пов'язана з тим, що «полюсами» цієї проблеми виступають незалежність медіа та право на доступ

до інформації – з одного боку, а з іншого – якість і повнота правоохоронної діяльності, що здійснюється поліцією на території обслуговування.

З позиції теорії права під правовим регулюванням О.Ф. Скакун розуміє здійснюване державою за допомогою права і сукупності правових засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичного закріплення, охорону і розвиток. П.М. Рабінович визнає правове регулювання, як здійснюваний державою за допомогою всіх юридичних засобів владний вплив на суспільні відносини з метою їх впорядкування, закріплення, охорони та розвитку. На думку О.М. Мельника правове регулювання є здійснюваним всією системою юридичних засобів державно-владним впливом на суспільні відносини, з метою їх упорядкування, закріплення, охорони та розвитку. Натомість С.В. Бобровник визначає правове регулювання як логічний процес, що складається з певних елементів: предмету правового регулювання; способів правового регулювання суспільних відносин; механізмів правового регулювання [35, с. 8-9].

Примітно, що О.М. Вольвак, наголошуючи на відсутності єдиної позиції науковців щодо дефініції правового регулювання, пропонує визначати його як цільовий вплив держави, членів та інститутів громадянського суспільства правовими засобами на суспільні відносини в результаті якого вони отримують взаємні права та обов'язки [36, с. 8].

З іншого боку С.Г. Братель звертає увагу на те, що в юридичній літературі спостерігається майже однотайне розуміння адміністративно-правового регулювання як сукупності різних форм і засобів юридичного впливу держави на поведінку учасників правоохоронних відносин, що здійснюється в інтересах всього суспільства або окремих громадян з метою підпорядкування поведінки окремих суб'єктів встановленому в суспільстві правопорядку [37, с. 57].

Втім, варто зважати на те, що правове регулювання тих чи інших складових суспільного життя також має свої особливості. Тобто комплекс форм і засобів юридичного впливу не є універсальним, а комбінується залежно від

спрямування. Таким чином, потрібно вести мову не про правове регулювання діяльності поліції або медіа (ЗМІ) у цілому, а зосередитись на його конкретній складовій – їхній взаємодії.

Приймаючи до уваги наведені особливості та підходи фахівців щодо визначення категорії «правове регулювання», вважаємо за доцільне визначити правове регулювання взаємодії поліції з медіа як правотворчу діяльність компетентних суб'єктів щодо унормування та впорядкування засобами юридичної техніки сукупності суспільних відносин, які виникають у інформаційній та правоохоронній сферах щодо: формування оцінки ефективності діяльності поліції, здійснення громадського контролю за її діяльністю, реалізації спільних проектів з громадськістю.

Відповідно, особливостями правового регулювання взаємодії поліції з медіа нами виділені наступні: а) виступає різновидом публічного соціального регулювання; б) змістом є відкрита інформація про юридичні факти та інші випадки, які прямо чи опосередковано пов'язані з діяльністю поліції; в) об'єктом є висвітлення процесів, що відбуваються у поліції, а також вплив на них у визначеному Законом порядку; г) визначає загальні нормативно-правові засади одержання, використання, поширення та зберігання інформації про діяльність поліції; ґ) завдяки йому відносини між поліцією та медіа набувають правової форми; д) визначає адміністративно-правовий статус поліції та медіа, закріплює форми і методи їх узгодженої діяльності; е) здійснюється завдяки реалізації правових норм; є) спрямоване на формування оцінки про ефективність діяльності поліції, здійснення громадського контролю та реалізацію спільних проектів з громадськістю; ж) є цілеспрямованим, організованим та скерованим на результат.

Звичайно, у правовому регулюванні взаємодії поліції та медіа важливе місце відведене міжнародному законодавству та нормам Конституції України, які визначають реалізацію права на інформацію. Детальний розгляд

нормативно-правових джерел, якими визначено взаємодію між поліцією та медіа неможливо зробити без встановлення критеріїв класифікації. В якості останніх можуть бути прийняті рівень прийняття нормативно-правового акту, суб'єкт видання, спрямування, термін дії тощо.

Спираючись на класифікацію нормативно-правових актів, що регулюють правоохоронну діяльність, запропоновану співавторами навчального посібника «Правове регулювання правоохоронної діяльності» [38, с. 167-168], щодо взаємодії поліції з медіа, також пропонуємо поділити їх на три групи:

1) закони та інші нормативно-правові акти, що визначають правовий статус: а) поліції; б) медіа (ЗМІ);

2) закони та інші нормативно-правові акти, які (окремі положення яких) регулюють взаємодію поліції з медіа;

3) закони та інші нормативно-правові акти, що стосуються окремих напрямків взаємодії поліції з медіа.

Поза цієї класифікації ми свідомо залишили норми Конституції України та міжнародні акти як такі, що визначають загальні засади прав та свобод людини і громадянина, зокрема й щодо права на інформацію. Відносно міжнародних документів, варто зупинитися лише на тих із них, якими визначено права і свободи людини, зокрема й право на інформацію, а також стандарти поліцейської діяльності.

Найперше слід відмітити Загальну декларацію прав людини, прийняту 10.12.1948 на сесії Генеральної Асамблеї ООН. У статті 19 Загальної декларації, закріплене право на свободу переконань та їхнє вільне вираження, що включає в себе й свободу пошуку, одержання й поширення інформації та ідей будь-якими засобами й незалежно від державних кордонів [39]. З цього приводу І.С. Загоруй відмічає, що ухвалення Загальної декларації відкинуло ідею поділу прав людини в ієрархічному порядку на більш та менш важливі, адже усі права і свободи людини, проголошені Загальною декларацією, визнані як неподільні,

взаємозалежні та взаємозв'язані. Саме в цьому і полягає її значення у формуванні стандартів соціально-економічних прав, оскільки вплив цього документу на законодавство різних країн складно переоцінити [40, с. 187].

Наступним документом нами визначено Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (Європейська конвенція з прав людини), прийняту Радою Європи 04.11.1950. В Україні цю Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997 [41]. У статті 10 «Свобода вираження поглядів» закріплено, що право кожного на свободу вираження поглядів. Вказане право охоплює свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Важливо, що зазначена стаття не перешкоджає державам (*маються на увазі держави-підписанти Конвенції – примітка наша*) вимагати ліцензування діяльності радіомовних, телевізійних або кінематографічних підприємств. Частиною 2 цитованої статті визначено, що здійснення цих свобод, оскільки воно пов'язане з обов'язками і відповідальністю, може підлягати таким формальностям, умовам, обмеженням або санкціям, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі, для захисту репутації чи прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету і безсторонності суду [41].

Крім викладеного, О.В. Харенко наголошує на тому, що Україна повністю визнає дію статті 46 Європейської конвенції з прав людини на своїй території. Згадана норма стосується визнання обов'язковості юрисдикції Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції (стаття 1). Відповідно, Україною забезпечено

повноправне входження зазначеної Конвенції й практики ЄСПЛ до національного законодавства України [42, с. 22-23].

Наступним слід зазначити Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16.12.1966. З-поміж інших прав, у статті 15 Пакту вказано про захист права кожної людини на: користування захистом моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з будь-якими науковими, літературними чи художніми працями, автором яких вона є [43].

У статті 19 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, затвердженого Генеральною Асамблеєю ООН від 16.12.1966, вказано про право кожної людини на безперешкодне дотримання своїх поглядів. Кожна людина має право на вільне вираження свого погляду, що включає свободу шукати, одержувати і поширювати будь-яку інформацію та ідеї, незалежно від державних кордонів, усно, письмово чи за допомогою друку або художніх форм вираження чи іншими способами на свій вибір. При цьому користування передбаченими в пункті 2 цієї статті правами накладає особливі обов'язки і особливу відповідальність. Воно може бути пов'язане з певними обмеженнями, які, однак, мають встановлюватися законом і бути необхідними: а) для поважання прав і репутації інших осіб; б) для охорони державної безпеки, громадського порядку, здоров'я чи моральності населення [43].

Декларація Комітету міністрів Ради Європи «Про свободу вираження поглядів та інформації», прийнята Радою Європи від 29.04.1982 у сфері інформації та ЗМІ ставить за мету: а) захист права кожного, незалежно від кордонів, самовиражатися, шукати й одержувати інформацію та ідеї з будь-якого джерела, а також поширювати їх відповідно до умов, викладених у статті 10 Європейської конвенції з прав людини; б) скасування цензури або будь-якого довільного контролю чи обмежень щодо учасників інформаційного процесу, змістового наповнення ЗМІ або передавання чи поширення інформації;

с) проведення відкритої інформаційної політики в публічному секторі, що включає також доступ до інформації, задля сприяння розумінню кожною людиною політичних, соціальних, економічних і культурних проблем та заохочення вільного обговорення цих проблем; d) існування широкого кола незалежних і автономних ЗМІ, що дасть можливість відобразити різноманітність ідей та думок; e) створення відповідних можливостей для передавання і поширення інформації та ідей, розумного доступу до них на національному й міжнародному рівнях; f) сприяння міжнародному співробітництву та надання допомоги через державні й приватні канали з метою заохочення вільного обігу інформації та поліпшення інфраструктури і можливостей зв'язку [44].

Тут потрібно наголосити, що Уряди держав завжди намагалися певним чином контролювати медіа або мати до них доступ з метою впливу на маси, щоб отримати їх підтримку або зупинити опозицію від певних дій. Однак в значній мірі контрольовані медіа забирають у людей соціальну обізнаність, знання про глобальні події, достовірний аналіз, а також інформацію про стан економіки, політичні події та соціальні факти. Державний контроль за медіа може здійснюватися дуже цілеспрямовано, наприклад, шляхом сканування Інтернет-трафіку або телефонних розмов для потреб національної безпеки. В інших випадках уряди намагаються повністю закрити доступ до конкретної інформації. Прикладом цього можуть виступати: закриття мережі мобільного зв'язку в Ірані в середині 2009 року, Єгипті наприкінці 2010 року; глушіння радіостанцій, супутникового телебачення і видворення журналістів/журналісток із зон конфліктів. Приміром, у 2009 році медіа (ЗМІ) було наказано залишити північно-західну провінцію Сінцзян в Китаї з метою уникнення висвітлення там проявів етнічного насильства [45]. Такі дії призводять до спотворення інформації, спричиняючи шкоду належній взаємодії між поліцією та медіа.

Тут слід вказати на статтю 16 Декларації ООН про права корінних народів, прийнятої 13.09.2007. Згідно з нею, корінні народи мають право створювати свої власні ЗМІ на своїх мовах та отримувати доступ до всіх видів ЗМІ, які не належать корінним народам, без будь-якої дискримінації. Держави вживають ефективних заходів для того, щоб забезпечити належне відображення в державних ЗМІ культурної різноманітності корінних народів. Державам без шкоди для забезпечення повної свободи вираження поглядів слід спонукати приватні ЗМІ адекватно відображати культурне різноманіття корінних народів [46]. Корінним народом в Україні визнано кримських татар, національні медіа яких, наприклад ATR, LALE, Meydan, виступають дієвим інструментом забезпечення принципу транспарентності суб'єктів владних повноважень.

03.11.2020 Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (далі – ЮНЕСКО) прийнята «Сеульська декларація про медійну та інформаційну грамотність для всіх і при загальній участі: захист від дезінфодемії». Наведена Декларація закликає органи управління від державного до муніципального рівня до розширення співпраці між різними урядовими структурами, міністерствами, органами просвітницької діяльності серед виборців, міською владою, освітніми установами, регуляторами комунікацій, ЗМІ, бібліотеками та науково-дослідними установами з метою підвищення обізнаності та визнання медійної та інформаційної грамотності (п. 7); до розширення співпраці між різними міністерствами, органами освіти виборців, міською владою, освітніми установами, органами регулювання комунікацій, ЗМІ, бібліотеками, молодіжними інформаційними службами і дослідницькими інститутами з метою підвищення обізнаності та визнання медіа та інформаційної грамотності [47].

Крім викладеного, слід звернути на положення «м'якого права» щодо інформації. Так, у рекомендації CM/Res (2013)1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо гендерної рівності та медіа від 10.07.2013,

ззначається про те, що існує гендерний вимір плюралізму медіа та різноманіття медіаконтенту. Рекомендація CM/REC(2007)2 щодо плюралізму медіа та різноманіття медіаконтенту підтверджує, що плюралізм і різноманіття є суттєвими умовами функціонування демократичного суспільства, сприяння суспільному діалогу, політичному плюралізму та обізнаності щодо різноманітних поглядів різних суспільних груп. Медіа займають центральну позицію для формування суспільних поглядів, ідей, відношення та поведінки. Вони повинні відображати реальність чоловіків та жінок в усій її різноманітності [48, с. 3].

Потрібно зауважити, що право на інформацію, або «RTI» дозволяє громадськості та громадянському суспільству отримувати доступ до інформації, якою володіють державні органи, і дає їм можливість притягувати своїх керівників до відповідальності, розвивати більш повне розуміння світу та забезпечувати інші права людини. Право на інформацію є важливим інструментом для забезпечення відповідальності урядів, оскільки воно вимагає від них більшої прозорості у своїй діяльності, наприклад у тому, як вони розпоряджаються бюджетними коштами. Це не тільки допомагає у протидії корупції, а й сприяє побудові більш стабільних та стійких демократій, де можновладці несуть повноту відповідальності за свої дії. Захист викривачів, у розкритті інформації, що становить суспільний інтерес, також є надзвичайно важливим. За останні 15 років глобальний прогрес у доступі до інформації, як у законодавстві, так і на практиці, був доволі значним. Майже 120 країн світу прийняли комплексні закони про право на інформацію, що охоплює майже 90 % населення світу. Такі закони широко використовувалися для того, щоб дати людям можливість реалізувати свої соціальні та економічні права, а також інші права людини. Однак запровадження справжньої прозорості і захисту права на інформацію для всіх, потребує тривалого процесу змін [49].

Що стосується стандартів поліцейської діяльності, масив міжнародного законодавства в наведеному аспекті тут є меншим. Це ніяк не пов'язано із тим, що правоохоронна діяльність є менш важливою за поширення інформації. Річ полягає у тому, що діяльність медіа та доступ до інформації стосуються будь-якої складової кожного суб'єкта публічної адміністрації. Натомість, діяльність поліції або інших утворень (міліції, жандармерії, карабінерів) стосується виключно внутрішніх справ держави.

Так, Декларація про поліцію, прийнята Парламентською Асамблеєю Ради Європи 08.05.1979, включає положення про міжнародні засади етики діяльності поліції, її статусу та дій в надзвичайний період (за умов воєнного стану та окупації). Цікаво відмітити відсутність прямих посилань у тексті Декларації на принцип транспарентності (відкритості і прозорості), а також взаємодію зі ЗМІ попри важливість цього напрямку [50].

У Резолюції 34/169 Генеральної Асамблеї ООН «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку» від 17.12.1979, зазначено, що в ряді країн ЗМІ можуть розглядатися як установи, що виконують функції з розгляду скарг, подібно до описаних у підпункті «с» статті 8. Тому посадові особи з підтримання правопорядку можуть обґрунтовано, як крайній захід та відповідно до законів й звичаїв власних країн, а також виходячи з положень статті 4 цього Кодексу (Відомості конфіденційного характеру, одержувані посадовими особами щодо підтримання правопорядку, зберігаються в таємниці, якщо виконання обов'язків чи вимоги правосуддя не вимагають іншого) звернути на ці порушення увагу громадськості через ЗМІ [51].

Наступним документом є Рекомендація Res (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики», ухвалений 19.09.2001. Як впливає з п. 4 Розділу II «Правові основи поліції відповідно до верховенства права», законодавство про поліцію повинно бути доступним для громадськості, достатньо зрозумілими і точним, та, за

необхідності, супроводжуватися чіткими підзаконним регулюванням, яке також повинно бути доступними для громадськості і зрозумілим. Це передбачає, в першу чергу, що нормативні акти повинні бути у відкритому доступі, а в другу чергу, що норма, передбачена законами або підзаконними актами, повинна бути сформульована досить чітко. Ці дві імперативні умови необхідні для того, щоб громадянин мав можливість передбачати наслідки, які може мати зазначений акт Звісно, наслідки ніколи не можна передбачити з абсолютною точністю; до того ж, закони та підзаконні акти не повинні відставати від зміни обставин [52, с. 20, 33]. У свою чергу, пп. 18, 19 Розділу IV «Організаційні структури поліції», поліція повинна бути організована у такий спосіб, що сприяє хорошим зв'язкам поліції з громадськістю і, за необхідності, ефективній співпраці з іншими органами, місцевими громадами, неурядовими організаціями та іншими представниками громадськості, в тому числі етнічними меншинами. Ефективність роботи поліції може зрости від встановлення стійких зв'язків на різних рівнях з іншими державними органами і особливо – між поліцією і громадськістю, яка часто буває представлена групами чи організаціями неурядового характеру.

Поліцейські організації повинні бути готові надати об'єктивну інформацію про свою діяльність громадськості без розкриття конфіденційної інформації. Повинні бути встановлені професійні керівні принципи для зв'язків з медіа. Контакти між поліцією і медіа можуть виявитися складними, і поліція не завжди може бути до них готовою. Рекомендовано розробити вказівки для зв'язків із медіа. Слід зазначити, що в деяких державах-учасницях відносини із медіа покладаються на уповноважені відділи, причому ключовим принципом завжди має бути об'єктивність [52, с. 21, 37].

Завершуючи розгляд міжнародного законодавства, слід звернути увагу на практику діяльності ЄСПЛ у призмі досліджуваного питання.

Є. Білоусов та М. Кахнова вказують на те, що статтею 10 Конвенції захищається не тільки сама ідея, але й форма її вираження. Вирішуючи питання про наявність у справі про порушення статті 10 «Свобода вираження поглядів» Європейської конвенції з прав людини, ЄСПЛ застосовує так званий трискладовий тест (the three-part test): законність обмежень, легітимна мета, заради якої застосовувалось обмеження, та необхідність у демократичному суспільстві [53, с. 281].

Так, позиція ЄСПЛ («Castells проти Іспанії», № 11798/85, § 46, рішення від 23.04.1992) свідчить, що: «Межі допустимої критики є ширшими стосовно уряду, ніж стосовно приватної особи або навіть політичного діяча. У демократичному суспільстві дії або бездіяльність уряду, так само як і його помилки, перебувають під пильним контролем не тільки законодавства і судової влади, але й преси та громадськості. Крім того, особливий статус, який він має, зобов'язує його виявляти стриманість у зверненні до заходів кримінально-правового характеру, особливо якщо він має інші можливості для того, щоб відповісти на безпідставні напади й критику своїх опонентів або засобів масової інформації». Відповідно до практики Суду, єдиний факт того, що обмеженню або втручанню було піддано вираження поглядів на публічному (політичному) форумі (наприклад, парламент, виборчі органи місцевого самоврядування, публічні дискусії в медіапросторі) або вираження поглядів з питань, пов'язаних із функціонуванням демократичних установ держави, політичним життям суспільства або з інших питань, що мають політичний елемент, як, наприклад, питання, пов'язані з теперішньою або минулою публічною діяльністю політичного діяча, є достатнім для застосування Судом найжорсткішого стандарту розгляду [54]. Особливої гостроти зазначене питання набуває в умовах дії надзвичайних правових режимів, зокрема, воєнного стану.

Прикладом справи, в якій йшла мова про втручання всупереч критерію законності, є справа «Редакція газети «Правое дело» та Штекель проти України»

(№ 33014/05, рішення від 05.05.2011), яка стосувалася наступного. Поширеною практикою газети-заявника у зв'язку з проблемами фінансування стало відтворення інформації, отриманої з інших джерел. Публікація анонімного листа, написаного нібито від імені службовця СБУ, про зв'язок певних посадових осіб з організованою злочинністю та їхню участь у корупційних діях, дала підстави особі, означеній у статті як член злочинного угруповання та організатор убивств, звернутися з позовом про дифамацію до суду. Національний суд не тільки визнав вину газети, присудивши їй компенсувати моральну шкоду та обов'язок спростувати поширену інформацію, а й зобов'язав головного редактора надрукувати публічне вибачення, що взагалі не було передбачено українським законодавством. ЄСПЛ встановив, що спірна публікація була дослівним відтворенням матеріалу, розміщеного на сайті Інтернет-новин, із посиланням на відповідний ресурс та коментарі газети. Встановивши порушення статті 10 Конвенції щодо відсутності належних гарантій використання журналістами інформації, отриманої з мережі Інтернет, Суд визнав, що відсутність чітких, зрозумілих, доступних положень у національному законодавстві щодо використання журналістами інформації з Інтернет-джерел призвело до неможливості передбачення наслідків своїх дій. У цій справі Суд також вперше визнав, що стаття 10 Конвенції повинна тлумачитися як така, що покладає на державу позитивне зобов'язання по встановленню належної нормативно-правової бази для забезпечення ефективного захисту свободи вираження поглядів журналістами в Інтернеті» [55].

У цілому ж остаточна відповідь на запитання, в яких випадках ЄСПЛ захищатиме право на доступ до публічної інформації, було надано у 2016 році, коли Велика Палата Європейського суду з прав людини винесла рішення у справі «Угорський Гельсінський комітет проти Угорщини» («Magyar Helsinki Bizottsag v. Hungary»). У ньому ЄСПЛ узагальнив свою практику у справах із

доступу до публічної інформації та виокремив такі чотири порогові критерії, відповідно до яких обмеження доступу до інформації може оцінюватися як втручання у реалізацію свободи вираження поглядів: 1) мета запитувача; 2) природа інформації; 3) роль запитувача; 4) чи готова та доступна інформація. Також таке право може бути захищеним Судом, якщо інформація не надається всупереч обов'язковому рішенню національного органу, що набуло законної сили [56, с. 5].

З наведеного можна зробити висновок, що міжнародне законодавство робить акцент на доступності інформації та прозорості у роботі органів публічної адміністрації. В аспекті нашого дослідження це стосується, насамперед, права вимагати прозорості в діяльності Національної поліції України, права на доступ до інформації про її роботу, а також права вільно поширювати відповідну інформацію.

Переходячи до висвітлення національного законодавства традиційно слід розпочати з найвищого Закону – Конституції України. Так, статтею 34 Конституції України гарантоване право кожного вільно збирати, зберігати, використовувати й поширювати інформацію усно, письмово або іншим способом – за своїм вибором. При цьому обмеження зазначеного права допускається законом лише в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, з метою попередження правопорушень або злочинів, для охорони здоров'я населення, захисту репутації або прав інших людей, для попередження розголошення інформації, отриманої конфіденційно, або для підтримки авторитету і неупередженості правосуддя [57].

Поряд із наведеною нормою, можна вказати на низку конституційних положень, що стосуються окремих аспектів реалізації права на інформацію. Приміром, це стосується права на звернення, визначеного статтею 40 Конституції України. Таким чином, право на інформацію не лише пов'язане з іншими правами, свободами та обов'язками людини, а відіграє основоположну

роль для окреслення форм і методів комунікації між громадянським суспільством і державою (статті 10, 54 Конституції України тощо).

Крім того, згідно п. 11) статті 92 Конституції України, виключно законами України визначаються: «засади утворення і діяльності політичних партій, інших об'єднань громадян, засобів масової інформації» [57]. Тобто для більш ґрунтовного розгляду взаємодії поліції та ЗМІ необхідно проаналізувати національне законодавство, відповідно до обраного нами критерію.

Насамперед, слід вказати на Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015, положення якого щодо закріплення принципу відкритості і прозорості були нами висвітлені у підрозділі 1.1 дослідження [1].

У інформаційній сфері визначальним є Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992. Ним врегульовані відносини щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації, а також закріплено термінологію у цій сфері [58].

Визначальною подією щодо врегулювання інформаційно-правових відносин слід вважати прийняття 13.12.2022 Закону України «Про медіа» № 2849-ІХ. Цей Закон спрямований на забезпечення реалізації права на свободу вираження поглядів, права на отримання різнобічної, достовірної та оперативної інформації, на забезпечення плюралізму думок і вільного поширення інформації, на захист національних інтересів України та прав користувачів медіа-сервісів, регулювання діяльності у сфері медіа відповідно до принципів прозорості, справедливості та неупередженості, стимулювання конкурентного середовища, рівноправності і незалежності медіа та визначає правовий статус, порядок формування, діяльності та повноваження Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення [59].

Також, п. 30) статті 1 згаданого Закону визначено поняття медіа (засобу масової інформації), під яким розуміється засіб поширення масової інформації у

будь-якій формі, який періодично чи регулярно виходить у світ під редакційним контролем та постійною назвою як індивідуалізуючою ознакою [59].

Одночасно з прийняттям Закону України «Про медіа» втратили чинність законодавчі акти, що регулювали окремі аспекти інформаційних відносин, а саме: Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» від 16.11.1992, [60]; Закон України «Про інформаційні агентства» від 28.02.1995 [61]; Закон України «Про телебачення і радіомовлення» від 21.12.1993 [62], а також Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» від 23.09.1997 [63].

Закон України «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України» від 17.04.2014, створює правові основи діяльності Суспільного медіа України, визначає засади діяльності Національної суспільної телерадіокомпанії України. За статтею 1 цього Закону з метою задоволення інформаційних потреб суспільства, залучення громадян до обговорення та вирішення найважливіших соціально-політичних питань, забезпечення національного діалогу, сприяння формуванню громадянського суспільства створюється Суспільне медіа України. Суспільні медіа-сервіси України надаються акціонерним товариством «Національна суспільна телерадіокомпанія України» (далі – НСТУ), 100 відсотків акцій якого належить державі. Відчуження акцій, що належать державі у статутному капіталі НСТУ, приватизація акцій забороняється. НСТУ утворюється на базі Національної телекомпанії України, Національної радіокомпанії України, Державної телерадіокомпанії «Культура», обласних державних телерадіокомпаній, Державної телерадіомовної компанії «Крим», державних організацій «Київська державна регіональна телерадіокомпанія», «Севастопольська регіональна державна телерадіокомпанія», «Новгород-Сіверська регіональна державна телерадіокомпанія «Сіверська», «Криворізька регіональна державна телерадіокомпанія «Криворіжжя», що реорганізуються

шляхом приєднання до Національної телекомпанії України. Утворення НСТУ здійснюється за рішенням Кабінету Міністрів України відповідно до законодавства з урахуванням особливостей, визначених цим Законом. До НСТУ приєднується акціонерне товариство «Укртелефільм», 100 відсотків акцій якого належать державі, що утворюється шляхом перетворення державного підприємства «Українська студія телевізійних фільмів «Укртелефільм» [64].

Крім зазначеного, слід вказати на Закон України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» від 23.09.1997, яким визначено правові, економічні, організаційні засади державної підтримки медіа та соціального захисту журналістів. У свою чергу, як складова частина законодавства України про свободу слова та інформаційну діяльність цей Закон посилює систему правового регулювання в інформаційній сфері [65].

Багато вітчизняних фахівців-адміністративістів, обґрунтовують у своїх працях необхідність кодифікації інформаційного законодавства (В.М. Брижко, С.Л. Недов, О.В. Харенко, В.С. Цимбалюк, та М.Я. Швець та інші). На перший погляд, ухвалення Кодексу України про інформацію (Інформаційного кодексу України) має сприяти впорядкуванню інформаційних відносин в Україні. Крім того, це сприятиме подальшому визнанню інформаційного права України як самостійної комплексної галузі права. З іншого боку, потрібно зважати на те, що консолідація норм інформаційного права частково реалізована в межах нового Закону України «Про медіа» [59], який наблизив національне законодавство до світових стандартів роботи медіа (ЗМІ). Таким чином, кодифікація не вбачається нами обов'язковою запорукою якісних змін у сфері врегулювання інформаційних відносин в Україні. Натомість, якість та ефективність законодавства при цьому є визначальними умовами.

Переходячи до законів та інших нормативно-правових актів, якими (окремими положеннями яких) врегульовано взаємодію між поліцією та медіа, варто зазначити те, що питання взаємодії між громадськістю, зокрема, медіа, та

публічними інституціями в Україні не можна вважати достатньо регламентованим.

По-перше, Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 регулює питання практичної реалізації громадянами України (*насправді – кожним; примітка наша*) наданого їм Конституцією України права вносити в органи державної влади, об'єднання громадян відповідно до їх статуту пропозиції про поліпшення їх діяльності, викривати недоліки в роботі, оскаржувати дії посадових осіб, державних і громадських органів. Закон забезпечує громадянам України можливості для участі в управлінні державними і громадськими справами, для впливу на поліпшення роботи органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, для відстоювання своїх прав і законних інтересів та відновлення їх у разі порушення [66]. Примітно, що медіа тут згадуються не як суб'єкти звернення, якими вони по суті можуть виступати, а суб'єктами, до яких направляються відповідні звернення.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011, визначає порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес. Звичайно, поліція як центральний орган виконавчої влади має забезпечувати прозорість та відкритість і створювати механізми для реалізації права кожного на доступ до публічної інформації [67].

На підзаконному рівні слід зупинитися на наказах МВС України, якими уточнюються відповідні законодавчі положення. Наказ МВС України від 15.11.2017 № 930 «Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України», встановлює єдиний для апарату центрального органу управління поліції, міжрегіональних територіальних органів

Національної поліції України, територіальних органів поліції в АР Крим та місті Севастополі, областях, місті Києві, їх територіальних (відокремлених) підрозділів, а також підприємств, установ, організацій та закладів професійної (професійно-технічної) освіти зі специфічними умовами навчання, що належать до сфери управління Національної поліції України, порядок приймання, реєстрації, розгляду звернень громадян, контролю за виконанням доручень за результатами розгляду звернень громадян та дотриманням строків їх розгляду, основні вимоги до організації проведення особистого прийому громадян і ведення діловодства за зверненнями громадян [68]. Прикладом взаємодії поліції з медіа можуть слугувати пп. 33, 34 Розділу III «Організація особистого прийому громадян». Так, виїзні особисті прийоми громадян керівництвом територіальних органів поліції здійснюються за окремим графіком особистих виїзних прийомів громадян, затвердженим керівником територіального органу поліції та оприлюдненим шляхом розміщення в ЗМІ, на офіційному веб-сайті цього органу. Інформацію про дату, місце і час проведення виїзного прийому громадян працівники служби діловодства через ЗМІ доводять до відома громадян та вживають заходів щодо організації та створення відповідних умов для його проведення [68]. Принагідно зазначимо, що станом на квітень 2023 року норми наказу не відображали змін законодавства у частині впровадження універсального поняття «медіа» замість засобів масової інформації.

Наказом МВС України від 07.02.2017 № 95 «Про організацію роботи із запитами на публічну інформацію в Національній поліції України», затверджені: 1) Порядок складання та подання запитів на отримання публічної інформації, розпорядником якої є Національна поліція України; 2) Порядок прийому, реєстрації і розгляду запитів на публічну інформацію, розпорядником якої є Національна поліція України, та відшкодування запитувачами фактичних витрат на копіювання і друк документів у Національній поліції України; 3) Розмір фактичних витрат на копіювання або друк документів, що надаються

за запитом на публічну інформацію, розпорядником якої є Національна поліція України; та 4) Форма запиту на публічну інформацію [69].

На відомчому рівні також представляє інтерес наказ Національної поліції України від 12.10.2018 № 945 «Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Національної поліції України», прийнятий з метою забезпечення єдиного порядку обліку, зберігання і використання матеріалів, які містять службову інформацію [70].

Проведений аналіз умовно виокремленої нами групи законодавства свідчить про відсутність єдиного підзаконного акту яким би визначався порядок взаємодії суб'єктів публічної влади з медіа. Так само відсутній аналогічний документ на відомчому рівні, що вважається нами суттєвим недоліком у організації та практичній реалізації цього напрямку діяльності поліції.

Зауважимо, що раніше в МВС України діяв наказ від 18.06.2010 № 254 «Про затвердження Положення про Департамент зв'язків із громадськістю МВС України та Типового положення про підрозділ зв'язків із громадськістю органу внутрішніх справ» [71]. Але, в зв'язку із прийняттям наказу МВС України від 21.10.2014 № 1116 «Про затвердження Положення про Управління зв'язків із громадськістю МВС України» [72], попередній наказ № 254, як і затвержене ним Типове положення про підрозділ зв'язків із громадськістю органу внутрішніх справ втратили чинність.

Слід зазначити, що у системі Національної поліції України чинним сьогодні є наказ від 26.02.2020 № 150 «Про затвердження Положення про Управління комунікації Національної поліції України» [73]. Відповідний наказ відсутній у відкритому доступі, втім був наданий нам після подання запиту про доступ до публічної інформації у визначеному Законом порядку.

До третьої групи віднесені закони та інші нормативно-правові акти, що стосуються окремих напрямків взаємодії між поліцією та медіа.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022, регулює відносини щодо набуття, здійснення та захисту особистих немайнових та майнових авторських та/або суміжних прав, а також щодо прав особливого роду (*sui generis*), пов'язаних зі сферою авторського права та/або суміжних прав [74]. До способів цивільно-правового захисту авторського права і суміжних прав, визначених статтею 55 Закону віднесено право суб'єктів авторського права та/або суміжних прав звертатися за захистом до суду з будь-якими вимогами, не забороненими законом, зокрема, про: «...8) опублікування за рахунок порушника в засобах масової інформації даних про допущені порушення авторського права та/або суміжних прав та судові рішення щодо цих порушень» [74].

У Законі України «Про електронні комунікації» від 16.12.2020, визначено правові та організаційні основи державної політики у сферах електронних комунікацій та радіочастотного спектра, а також права, обов'язки та відповідальність фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у відповідній діяльності або користуються електронними комунікаційними послугами. У свою чергу, одним із основних принципів управління радіочастотним спектром згідно статті 39 Закону віднесено: «сприяння свободі вираження та переконань, включаючи свободу думки, отримання та розповсюдження інформації, плюралізм медіа» [75].

Закон України «Про посилення захисту майна редакцій медіа, видавництв, книгарень, підприємств книгорозповсюдження, творчих спілок» від 20.05.2010 спрямовано на запобігання зловживанню та попередження порушень при відчуженні нерухомого майна, виселення редакцій медіа, друкарень, видавництв, книгарень, підприємств книгорозповсюдження, творчих спілок з приміщень, якими вони користуються для здійснення своєї діяльності. Як складова частина законодавства України про державну підтримку медіа, розвиток вітчизняної книговидавничої справи, захист творчих спілок цей Закон

посилює систему правового регулювання в інформаційній та культурній сфері [76]. Тобто, Законом встановлено певні гарантії діяльності медіа щодо недопущення відносно них незаконного владного впливу.

Питання юридичної відповідальності за порушення законодавства про інформацію представлені кодифікованими актами: Кримінальним кодексом України (наприклад, Розділ XV Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів) [77], Кодексом України про адміністративні правопорушення [78] та Цивільним кодексом України (Глава 35 Загальні положення про право інтелектуальної власності) [79].

Наприклад, статтею 21 «Відповідальність за порушення законодавства про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста» Закону України «Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста» закріплено, що невиконання посадовими особами та іншими працівниками державної влади і органів місцевого самоврядування норм цього Закону, інших законодавчих актів, зазначених у ньому, тягне за собою кримінальну, адміністративну, дисциплінарну або іншу відповідальність відповідно до законодавства України [65].

Статтею 186-6 «Порушення законодавства про друковані засоби масової інформації» КУпАП встановлено адміністративну відповідальність за виготовлення, випуск або розповсюдження продукції друкованого ЗМІ після припинення діяльності цього друкованого ЗМІ, а так само ухилення від перереєстрації друкованого ЗМІ у передбачених законом випадках, чи від повідомлення органу реєстрації про зміну виду видання, юридичної адреси засновника (співзасновників), місцезнаходження редакції. Наведені дії тягнуть

за собою накладення штрафу від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [78].

Що стосується оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади, порядок його реалізації врегульовано Постановою Кабінету Міністрів України від 04.01.2002 № 3. Згідно із затвердженим Постановою порядком, оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади здійснюється з метою підвищення ефективності та прозорості діяльності цих органів шляхом впровадження та використання сучасних інформаційних технологій для надання інформаційних та інших послуг громадськості, забезпечення її впливу на процеси, що відбуваються у державі [80]. Зазначені положення повною мірою стосуються діяльності поліції, окрім випадків, коли така інформація передбачена для службового користування, або має відповідний ступінь секретності.

Переходячи до іншого аспекту правового регулювання взаємодії поліції з медіа, зупинимось на оцінці діяльності поліції, затвердженої наказом МВС України від 09.11.2018 № 900 «Про встановлення індикаторів, за якими здійснюється проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції України». Згідно положень цього Наказу, проведення оцінки рівня довіри населення до поліції здійснюється за такими індикаторами, як: стан злочинності; результативність діяльності органів та недоліки поліцейської діяльності; довіра до поліції та стосунки з населенням [81].

Свого часу, С.Л. Недов, пропонував доповнити Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» статтями в яких були б визначені права та обов'язки, як органів державної влади, органів місцевого самоврядування, так і ЗМІ, а також порядком, напрямками та формами взаємодії між ними [82, с. 61]. Ми вважаємо таку пропозицію необ'єктивною з огляду на розмаїття форм діяльності суб'єктів публічної адміністрації. Обґрунтовуючи

власну думку, підкреслимо, неможливість визначення загальних засад взаємодії, приміром для Національної поліції України та Міністерства охорони здоров'я. Вочевидь, кожен із вказаних центральних органів виконавчої влади має власну специфіку роботи, а отже й більш доцільним нами вбачається прийняття документа на підзаконному – відомчому рівні.

До речі, наказом МВС України від 09.03.2021 № 176, затверджено Інструкцію про порядок акредитації журналістів, працівників засобів масової інформації в Державній прикордонній службі України. Метою акредитації згідно з Наказом є всебічне й об'єктивне висвітлення діяльності Державної прикордонної служби України, а також сприяння здійсненню демократичного цивільного контролю [83]. Нажаль, у Національній поліції відсутній аналогічний документ, що також не дозволяє вести мову про реалізацію в МВС України єдиної інформаційної політики.

У підсумку слід зазначити, що попри наявність великого масиву національного інформаційного законодавства, яке поступово оновлюється, його відрізняє надто загальний характер консолідованих у ньому норм. Натомість, реальні аспекти взаємодії Національної поліції з медіа не є визначеними на нормативному рівні та потребують свого якнайскорішого закріплення і впровадження у практичну діяльність органів і підрозділів поліції за єдиними алгоритмами реалізації.

1.3. Сутність та особливості взаємодії Національної поліції з медіа в сучасний період

Починаючи розгляд взаємодії поліції з медіа варто почати з режиму демократії, адже саме демократія забезпечує можливість реалізувати свої права. Слово демократія походить від грецького слова «демос», що означає «народ», і

«кратос», тобто влада, тому демократія може розглядатися як «влада народу»: спосіб правління, який залежить від волі народу. Сьогодні існує багато різних моделей демократичного уряду в усьому світі, тому іноді простіше зрозуміти, в чому полягає ідея демократії, ніж в чому її суть. Демократія – це не самодержавство чи диктатура, де править одна людина, і це не олігархія, де правителями є невелика частина суспільства. Демократія – це навіть не є «влада більшості», якщо це означає, що інтереси меншин ігноруються повністю. Демократія, принаймні в теорії, є урядом, що діє від імені всіх людей, відповідно до їх «волі» [84].

У цьому контексті В. Кравчук відмічає, що громадський контроль є однією з визначальних складових демократії, так як поняття «безпосереднє народовладдя» має різні визначення в доктринальному тлумаченні. Цей термін означає пряме волевиявлення народу при розробці і прийнятті державних рішень, а також пряму участь в їх впровадженні в життя та здійсненні контролю [85, с. 24]. Причому, слід погодитись із тим, що невід’ємною складовою громадського контролю виступає діяльність медіа, спрямована на забезпечення транспарентності у роботі суб’єктів владних повноважень.

Цитуючи О.Б. Зеленцова, І.О. Сквірський відмічає, що громадським є контроль, який здійснюється з боку парламенту і місцевих виборних органів, контроль народу, контроль з боку політичних партій (правлячих та опозиційних) та об’єднань громадян, контроль з боку медіа (засобів масової інформації) та контроль громадської думки [86, с. 224].

Крім того, згідно статті 6 Закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави» суб’єктами цивільного контролю за діяльністю органів поліції, є: Верховна Рада України; Уповноважений Верховної Ради України з прав людини; Президент України; Рада національної безпеки і оборони України; Кабінет Міністрів України; центральні та місцеві органи виконавчої влади в межах повноважень,

визначених законом; органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законом; прокуратура України; судові органи України; громадяни України та громадські організації, утворювані відповідно до Конституції України для здійснення та захисту прав і свобод громадян та задоволення їхніх політичних, економічних, соціальних, культурних інтересів; засоби масової інформації [87, с. 41].

Поширена сьогодні модель належного урядування «good governance» передбачає транспарентність роботи суб'єктів владних повноважень, а отже конструктивний процес налагодження взаємодії між державою та суспільством, де медіа виступають не лише суб'єктами громадського контролю, а й провідниками інформації про діяльність органів публічної адміністрації, доводячи її до населення.

Звичайно, про відкритість і прозорість у діяльності суб'єктів владних повноважень в Україні поки що не можна вести мову в суто позитивному аспекті, адже її нормативно-правова основа не є досконалою. Тут слід погодитись із думкою П.В. Цимбал та В.Б. Калиновського у тому, що негативний стан взаємодії держави та суспільства пов'язаний з низкою причин, серед яких прагнення державних структур до прихованої зверхності, тоді як певній частині громадських організацій бракує професіоналізму у взаємовідносинах та орієнтірі на спільну тривалу працю [88, с. 274].

Нагадаємо, що Національна поліція є відкритою до населення. Це підтверджується законодавчо визначеними принципами її діяльності. Водночас, слід зважати на те, що ефективне реагування на звернення, швидке та неупереджене висвітлення інформації, адекватна реакція на критику та врахування громадської думки – не можна просто задекларувати. Відповідна діяльність потребує копіткої роботи, спрямованої на налагодження взаємодії та збереження рівноваги у таких відносинах з медіа.

Наприклад, відповідно до статті 90-1 «Особливості громадського контролю за діяльністю поліції під час дії воєнного стану» Закону України «Про Національну поліцію», під час дії воєнного стану громадський контроль за діяльністю поліції, визначений статтями 86-88 та 90 цього Закону, не здійснюється [1]. Втім, це не означає відсутності громадського контролю за звичайних умов функціонування держави.

Як зазначалося вище по тексту, медіа виступають провідниками інформації про діяльність поліції, доводячи її до суспільства, що сприяє уникненню непорозумінь, домислів та викривлення фактів про ті чи інші події.

За результатами моніторингу Інституту масової інформації вісімнадцяти сайтів на предмет висвітлення діяльності правоохоронних органів та судів протягом 22-28 лютого 2021 року, вітчизняні онлайн-медіа висвітлюють роботу поліції радше позитивно, ніж негативно. Водночас понад 60 % новин про поліцію стосуються кримінальних подій, тоді як до вибірки ввійшло 2009 новин, з яких 753 (або 37,5 %) стосувалися поліції та МВС. Найбільше позитивних новин протягом періоду моніторингу вийшло на сайті «susplne.media» – 69, або 42,3 % всіх повідомлень сайту, в яких згадується поліція. Далі за кількістю позитивних новин ідуть «politeka.net» та «tsn.ua». Сайт «politeka.net» став єдиним, у кого понад половину новин про поліцію мають позитивний характер – 57,8 %. Натомість «strana.ua», «zn.ua» та «bukvu.com» баланс позитив-негатив мають на користь останнього [89].

Переходячи до сутності взаємодії поліції з медіа, слід розпочати із зв'язків з громадськістю (англ. – public relations, PR). Під зв'язками з громадськістю або паблік релейшнз (далі – PR, ПР) розуміються некомерційні відносини з громадськістю, створення сприятливої думки про виробника товарів або надавача послуг не тільки серед потенційних клієнтів, але й у преси, різних громадських організацій, виборних установ. Забезпечуються шляхом формування сприятливого образу – іміджу. В їх основі лежить прагнення

довести до широких кіл громадськості ідею про те, що основним завданням роботи установи є намір діяти в інтересах споживачів і суспільства в цілому. Основними заходами можна назвати: прес-конференції з приводу життя підприємства; престижна реклама фірми, що пропагує її діяльність в цілому, стиль управління, роботу з кадрами, охорону навколишнього середовища і т.д.; некомерційні статті, теле- і радіопередачі; різноманітна громадська, благодійна і стажерська діяльність на підтримку різних осіб, установ та організацій; різні ювілейні заходи; щорічні звіти про діяльність фірми; фірмові журнали. У свою чергу, функціями ПР є: налагодження і підтримка взаємозв'язку, взаєморозуміння, взаємовизнання та співробітництва між організацією і суспільством; здійснення управління процесом вирішення проблем і спірних питань; допомога керівництву в дослідженні громадської думки і реагуванні на неї; визначення відповідальності керівництва в питаннях служіння суспільним інтересам; допомога керівництву ефективно змінюватися, щоб бути на рівні вимог часу; допомога в передбаченні тенденцій розвитку, функціонування як системи завчасного попередження; використання наукових методів, гідних моральних підвалин спілкування як головних знарядь [90].

Варто наголосити на суттєвій різниці між ПР і рекламою. Стратегічне завдання реклами зводиться до створення бажання, мотивування попиту на товари. Стратегічним же покликанням ПР є формування довіри, на основі чого тільки й може виникнути позитивне ставлення до організації. Реклама у вигляді сплаченого часу або площі в ЗМІ може виступати інструментом ПР як доповнення до публіситі (продуманого способу керування громадським сприйняттям певного суб'єкта комунікацій шляхом спрямування інформації від медіа до широкої громадськості [91]), акцій просування та прес-посередництва. Таким чином, ПР є складною категорією, яка об'єднує багато завдань і функцій: комунікацію, суспільні взаємини, виробничі відносини, взаємини між співробітниками, контакти зі споживачами, замовниками, акціонерами,

інвесторами, відвідувачами, міжнародні відносини, процес управління проблемами, зв'язки з мас-медіа, контакти з пресою, просування, публіситі, підготовку текстів публічних виступів [92, с. 7].

Основне завдання ПР-служб у взаємодії з медіа полягає у безоплатному передаванні їм необхідної інформації. Ці матеріали повинні містити тільки виклад фактів і виключати пропагандистські або комерційні елементи. Тому діяльність ПР-фахівців не сумісна з роботою журналістів і рекламних агентів [93, с. 20].

Загалом, все перераховане стосується діяльності поліції, як сучасної державної сервісної інституції. При цьому налагодження партнерських відносин між поліцією та населенням (стаття 11 Закону), яке утворює собою окремий принцип поліцейської діяльності стає можливим завдяки реалізації принципу відкритості та прозорості (стаття 9 Закону).

Підкреслимо, що ПР потребує двостороннього зв'язку між суб'єктом владних повноважень (в нашому випадку – поліцією) та медіа (ЗМІ). У демократичних державах медіа мають можливість всебічно та об'єктивно висвітлювати діяльність суб'єктів владних повноважень, а держава, у свою чергу, має спрямовувати свою діяльність таким чином, щоб забезпечити конституційні гарантії реалізації права на свободу слова, свободу вираження поглядів, незалежності творчої діяльності тощо. У свою чергу, медіа сприяють населенню у реалізації перерахованих прав, надаючи їм інформацію.

У загальному сенсі, реалізацію взаємодії між поліцією та медіа сьогодні не можна вважати належною і позбавленою проблемних моментів. У сучасному суспільстві медіа мають потужні можливості для формування громадської думки про діяльність поліції. Особливо актуальним тут стає відображення об'єктивної інформації про успішність реалізації анонсованих у правоохоронній сфері реформ, ефективність роботи поліції та характеристику окремих осіб.

Таким чином можна стверджувати про існування логічного та організаційного взаємозв'язку між принципами відкритості і прозорості (стаття 9), взаємодії з населенням на засадах партнерства (стаття 11) та громадським контролем поліції (розділ VIII Закону України «Про Національну поліцію» [1].

Наближення діяльності Національної поліції України до європейських стандартів вимагає пошуку нових підходів у реалізації взаємодії з медіа. Однією з важливих складових такої взаємодії має бути її відповідність духу і цінностям реформування поліції. У вузькому розумінні це стосується оцінки роботи поліції, формування громадської думки про її діяльність. У широкому розумінні, можна вести мову також про правопросвітницьку діяльність медіа, про формування правової культури у суспільстві, виховання поваги до правопорядку та суб'єктів його забезпечення.

Варто відмітити, що медіа часто висвітлюють тему злочинності, через що в населення зростає страх перед злочинністю. Таким чином, завданням поліцейських, залучених до реалізації принципу «community policing», є інформування громадян і надання їм достовірної інформації [94, с. 27].

А. Геращенко звертав увагу на те, що одним із маркерів поліпшення взаємодії поліції з медіа є зростання довіри до поліції, яке неможливе без підтримки мас-медіа. Він зазначав, що дестабілізуючими чинниками цього виступають недостатня толерантність до преси з боку суспільства, а з іншого – контроль медіа певними фінансовими групами. У свою чергу, Є. Макаров наголосив на створенні поштової скриньки для прямого діалогу з представниками мас-медіа. Всі повідомлення, які туди надходять, моментально обробляються і надсилаються для реагування до відповідних органів поліції [95].

Спираючись на думку фахівців ми можемо зробити висновок про те, що налагодження взаємодії між поліцією та медіа потребує не тільки спільно

зорієнтованих дій учасників таких відносин (відповідно, медіа та поліції), а й такого елемента системи, як суспільство, яке виступає споживачем інформації.

Приймаючи за основу функціональний підхід, можна виокремити такі функції медіа, що можуть сприяти поліції у її діяльності: 1) правовиховуюча, спрямована на формування правомірної поведінки у суспільстві; 2) інформаційна, що полягає у обміні інформацією між поліцією та суспільством; 3) правоохоронна, що полягає у висвітленні фактів вчинення правопорушень фізичними та юридичними особами; 4) правопросвітницька, сутність якої зводиться до інформування населення про поліцейські послуги та процедури їх отримання.

Маючи уявлення про сутність взаємодії, слід перейти до її змісту. Відповідно до великого тлумачного словника сучасної української мови, термін «взаємодія» означає взаємний зв'язок між предметами у дії, а також погоджену дію між ким-, чим-небудь [96, с. 125].

Погоджуючись з висновками В.К. Колпакова, О.Г Стрельченко зазначає, що сучасна філософська позиція формулює поняття «взаємодії» як таке, що позначає вплив речей один на одного з метою відображення взаємозв'язків між різними об'єктами, що характеризує буття людей у суспільстві, людську діяльність і її пізнання. Саме у цій категорії відбувається фіксація прямих і зворотних впливів речей один на одного, обмін речовиною, енергією, а також інформацією між різноманітними об'єктами, між відповідними організаціями та середовищем, форми кооперації людей у безпосередніх ситуаціях співробітництва. Наведений філософський підхід дозволяє з'ясувати: а) фактичні, дійсні, стійкі зв'язки між відповідними суб'єктами; б) зв'язки, які дозволяють суб'єктам, діяльність яких направлена на реалізацію правоохоронної функції держави, впливати один на одного; в) фактичну наявність взаємодії, внаслідок якої відбувається зміна у кожному із взаємодіючих суб'єктів [97; 98, с. 150]. Зазначений широкий підхід до

розуміння взаємодії є більш прийнятним також у контексті нашого дослідження.

М.В. Завальний відмічає, що головна мета взаємодії полягає у забезпеченні єдності дій, взаємодопомоги й об'єднання зусиль для успішного вирішення спільних завдань. Такі взаємодія і взаємна допомога повинні бути чітко узгоджені як за цілями (завданнями) дій, так і за місцем і часом проведення спільних заходів [99, с. 147].

Також, С.С. Єсімов вказує на доцільність впровадження конструктивної взаємодії органів влади і суспільства за прикладом держав ЄС. За допомогою реалізації інформаційно-комунікативної взаємодії органів влади, зокрема поліції, та інституцій громадянського суспільства (у тому числі медіа) може бути досягнуто значне зниження конфліктності та соціально-політичної напруженості [100, с. 181].

О.В. Кожухар відмічає складність і багатогранність відносин поліції та інститутів громадянського суспільства, яку зумовлюють наявність безлічі принципів їхньої взаємодії. На думку вченого, кожен автор намагається на власний погляд інтерпретувати такі загальні засади, виходячи з власного їх розуміння. Наслідком цього є виокремлення значної кількості принципів, частина з яких повторюється. Це дозволяє зробити висновок про те, що переважаючим критерієм виокремлення принципів стають не сутнісні характеристики, а позиції і погляди авторів. У зв'язку із цим, фахівець наголошує на двох особливостях: по-перше, реальному включенні принципів у процес взаємодії. По-друге, ступінь включення принципів у процес взаємодії залежить від того, наскільки вдало на їх основі вона здійснюється [101, с. 46]. Ми також відмічаємо важливість принципів як основоположних ціннісних засад взаємодії поліції з медіа, відповідно до яких вона має реалізовуватись. Утім, більш детально ми розглянемо зазначені принципи в межах підрозділу 2.2 дослідження.

Близькі до досліджуваних особливості адміністративних правовідносин з громадського контролю за правоохоронною діяльністю, наводить О.Д. Терещук:

- 1) суб'єкт правоохоронної діяльності виступає підконтрольним об'єктом, а громадяни та їх об'єднання контролюючими суб'єктами;
- 2) умовна підпорядкованість правоохоронних органів громадянам та їх об'єднанням у сфері та щодо громадського контролю за правоохоронною діяльністю;
- 3) адміністративні правовідносини щодо громадського контролю впливають із права громадян на участь в управлінні державними справами;
- 4) поєднання юридичних та політичних засобів, елементи яких опосередковуються у суто адміністративних правовідносинах;
- 5) предмет та підстави громадського контролю за правоохоронною діяльністю не має чітких меж;
- 6) обмеження предмета громадського контролю інтересами правоохоронної функції;
- 7) учасниками правовідносин з громадського контролю за правоохоронною діяльністю є особи, які прямо не зацікавлені у результаті розгляду конкретної справи [102, с. 288-296].

На наше переконання, запропоновані особливості багато в чому відображають взаємодію поліції з медіа, але потрібно зважати на спільну мету такої взаємодії – об'єктивне інформування суспільства.

Цікаву думку наводить Р.О. Ткаченко, вказуючи на те, що поліція повинна надавати підтримку програмам правового виховання, пропагувати правові знання в закладах освіти, медіа, у видавничій діяльності. Тут важливу роль відіграє взаємодія поліції з медіа та використання їхніх можливостей. Автор нагадує, що ЗМІ мають право висвітлювати усі аспекти діяльності органів державної влади, у тому числі й органів поліції. При цьому органи державної влади зобов'язані надавати засобам масової інформації повну інформацію про свою діяльність через відповідні інформаційні служби, забезпечувати журналістам вільний доступ до неї, крім випадків, передбачених Законом України «Про державну таємницю», не чинити на них будь-якого тиску і не втручатися в їх виробничий процес. Мас-медіа можуть проводити власні

дослідження й аналіз діяльності поліцейських, надавати їй оцінку, коментувати. В цілому така діяльність медіа включає в себе: подання запитів та безоплатне отримання від правоохоронних органів відкритої інформації, документів і матеріалів з питань, віднесених до їхньої компетенції; поширення отриманої інформації через пресу, радіо, телебачення, Інтернет та в інший спосіб, дотримуючись вимог законодавства щодо збереження державної таємниці; опублікування офіційних відповідей правоохоронних органів на матеріали, що були оприлюднені раніше. За погодженням з поліцією медіа можуть акредитувати своїх журналістів при її органах з метою: оперативного висвітлення результатів розкриття та розслідування злочинів; інформування населення і громадськості про зміни у криміногенній обстановці; формування громадської думки про діяльність поліції; висвітлення проблем діяльності поліції. Таким чином, автор наголошує на тому, що висвітлюючи проблеми у правоохоронній сфері на основі об'єктивної інформації про діяльність поліції, ЗМІ формують громадську думку та сприяють зміцненню довіри суспільства до поліції, а також забезпечують реалізацію принципу прозорості та відкритості в її діяльності [103, с. 96-97].

Характеризуючи взаємодію поліції з медіа, В.Г. Севрук переконує в тому, що важливим напрямом взаємодії є використання медіа та громадськості для вирішення конкретних оперативно-розшукових, слідчих й інших службових завдань. Наприклад, медіа забезпечують двосторонню комунікацію суспільства і поліції. Науковець вважає, що такій взаємодії властивий метод переконання, що є основним при організації взаємодії поліції з населенням [104, с. 176].

Доволі цікаво представляють взаємодію поліції та суспільства К.С. Ізбаш та Н.В. Домброван. На їхнє переконання взаємодія поліції та громадськості має здійснюватись наступним чином: поліція виконує свої обов'язки з урахуванням потреб місцевої громади та окремих груп населення; підрозділи поліції інформують громадськість про стан правопорядку на підвідомчій території;

керівництво територіальних підрозділів поліції проводить зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування, на яких обговорює діяльність поліції, визначає поточні проблеми публічної безпеки громадян та шляхи їх вирішення; поліція та представники громадськості розробляють спільні проекти, програми та заходи для задоволення потреб населення та поліпшення ефективності виконання поліцією покладених на неї завдань; поліція бере активну участь у правовому вихованні населення [105, с. 245]. У запропонованому алгоритмі все виглядає логічним окрім того, що авторами не враховано суб'єкта, який забезпечує таку комунікацію, тобто медіа. Ми переконані, що включення у алгоритм медіа дозволить побудувати логічну схему, де останні виступатимуть інструментом завдяки якому зазначена взаємодія взагалі буде здатна відбуватися.

З викладених наукових позицій та запропонованих підходів можна зробити висновок про те, що взаємодія поліції з медіа часто зводиться науковцями до одностороннього інформування органами влади населення про свою діяльність як складової громадського контролю. Причому у розрізі це виглядає як виконання поліцією певного обов'язку (звіт, відповідь на звернення, інше) та реалізація медіа відповідного права (звернення, поширення інформації, запит про публічну інформацію). Ми вважаємо такий підхід неправильним з огляду на те, що взаємодія має передбачати спільні дії, засновані на узгоджених діях з метою об'єктивного інформування суспільства. Таким чином зводити її до виконання обов'язку та реалізації права учасниками таких правовідносин недоцільно.

На думку В.П. Булаєва значним недоліком інформаційно-комунікаційної сфери МВС України та поліції зокрема є високий рівень приховування інформації щодо своєї діяльності. Відсутність чіткої управлінської вертикалі, часті зміни в структурі та штатах поліції та МВС України не додають діяльності щодо створення інституційних та правових умов для забезпечення

демократизації державотворчого процесу прозорості у взаємовідносинах з громадянами, не сприяють переосмисленню політики рівності серед громадян, знецінюють довіру суспільства до влади та владних інститутів. За наведених обставин зростає роль діяльності прес-служб у налагодженні взаємодії між поліцією та громадськістю і суспільними інститутами, зокрема, медіа. Також В.П. Булаєв відмічає, що попри зростання кількості медійного контенту, майже відсутні продукти, що містять узгоджений аналіз ситуацій, сприяють консолідації суспільства [106, с. 123]. Ми хотіли відмітити, що сьогоденний стан справ не є таким негативним, як його визначав фахівець. Дійсно, сьогодні все ще можна спостерігати недоліки в слідуванні принципу транспарентності, але це не означає нехтування європейськими стандартами правоохоронної діяльності. Головною причиною цього можна вважати недостатню увагу до комунікативного напрямку в ході реалізації реформи правоохоронної системи України. Це тягне за собою всі інші негативні наслідки, коли стара, заснована на комуністичній ідеології та державному контролі за медіа система взаємодії не діє, а нові демократичні цінності ще знайшли відповідних інструментів для сталої реалізації.

До найбільш поширених інструментів, за допомогою яких забезпечується законність та підзвітність поліції, можна віднести наступні: одержання інформації про діяльність поліції на підставі законів України «Про інформацію», «Про звернення громадян», «Про доступ до публічної інформації», документування дій поліцейських, заходи щодо ідентифікації конкретних посадових осіб, які введені Законом України «Про Національну поліцію» [1; 87, с. 41]. Водночас, виходячи з мети застосування таких інструментів, їх не можна вважати такими, що відображають взаємодію.

Слід погодитись із тим, що з метою уникнення конфліктних ситуацій зв'язок між поліцією та населенням має здійснюватись через систематичні звіти працівників в колективах трудящих і за місцем їх проживання, шляхом

інформування населення про діяльність органу поліції через медіа, шляхом підтримки ділових контактів з громадськими організаціями, органами влади і місцевого самоврядування. При цьому вивчення і аналіз публікацій щодо діяльності поліції є початком її взаємодії з медіа. Водночас, з урахуванням реальної ситуації, що склалася в медіа, автори підручника «Управління органами Національної поліції України» рекомендують обмежитись вивченням і аналізом публікацій в центральних і місцевих газетах, а також у тих центральних журналах, які висвітлюють широкий спектр громадсько-політичних і соціально-економічних проблем, оскільки саме на такі видання орієнтується більшість читачів. Нормою в роботі органів Національної поліції повинні стати регулярні зустрічі з представниками преси (прес-конференції, брифінги), оскільки безпосереднє спілкування керівників МВС, ГУНП і окремих служб з великою кількістю журналістів підвищує рівень переконливості і доступності інформації, дозволяє уточнювати і доповнювати її в разі необхідності, практично виключає можливість перекручення даних. Прес-конференції, зазвичай, проводяться з питань, що мають широкий громадський резонанс, а тому їх тематика повинна бути точно окреслена, питання тематики розподілені між найбільш компетентними учасниками. Спілкування з представниками медіа дозволяє поліцейським не лише передавати їм необхідну інформацію, формувати через них громадську думку, знімати конфліктну ситуацію, а й самим отримувати корисну інформацію про негативні моменти в діяльності органу поліції, допущені помилки, незадоволення діями окремих поліцейських тощо. Аналіз подібної інформації, її реалізація дозволяє органам Національної поліції попередити конфліктну ситуацію або розв'язати її, якщо вона уже виникла [107, с. 356-257]. Тут варто наголосити на тому, що акцент на орієнтирі на друковані медіа ґрунтується на застарілих даних, адже сучасне суспільство переважно отримує необхідну інформацію через Інтернет.

Б.В. Семерей переконаний у тому, що поліція має підвищувати рівень системи виховання та освіти щодо питань отримання публічної інформації; інформувати населення про законодавчі зміни відносно забезпечення права на доступ до публічної інформації; розширювати використання можливостей медіа з популяризації знань процедури реалізації права на доступ до публічної інформації шляхом створення спеціальних теле- й радіопрограм, а також забезпечити підготовку відповідної методичної літератури [108, с. 8]. З цим можна цілком погодитись, але питання полягає у тому що саме слід розуміти під взаємодією поліції з медіа та яким чином закріпити її реалізацію? Ми переконані, що вирішення цього питання можливе в нормативній (прийняття нормативного акту) та організаційній (зміни у структурі органів та підрозділів поліції) площині.

На підставі викладеного під взаємодією поліції з медіа ми пропонуємо розуміти здійснювану на основі спеціальних засад системну узгоджену діяльність, що реалізується у певних формах завдяки використанню комплексу методів та спрямована на досягнення потрійної мети – об'єктивного інформування населення про діяльність поліції, втілення принципу транспарентності у роботі поліції та реалізації громадського контролю.

У свою чергу, до особливостей взаємодії поліції з медіа нами віднесені наступні:

А) Нерівний статус учасників взаємодії. Поліція є органом виконавчої влади, яка хоча і служить суспільству шляхом надання поліцейських послуг, у певних випадках може застосувати примус. У свою чергу медіа не завжди є незалежними у своїй діяльності, так як за ними часто стоять представники певних політичних сил.

Б) Наявність взаємних прав та обов'язків. Взаємодія полягає у спільних правах та обов'язках, причому розмаїття форм і методів її реалізації не можна зводити до функцій громадського контролю, втілених через медіа.

В) Тісний зв'язок із суспільством. Суспільство виступає основним споживачем послуг поліції, а належна комунікація між поліцією та суспільством неможлива без участі медіа як складової частини суспільства. Цим обумовлена потреба посилення взаємодії поліції з медіа, причому її удосконалення вимагає належної нормативно-правової регламентації.

Г) Неупереджений характер. Будь-яка офіційна інформація, яку висвітлюють медіа щодо діяльності поліції, як і будь-яка офіційна інформація, яку поліція надає суспільству має бути неупередженою і вільною від суб'єктивності. Як представники медіа так і поліцейські мають бути захищені на рівні законодавства.

Г) Велика кількість інструментів здійснення. Зведення взаємодії до інформування суспільства через медіа значно звужує її зміст. У перспективі акцент має здійснюватись на превенції правопорушень та формуванні правосвідомої поведінки населення, тобто на правопросвітницькій та правовиховуючій складовій взаємодії.

Д) Дуальний характер (офіційний та неофіційний). Взаємодія не здійснюється виключно через офіційні канали, а багато в чому реалізується на повсякденному побутовому рівні.

Разом із тим, слід звернути увагу на те, що в непоодиноких випадках для медіа залишається властивою «гонитва за сенсацією», коли подання об'єктивної інформації заміщується викривленням фактів і акцентом на негативних моментах (некомпетентності, незадовільному рівні оснащення, корупції тощо). Нажаль, саме негативна інформація викликає найбільший резонанс у суспільстві, підвищує рейтинги читацької активності, дестабілізує правоохоронну функцію держави. Вирішення ситуації, що склалася, можливе за рахунок посилення взаємодії між поліцією та медіа, поліпшення позитивного іміджу поліції та формування високої правосвідомості у представників мас-медіа в Україні.

Позитивно оцінюючи триваючий процес становлення Національної поліції, потрібно звернути увагу на певну втрату уваги до нормативного закріплення взаємодії поліції з медіа. Так, у ч. 2 статті 3 «Принципи діяльності міліції» Закону України «Про міліцію» від 20.12.1990 було закріплено, що: «Діяльність міліції є гласною. Вона інформує органи влади і управління, трудові колективи, громадські організації, населення і засоби масової інформації про свою діяльність, стан громадського порядку та заходи щодо його зміцнення. Міліція оприлюднює інформацію та надає інформацію на запити відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації». При органах міліції може проводитися акредитація представників засобів масової інформації, журналістів відповідно до закону» [109]. Таким чином, принцип прозорості також мав місце у роботі органів внутрішніх справ України, де саме від ЗМІ багато в чому залежало формування в суспільстві позитивного іміджу міліції.

У свою чергу, до прав міліції, закріплених п. 28 ч. 1 статті 11 вищезгаданого Закону належало безоплатне користування ЗМІ з метою встановлення обставин вчинення злочинів та осіб, які їх вчинили, свідків, потерпілих, розшуку злочинців, які втекли, осіб, які безвісно зникли, та з іншою, пов'язаною з необхідністю подання допомоги громадянам, підприємствам, установам і організаціям метою у зв'язку з виконанням міліцією покладених на неї обов'язків [109]. Наведені положення не знайшли відображення у чинному Законі України «Про Національну поліцію» [1], тоді як сама сутність взаємодія з медіа так само зазнала трансформації.

Ми не критикуємо, а лише констатуємо зміни, що відбулися. У свою чергу, науково обґрунтоване бачення перспектив удосконалення взаємодії поліції з медіа буде розкрито нами у підрозділі 3.2. роботи.

Висновки до першого розділу

Проведений аналіз нормативно-правових актів, якими врегульовано взаємодію між поліцією з медіа дозволяє стверджувати про наступне: а) лише у поліцейському Законі принцип відкритості і прозорості є поєднаним; б) лише у поліцейському Законі цей принцип є найбільш розкритим; в) прозорість може визначатися не лише як принцип діяльності, а також як відповідне право громадськості / обов'язок органу влади; г) медіа виступають «провідником» між органом та населенням, оприлюднюючи інформацію про його діяльність. Законодавче закріплення принципів відкритості і прозорості може бути поєднане у понятті транспарентності, яке має бути незмінною категорією (константою) для будь якого органу. Саме завдяки цьому може бути досягнутий єдиний стандарт діяльності органів публічної влади, а отже і єдиний підхід до транспарентності публічних інституцій. Загальноприйнятою має стати формула, за якої відкритість + прозорість = транспарентність.

Констатовано, що поліція не може інформувати органи влади і населення власними силами, так як для цього необхідна взаємодія з медіа. Лише завдяки сприянню останніх може бути публічно висвітлена реальна і об'єктивна оцінка ситуації на території поліцейського обслуговування.

Також медіа відіграють важливу роль у реалізації обов'язку влади інформувати суспільство про свою діяльність, завдяки чому інформація про діяльність суб'єкта публічної адміністрації стає загальнодоступною.

Міжнародне законодавство робить акцент на доступності інформації та прозорості у роботі органів публічної інформації. В аспекті нашого дослідження це стосується, насамперед, права вимагати прозорості у роботі Національної поліції, права на доступ до інформації про її діяльність, а також права вільно поширювати відповідну інформацію. Причому, можлива кодифікація інформаційного законодавства не вбачається нами обов'язковою запорукою

якісних змін у сфері врегулювання інформаційних відносин в Україні. Натомість, визначальними умовами при цьому мають виступати якість та ефективність законодавства. Проведений нами аналіз законодавства свідчить про відсутність єдиного законодавчого акту яким би визначався порядок взаємодії суб'єктів публічної влади з медіа. Так само аналогічний документ відсутній на відомчому рівні, що вважається нами недоліком у організації та практичній реалізації цього напрямку в системі МВС України.

Функціями медіа, що можуть сприяти поліції у її функціонуванні визначені: 1) правовиховуюча, спрямована на формування правомірної поведінки у суспільстві; 2) інформаційна, що полягає у обміні інформацією між поліцією та суспільством; 3) правоохоронна, що полягає у висвітленні фактів вчинення правопорушень фізичними та юридичними особами; 4) правопросвітницька, сутність якої зводиться до інформування населення про поліцейські послуги та процедури їх отримання.

Враховано, що налагодження взаємодії між поліцією та медіа потребує не тільки спільно зорієнтованих дій учасників таких відносин (відповідно, медіа та поліції), а й такого елемента системи, як суспільство, яке виступає споживачем інформації. Звернуто увагу на те, що взаємодія поліції з медіа часто зводиться науковцями до одностороннього інформування органом влади населення про свою діяльність як складової громадського контролю. Це виглядає як виконання поліцією певного обов'язку (звіт, відповідь на звернення, інше) та реалізація медіа відповідного права (звернення, поширення інформації, запит про публічну інформацію). Обґрунтована помилковість такого підходу з огляду на те, що взаємодія має передбачати спільні дії, засновані на узгоджених діях з метою об'єктивного інформування суспільства. Таким чином зводити її до виконання обов'язку та реалізації права учасниками таких правовідносин не вбачається доцільним.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА СКЛАДОВА ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З МЕДІА (ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ)

2.1. Компетенція підрозділів комунікації Національної поліції як основного суб'єкта взаємодії з медіа

Висвітлення компетенції підрозділів комунікації Національної поліції тісно пов'язане із правовим регулюванням взаємодії системи МВС України з медіа у цілому. Детальному розгляду компетенції підрозділів комунікації Національної поліції має передувати визначення її змісту та складових. Поряд із цим, варто звернути увагу на наступні моменти: по-перше, на співвідношення між адміністративно-правовим статусом та компетенцією суб'єкта; по-друге – на відсутність у вітчизняних наукових колах узгодженої позиції щодо структури і змісту компетенції. Виходячи з цього, ґрунтовніше розкриємо теоретико-правові підходи до розуміння адміністративно-правового статусу суб'єкта.

Загалом, у адміністративно-правовій науці правосуб'єктність прийнято ототожнювати із трьома елементами: правоздатністю, дієздатністю та деліктоздатністю, причому остання також часто охоплюється поняттям дієздатності. Важливо, що самотійність участі в адміністративно-правових відносинах виступає основою для виокремлення суб'єкта як такого.

У наукових колах існує думка, що адміністративно-правовий статус об'єктивно розкривається через права і обов'язки конкретного суб'єкта правовідносин, чітко регламентовані та закріплені в нормативно-правовому акті. Відповідно, адміністративно-правовий статус поліцейського розуміється як сукупність закріплених у Законі України «Про Національну поліцію» повноважень, обов'язків та гарантій їхньої діяльності. Адміністративно-правовий статус є основоположним поняттям для забезпечення виконання

поліцейським покладених на нього завдань та повноважень [110; 111, с. 55, с. 306]. Слід відмітити, що формула правосуб'єктності як поєднання правоздатності (прав) та дієздатності (обов'язків) є цілком очевидною для індивідуального суб'єкта яким виступає, приміром поліцейський, але стосовно колективних суб'єктів, якими виступають органи публічної адміністрації або громадські об'єднання, ситуація є дещо складнішою.

Серед науковців відсутнє єдине тлумачення поняття «адміністративно-правовий статус». Аналіз наукових думок свідчить, що ця категорія адміністративного права є сукупністю конкретно визначених суб'єктивних прав та обов'язків, які закріплюються за відповідним суб'єктом визначеними нормативно-правовими актами та гарантуються державою [112, с. 59].

В.В. Гармаш, проаналізувавши розуміння науковцями поняття та сутності адміністративно-правового статусу, визначає його як комплексну правову категорію, що відображає стан суб'єкта в системі правовідносин, а відповідно до законодавства закріплення статусу розкривається через визначення мети і завдань діяльності суб'єкта, його прав, обов'язків та інших елементів [113, с. 27].

На думку Т.О. Коломoeць, адміністративно-правовий статус – це сукупність суб'єктивних прав і обов'язків закріплених нормами адміністративного права за певним органом. Водночас обов'язковою ознакою набуття суб'єктом адміністративно-правового статусу є наявність у нього конкретних суб'єктивних прав і обов'язків, що реалізуються у рамках як адміністративних правовідносин, так і поза ними [114, с. 64].

Так само не можна вести мову про узгоджене розуміння складових адміністративно-правового статусу колективного суб'єкта (в нашому випадку підрозділу комунікації Національної поліції), а також компетенції як складової такого статусу. Водночас, слід погодитись із тим, що більшість наукових позицій щодо поняття «компетенція», вказують на те, що вона виступає певним

елементом правового статусу будь-якого публічного органу. Компетенція визначається як елемент правового статусу, що встановлює сукупність юридично встановлених прав та обов'язків органу виконавчої влади або його керівника, реалізація яких забезпечує виконання їх основних функцій [115].

Дослідивши поняття і структуру адміністративно-правового статусу Національної гвардії України О.І. Безпалова та Д.О. Горбач дійшли висновку про те, що вести мову про адміністративно-правовий статус можна лише в тому випадку, якщо цей орган виступає учасником адміністративно-правових відносин [116, с. 6].

Так, Д.М. Ластович розглядає адміністративно-правовий статус Національної поліції як визначене нормами адміністративного права юридичне становище такого органу влади в механізмі держави й системі суспільних відносин, доходячи висновку, що сутнісний зміст правового становища Національної поліції проявляється в цілях, завданнях і принципах діяльності такого органу, в тих можливостях, якими він користується, реалізуючи своє функціональне призначення, та обов'язках, які на нього покладаються [117, с. 71].

Щодо Національної поліції у цілому, або окремого поліцейського зокрема, адміністративно-правовий статус легко собі уявити. Водночас, ситуація із виокремленою правосуб'єктністю певного підрозділу поліції не є однозначною.

Так, А.М. Куліш та О.Є. Запорожець розглядаючи адміністративно-правовий статус оперативних підрозділів Державної фіскальної служби України доводять висновку, що він складається із сукупності взаємопов'язаних елементів, що враховують державно-владний зміст діяльності. Таким чином під адміністративно-правовим статусом ними розуміється врегульоване нормами адміністративного права її ієрархічне становище в системі публічної влади, що визначається властивостями цільового (мета, завдання, функції), структурно-організаційного (система, структура, взаємозв'язки, підконтрольність,

підзвітність), компетенційного (адміністративні права й обов'язки, предмети відання, гарантії діяльності) елементів [118, с. 88].

У свою чергу, автори підручника з адміністративного права України за редакцією за ред. В. Галуцька та О. Правоторової відносять до адміністративної правосуб'єктності індивідуальних суб'єктів адміністративного права адміністративну правоздатність та дієздатність, причому остання включає також деліктоздатність. У сфері публічного управління правосуб'єктність індивідуальних суб'єктів має як загальні ознаки, так й ознаки, що дозволяють їх розмежовувати, через що виділяють загальну та спеціальну адміністративну правосуб'єктність індивідуальних суб'єктів адміністративного права [119, с. 139]. Що стосується суб'єктів публічного адміністрування, для них базовою теоретичною категорією адміністративного права, яка дозволяє повно та всебічно їх охарактеризувати належить компетенція. Під компетенцією розуміють комплекс взаємопов'язаних елементів (мети, завдань, предмета відання та повноважень), що характеризує особливості діяльності конкретного суб'єкта публічного адміністрування, зумовлені його місцем у публічній адміністрації [119, с. 89]. З таким твердженням можна погодитись у цілому, адже діяльність будь-якого підрозділу поліції у цілому врегульована Законом України «Про Національну поліцію» [1]. Водночас, специфіка й відносна самостійність таких учасників адміністративно-правових відносин проявляється саме у їх компетенції.

Варто наголосити, що у педагогічному аспекті, загальним для переважної більшості визначень компетенції М.С. Головань вважає її розуміння як властивості або якості особистості, потенційної здатності особи справлятися з різноманітними завданнями, як сукупність знань, умінь, навичок і способів діяльності особи, які взаємозв'язані між собою, необхідних для здійснення якісної продуктивної діяльності і задані по відношенню до певного кола предметів і процесів [120, с. 28]. З цього приводу М.М. Волікова справедливо

відмічає, що компетенція є багатоаспектним та багатозначним поняттям, яке у різних виробничих відносинах має різний науково формалізований зміст та сутність [121, с. 41].

Що стосується колективних суб'єктів адміністративно-правових відносин, якими виступають підрозділи комунікації Національної поліції України (далі – НПУ), ситуація ускладнюється тим, що в основі їхньої компетенції лежать не суб'єктивні характеристики особистості, а загальні властивості певного органу (підрозділу), його роль і місце у системі поліції.

Кожний орган виконавчої влади наділений певною компетенцією, яка встановлюється різними законодавчими та нормативно-правовими актами уповноважених органів держави. Компетенція – це точно визначений обсяг прав і обов'язків, якими наділений конкретний орган, для виконання покладених на нього завдань і функцій. Вона визначає межі правової відповідальності цього органу перед державою. У межах своєї компетенції орган виконавчої влади діє в інтересах і від імені держави. Компетенція також означає юридичні межі самостійності органу, встановлені державою. Реалізація компетенції – це не тільки право, а й обов'язок для органу виконавчої влади, необхідність її здійснення не залежить від волі й бажання як самого органу, так і його посадових осіб [122, с. 125].

Цікаву позицію займає А.О. Ткаченко, вказуючи, що компетенція характеризується сукупністю юридично закріплених прав та обов'язків (повноважень) органів влади (органів державної влади та органів місцевого самоврядування), їхніх посадових осіб з приводу вимоги певної поведінки від фізичних і юридичних осіб та предметів відання, закріплених Конституцією України, законами України й підзаконними нормативними актами (компетенційними законодавчими актами) [123, с. 196].

Так, О.С. Дніпров доходить висновку, що компетенція органів виконавчої влади становить сукупність функцій і повноважень (прав і обов'язків) стосовно

галузей, сфер, об'єктів управління («предметів відання»). Відповідно до цього визначення компетенція державного органу визначається через: 1) сферу суспільного життя, що є об'єктом діяльності органу; 2) державну функцію, яку орган повинен здійснювати у певній галузі суспільного життя і яка проявляється в низці окремих питань, що підлягають віданню органу; 3) конкретні повноваження службовців, що є засобом успішного здійснення зазначеної функції у вказаній сфері суспільного життя. При цьому фахівець наголошує, що компетенція органу є системою, а не сумою її елементів [124, с. 261].

Щодо компетенції Національної поліції України, В.В. Майоров зазначає, що зазначене поняття визначає життєдіяльність поліції не тільки в публічно-правових, але й у приватно-правових відносинах. Компетенція встановлюється та визнається нормами конституційного, адміністративного, фінансового, цивільного, кримінального, міжнародного права тощо. Її переважно визначають та закріплюють у тематичних законах, інших актах та статутах (положеннях) і реалізують за допомогою різних галузей права. Змістом компетенції поліції є закріплені в Законі України «Про Національну поліцію» та в Положенні про Національну поліцію сукупність владних повноважень поліції (прав та обов'язків), предметів відання (предметів діяльності, функціонального призначення у визначених сферах) [125, с. 88].

З наведеного можна стверджувати про те, що компетенція найчастіше сприймається як складова адміністративно-правового статусу. Водночас, теоретико-правова характеристика адміністративно-правового статусу суб'єкта традиційно включає правоздатність, дієздатність та деліктозданість, тоді як компетенцію не розглядається в якості самостійної складової. Переважно про компетенцію йде мова у застосунку до колективних суб'єктів адміністративно-правових відносин, причому її сутність і зміст також є предметом дискусій.

І.Д. Казанчук відмічає, що на думку окремих правників, компетенція не вичерпується такими компонентами, як предмет відання та владні

повноваження, тому останні включають до її складу: завдання, права, обов'язки, повноваження та відповідальність органу виконавчої влади. Науковець наголошує, що саме компетенція акумулює в собі найважливіші компоненти правового статусу державного органу, адже, з одного боку, вона виражає собою сутність правового статусу, а з іншого є складною системою, де кожний елемент має відносну самостійність і в той же час залежить від інших. Тому компетенція є поєднанням двох елементів: повноважень та підвідомчості, адже термін «компетенція» визначається як коло питань, у яких певна особа чи особи мають знання («відають щось»), а також як сфера повноважень (прав і обов'язків «відати чимось») [126, с. 56].

Переходячи до компетенції підрозділів комунікації НПУ, вважаємо за можливе розкрити її через предмет відання та повноваження. Натомість, вести мову про специфіку юридичної відповідальності таких підрозділів, або ж винятковість функцій доволі складно, через те, що зазначені категорії у цілому врегульовані й окреслені Законом України «Про Національну поліцію» [1] та Положенням про Національну поліцію [127].

З цього приводу К.В. Меліхов зазначає, що до складу центрального органу управління НПУ входить Департамент комунікації (нині – Управління комунікації), яке координує проведення інформаційної політики територіальних органів та структурних підрозділів апарату НПУ, здійснює взаємодію з медіа та громадськістю. До основних завдань цього підрозділу комунікації НПУ науковець відносить наступні: а) координація заходів підрозділів НПУ, спрямованих на реалізацію інформаційної політики поліції; б) впровадження гласності та відкритості в діяльності територіальних органів поліції; в) інформування громадян про діяльність НПУ через ЗМІ; г) забезпечення функціонування офіційного веб-сайту НПУ в режимі інформантства; г) проведення моніторингу та аналізу інформації, яка викладена в ЗМІ та мережі

Интернет, про діяльність Національної поліції; д) організація нормативно-правового забезпечення НПУ [128, с. 136].

Нагадаємо, що Положення про Управління комунікації Національної поліції України було затверджене наказом НПУ від 26.02.2020 № 150. Одночасно із прийняттям нового Положення втратив чинність наказ НПУ від 04.12.2019 № 145 «Про затвердження Положення про Департамент комунікації Національної поліції України» (зі змінами). Згідно з Положенням Управління комунікації НПУ є структурним підрозділом центрального органу управління поліції, який спрямовує та координує проведення інформаційної політики структурних підрозділів, територіальних (у тому числі міжрегіональних) органів поліції, закладів та установ, що належать до сфери управління Національної поліції України, здійснює взаємодію із ЗМІ та громадськістю [73].

Важливо наголосити на тому, що у відомчих наказах поліції допоки не відображено зміни, пов'язані із прийняттям Закону України «Про медіа» [59].

На обласному рівні до підрозділів комунікації належать відділи комунікації ГУНП. Наприклад, відділ комунікації ГУНП у Львівській області є структурним підрозділом ГУНП у Львівській області, котрий координує проведення інформаційної політики органів та підрозділів ГУНП у Львівській області, здійснює взаємодію із засобами масової інформації та громадськістю. Відділ здійснює свої повноваження безпосередньо і через старших інспекторів та інспекторів відділів поліції, на яких покладені обов'язки по взаємодії із Відділом комунікації та ЗМІ. На відділ комунікації ГУНП у Львівській області покладено наступні завдання: а) координація заходів підрозділів ГУНП у Львівській області, спрямованих на реалізацію інформаційної політики поліції, впровадження гласності та відкритості в їх діяльності; б) забезпечення в установленому порядку інформування громадян про діяльність ГУНП через ЗМІ та комунікації; в) забезпечення функціонування Інтернет-сторінки ГУНП у Львівській області на веб-сайті НПУ в режимі інформантства, системного і

оперативного оновлення інформації на ній; г) проведення моніторингу та аналізу інформації, яка викладена в ЗМІ, мережі Інтернет, про діяльність органів та підрозділів ГУНП у Львівській області; г) організація нормативно-правового забезпечення органів та підрозділів ГУНП у Львівській області за напрямками діяльності відділу комунікації [129].

Як бачимо, на центральному й територіальному рівнях системи НПУ компетенція підрозділів комунікації визначається через тотожні завдання.

В цьому аспекті потрібно також згадати підрозділи комунікації, що діють у складі закладів вищої освіти МВС України із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських. З одного боку такі заклади вищої освіти належать до сфери управління МВС України, але з іншого – їхня діяльність цілком і повністю спрямована на задоволення кадрових потреб НПУ. Зазначене подвійне підпорядкування відбивається також і на характері завдань підрозділів комунікації зазначених закладів вищої освіти.

В узагальненому вигляді до предмету відання підрозділів комунікації поліції слід віднести наступні складові: 1) координацію заходів підрозділів поліції щодо реалізації інформаційної політики; 2) впровадження транспарентності у діяльності територіальних органів (підрозділів) поліції; 3) інформування через медіа громадськості про діяльність поліції; 4) забезпечення функціонування офіційних веб-ресурсів НПУ; 5) проведення моніторингу та аналізу інформації, яка викладена в медіа та мережі Інтернет, зокрема, про діяльність поліції; 6) організацію нормативно-правового забезпечення органів та підрозділів поліції згідно з напрямками діяльності підрозділів комунікації.

Що стосується повноважень підрозділів комунікації НПУ потрібно розглянути їх у призмі повноважень (прав) та обов'язків, які покладаються на зазначені підрозділи у цілому та щодо взаємодії з медіа зокрема. Виходячи з того, що загальні повноваження поліції щодо комунікації з медіа визначені у

згаданих вище профільних Законі та Положенні, слід ретельніше зупинитися на функціях, покладених на підрозділи комунікації поліції. Такі функції є типовими і розрізняються лише за територіальним принципом.

Приміром, до функцій відділу комунікації ГУНП у Львівській області віднесені наступні:

- планування та здійснення заходів, спрямованих на реалізацію інформаційної політики ГУНП у Львівській області;
- забезпечення участі представників ЗМІ в брифінгах, прес-конференціях, інших публічних заходах;
- організація, відповідно до компетенції, розгляду інформаційних запитів представників ЗМІ, журналістів, громадян;
- надання допомоги інформаційним агентствам, телерадіокомпаніям, друкованим ЗМІ, Інтернет-виданням, в інформуванні населення про діяльність ГУНП у Львівській області;
- виготовлення та розповсюдження інформаційної продукції, фото-відеоматеріалів, що популяризують діяльність ГУНП;
- створення телевізійного проекту «Програма Захисту»;
- забезпечення використання Інтернет-ресурсів для оперативного поширення інформації про діяльність органів та підрозділів ГУНП у Львівській області;
- координація розповсюдження інформаційних повідомлень і наповнення офіційної сторінки ГУНП на веб-сайті Національної поліції України та сторінки ГУНП Львівської області в соціальних мережах «Facebook» та «Twitter»;
- моніторинг та аналіз матеріалів, розміщених у ЗМІ, Інтернет-мережі про діяльність органів та підрозділів ГУНП у Львівській області, своєчасне інформування керівництва Головного управління про критичні виступи в ЗМІ, організація реагування на такі виступи;

- підготовка щоденних оглядів матеріалів ЗМІ та Інтернет-мережі про діяльність поліції Львівщини, доповідь про них керівництву ГУНП у Львівській області;
- надання органам та підрозділам ГУНП організаційно-методичної та практичної допомоги з організації роботи щодо належної взаємодії із ЗМІ;
- за дорученням керівництва ГУНП у Львівській області здійснення у визначеному порядку відповідно до компетенції Відділу перевірки діяльності старших інспекторів відділів поліції, на яких покладені обов'язки по взаємодії із Відділом комунікації та ЗМІ, узагальнення і поширення позитивного досвіду їх діяльності, порушення перед керівництвом ГУНП клопотань про притягнення вищевказаних працівників до дисциплінарної відповідальності або заохочення;
- унесення пропозицій керівництву ГУНП у Львівській області щодо вдосконалення кадрового та матеріально-технічного забезпечення діяльності Відділу [129].

Серед наведених функцій є доволі примітні, що належно відображають повноту адміністративно-правових відносин щодо взаємодії поліції з медіа. В тому числі, реординація представлена повноваженнями щодо внесення пропозицій по вдосконаленню кадрового та матеріально-технічного забезпечення відділу. Субординація виражається у перевірці діяльності старших інспекторів відділів поліції на яких покладено обов'язки щодо взаємодії із відділом комунікації ГУНП та медіа. Адміністративно-юрисдикційні повноваження стосуються винесення клопотань про притягнення підпорядкованих поліцейських до дисциплінарної відповідальності або їх заохочення, а також розгляду інформаційних запитів представників медіа, журналістів та громадян.

Повертаючись до загальних повноважень поліції, визначених статтею 23 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 [1], частину із них можна умовно віднести до взаємодії з медіа.

Здійснення поліцією превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень. Так, О.С. Зеленецький відмічає, що у процесі попередження й профілактики правопорушень особливу роль відіграють медіа. У своїй діяльності останні здійснюють певний психологічний вплив на численні та порівняно сталі аудиторії. Медіа спроможні донести інформацію (а разом з нею і керуючий вплив) на осіб, про яких відомо лише те, що вони належать до однієї чи іншої групи аудиторії [130, с. 385]. Крім визначеного, важливим аспектом взаємодії поліції з медіа є спільне формування ними правомірної поведінки населення, його інформування про зміни та новації законодавства. Приміром, це надзвичайно важливо для мінімізації порушень комендантської години та режиму світломаскування під час дії режиму воєнного стану.

Вжиття поліцією заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припинення виявлених кримінальних та адміністративних правопорушень. В діяльності поліції медіа часто виступають джерелами інформації про правопорушення, що готуються, або вже відбулися. Інформація, отримана медіа часто сприяє поліції у розкритті та документуванні резонансних справ. Так, у рекомендаціях щодо висвітлення кримінальних правопорушень Інституту масової інформації, під час повідомлення фактів медіа необхідно враховувати права осіб, про яких ідеться в матеріалі. Інформація про фізичну особу, яка фігурує в ситуації ймовірного правопорушення, може бути поширена за її згоди або в разі суспільної необхідності, коли право громадськості знати цю інформацію переважає потенційну шкоду від її поширення (стаття 296 Цивільного кодексу України, стаття 29 Закону України «Про інформацію») [131].

Здійснення поліцією своєчасного реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події. Як і в попередньому випадку, діяльність медіа часто сприяє органам і підрозділам

НПУ у оперативному реагуванні за повідомленнями про правопорушення та інші події. Загалом, організація реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативне інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України визначено у Інструкції, затвердженій наказом МВС України від 27.04.2020 № 357 [132].

Здійснення екстреної комунікації за телефонним номером 102, оброблення та використання інформації, переданої поліції постачальниками електронних комунікаційних мереж та/або послуг у випадках та порядку, передбачених Законом України «Про електронні комунікації» [75]. В наведеному аспекті все більшу роль відіграє всевітня мережа Інтернет, та електронні засоби комунікації у цілому.

Вжиття заходів для забезпечення публічної безпеки і порядку на вулицях, площах, у парках, скверах, на стадіонах, вокзалах, в аеропортах, морських та річкових портах, інших публічних місцях. Місця масового перебування людей, правила їхнього перебування в таких місцях у особливий період багато в чому залежать не лише від дій поліції щодо забезпечення правопорядку, а й щодо своєчасного інформування, яке покладається з-поміж інших суб'єктів на медіа.

Вжиття заходів для визначення осіб, які не здатні через стан здоров'я, вік або інші обставини повідомити інформацію про себе; встановлення особи за невпізнаним трупом. В зазначеному напрямку роботи поліції також важливе сприяння медіа. Наприклад, розповсюдження у медіа прикмет зниклої особи, або невпізаного трупа тощо.

Забезпечення безпеки взятих під захист осіб на підставах та в порядку, визначених законом. Насамперед, це стосується заходів забезпечення безпеки та спеціальних заходів забезпечення безпеки щодо особистої охорони, охорони житла та майна осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, працівників суду і правоохоронних органів, членів їхніх сімей та близьких родичів [133]. У свою чергу, представники медіа часто стають учасниками

кримінальних проваджень через свою безпосередню участь у викритті правопорушень.

Вжиття заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі. Проблема домашнього насильства широко висвітлена у вітчизняному інформаційному просторі, але це не робить її менш важливо. Навпаки, залучення широкого кола суб'єктів (медіа, громадських організацій, міжнародних партнерів тощо), дозволяють НПУ ефективно протидіяти цьому явищу.

Здійснення контролю за дотриманням фізичними та юридичними особами спеціальних правил та порядку зберігання і використання зброї, спеціальних засобів індивідуального захисту та активної оборони, боєприпасів, вибухових речовин і матеріалів, інших предметів, матеріалів та речовин, на які поширюється дозвільна система органів внутрішніх справ. Журналісти входять до переліку категорій осіб, яким надано право на придбання, зберігання, облік, використання та застосування пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії. Це врегульовано тимчасовою інструкцією, затвердженою наказом МВС України від 13.06.2000 № 379 дск (гриф «Для службового користування» знято рішенням Комісії з питань роботи зі службовою інформацією МВС (протокол від 17.08.2017 № 7) [134].

Взяття участі, відповідно до повноважень у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного або надзвичайного стану, зони надзвичайної екологічної ситуації у разі їх введення на всій території України або в окремій місцевості. Зазначений пункт кореспондується із попередніми у частині того, що на території де введено надзвичайний правовий режим, окремі права і свободи людини можуть бути обмежені. Виходячи з предмету дослідження поліції взаємодіє з медіа у питаннях висвітлення російських

військових злочинів, недопущення розкриття відомостей про стратегічні пересування сил і засобів оборони, а державної таємниці та іншої важливої інформації, що може бути використана ворогом. Важливо відмітити, що будь-які з наведених обмежень носять тимчасовий характер та передбачені вітчизняним законодавством.

Безоплатне одержання за письмовим запитом в установленому законом порядку від державних органів, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб державної форми власності інформації, необхідної для виконання визначених Законом України «Про Національну поліцію» завдань та повноважень поліції, у тому числі стосовно військовополонених, у вигляді та у формі, що зазначені в такому запиті. Суб'єкти, яким адресовано відповідний запит, зобов'язані протягом трьох днів, а в разі неможливості – не пізніше десятиденного строку з дня отримання запиту, надати відповідну інформацію або повідомити про причини, що перешкоджають її наданню [1].

З вищенаведеного можна зробити низку висновків щодо компетенції підрозділів комунікації Національної поліції як основного суб'єкта взаємодії з медіа.

Насамперед, положення Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 [1] багато в чому відображають взаємодію поліції з медіа, що виражається у принципах, завданнях і повноваженнях поліції. Якщо зосередитись на вузькому підході до повноважень поліції щодо взаємодії з медіа, головними суб'єктами тут виступають підрозділи комунікації НПУ, на які безпосередньо покладено таку взаємодію.

У свою чергу, компетенція підрозділів комунікації Національної поліції як основного суб'єкта взаємодії з медіа здебільшого представлена саме предметом відання (підвідомчістю), а не повноваженнями (правами і обов'язками). Це обумовлено тим, що підрозділи комунікації є частиною системи поліції, а отже принципи, завдання та повноваження є однаковими для будь-якого

поліцейського. Натомість специфіка функціонування певних підрозділів (в нашому випадку – управління та відділів комунікації) представлена у положеннях, якими визначено їхню діяльність.

Насамкінець, зауважимо, що ми не підтримуємо думку К.В. Меліхова відносно того, що взаємодія Національної поліції України з медіа є своєчасною, систематичною передачею об'єктивної інформації в питаннях правоохоронної діяльності від одного суб'єкта взаємодії (Національної поліції) до іншого (ЗМІ) [128, с. 137]. На підставі аналізу компетенції підрозділів комунікації Національної поліції, ми вважаємо таку взаємодію складним двостороннім процесом, що не може обмежуватись простою передачею інформації. Навпаки, зазначена взаємодія здійснюється у обох напрямках: від поліції до медіа та від медіа до поліції.

2.2. Принципи та функції взаємодії Національної поліції України з медіа

Розглядаючи питання організації взаємодії Національної поліції з медіа у широкому аспекті можна стверджувати про те, що зазначена діяльність реалізується не тільки підрозділами комунікації, а й поліцією у цілому. При цьому саме підрозділи комунікації виступають основним суб'єктом реалізації єдиної інформаційної політики в НПУ. Тоді як компетенція цих підрозділів була детально розглянута нами у попередньому підрозділі дослідження.

Раніше ми наголошували на тому, що сама взаємодія між поліцією та медіа є складним багатоаспектним явищем. Це вимагає зосередження на принципах (засадах) такої взаємодії, а також функціях (напрямках) її здійснення. Нагадаємо, що потрійна мета взаємодії визначалася нами як

об'єктивне інформування населення про діяльність поліції, втілення принципу прозорості у роботі поліції, а також реалізація громадського контролю.

Перед тим як перейти до ґрунтовного висвітлення принципів взаємодії НПУ з медіа потрібно наголосити на тому, що принцип прозорості в діяльності поліції був визначений головним з-поміж інших. Слід нагадати, що медіа не тільки належать до суб'єктів здійснення громадського контролю (розділ VIII Закону України «Про Національну поліцію») [1], а й виступають провідниками інформації про діяльність поліції, споживачем якої є суспільство.

Виходячи з викладеного, принципи взаємодії поліції з медіа доцільно розглядати з урахуванням трьох учасників таких відносин: поліції (надавача), медіа (провідника) та суспільства (споживача).

На нашу думку, виокремлення принципів взаємодії поліції з медіа має ґрунтуватися на інших засадах: по-перше, управлінських принципах (принципах належного урядування) – так як взаємодія належить до управлінської діяльності, учасники якої об'єднуються для досягнення спільної мети. По-друге – на принципах паблік рілейшнз (ПР), що об'єднують сучасні підходи до формування громадської думки.

Перед розкриттям принципів взаємодії поліції з медіа, зупинимось на наукових підходах до розуміння принципів (засад) у цілому. Поняття «принцип» походить від лат. *Principium*, (від *princeps* – голова, ватажок) та визначалося як: а) початок; б) курія, яка подавала голос першою; в) перші ряди, передова лінія, фронт. У сучасній юридичній науці під принципами розуміють: 1) Основні засади, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи внутрішнього і міжнародного права, політичної, державної чи громадської організації (гуманізм, законність, справедливість, рівність громадян перед законом тощо); 2) Внутрішнє переконання людини, що визначає її ставлення до дійсності, суспільних ідей і

діяльності [135, с. 342]. Виходячи з предмету нашого дослідження, більш прийнятним буде уявлення про принципи як про вихідні, основоположні ідеї, на яких має базуватися взаємодія поліції з медіа.

Тут варто навести тезу В.В. Башкатова та О.П. Світличного, які вказують на переосмислення ролі держави та формування відносин нового типу між владою і громадянами на сучасному етапі розвитку національної правової системи. У цих відносинах важливу роль відіграють принципи права, які спрямовують законодавця на прийняття правотворчих рішень які спрямовані на захист прав та інтересів людини і громадянина [136, с. 48]. Дійсно, принципи права здебільшого відіграють керівну роль у регулюванні суспільних відносин, адже саме на них ґрунтуються норми, закріплені у нормативно-правових актах. Водночас сам управлінський процес, відносини між людьми або організаціями також мають відповідати певним вимогам, вихідним положенням. А тому, не применшуючи ролі принципів права, ми вважаємо за потрібне зупинитися на принципах управління (належного урядування), які більшою мірою відповідають змісту взаємодії.

Р.С. Мельник зазначає, що впровадження принципів належного урядування у сферу діяльності публічної адміністрації пов'язане з необхідністю формування єдиних стандартів функціонування публічної влади, які б сприяли максимально повній реалізації прав, свобод та законних інтересів приватних осіб. Фактично, принципи належного урядування створюють процедурні засади забезпечення та реалізації принципу верховенства права. Разом із тим, за допомогою або через принципи належного урядування досягаються й інші цілі: мінімізація корупції, врахування думки меншості під час прийняття адміністративних актів, залучення інституцій громадянського суспільства до реалізації публічного адміністрування [137, с. 81]. Наведене думка також підкреслює зв'язок правових принципів, зокрема принципу верховенства права, та принципів належного урядування.

Автори навчального посібника з публічного управління та адміністрування пропонують віднести до мультидисциплінарних принципів публічного управління наступні: 1) Публічна влада керівника. Реалізація повноважень керівником зумовлює потребу мати відповідний рівень влади, наданих повноважень і прав, можливість надавати розпорядження; 2) Єдність керівництва і розподіл управлінської праці. Цей принцип доводить, що відсутність керівництва спричиняє хаос, разом із тим, поділ праці уможлиблює спеціалізацію; 3) Єдність розпорядження і конкретність виконавців. Коли наявною є велика кількість керівників, які дають розпорядження щодо одного питання, виникає хаос, разом із тим, відсутність єдиного розпорядження унеможлиблює його якісне вирішення; 4) Вторинність інтересів управлінців, які займаються публічною службою, разом із тим, первинність інтересів публічного управління. Під час виконання службових обов'язків пріоритет мають інтереси публічного управління; 5) Потреба у централізації. Необхідною, певною мірою, є централізація в управлінській ієрархії, що уможлиблює стабільність і створює єдиний управлінський механізм; 6) Відсутність плинності керівників. Питання публічного управління можливо вирішувати лише за наявності стабільного керівництва; 7) Відповідність заохочень і покарань результатам діяльності працівників; 8) Наявність зворотного зв'язку в керівництві. Аналізуючи результативність своїх наказів керівник має коригувати їх у разі наявності відповідного сигналу зворотного зв'язку [138, с. 11]. Вважаємо, що наведена класифікація принципів перевантажена термінологічно, натомість принципи не є конкретизованими, що ускладнює прийняття їх за основу. Крім того, ми категорично не погоджуємось із принципом «відсутності плинності керівників». Контрактне і строкове призначення на посаду рухає систему, змушує її розвиватися, тоді як відсутність плинності призводить до її застою.

Фахівці з публічного адміністрування включають до головних принципів публічного адміністрування такі, як: максимальна наближеність до потреб

клієнта (громадянина); направленість дій управлінців на забезпечення належного сервісу; гнучкість та здатність до новаторських рішень у забезпеченні сервісних послуг. Відтак, завдання адміністрації полягає у створенні прозорості та доступності послуг, забезпеченні належного рівня підготовки персоналу для обслуговування клієнтів та запровадженні ринкових умов, орієнтованих на сервіс [139, с. 17-18]. Враховуючи те, що поліція здійснює свою діяльність відкрито і прозоро, а також є сервісною службою, запропонована класифікація принципів цілком відповідає сучасним уявленням про природу публічного управління.

У свою чергу, автори підручника «Управління органами Національної поліції України» за редакцією В.В. Сокуренка, під принципами управління розуміють вихідні, основні правила, керівні настанови, норми діяльності для впровадження системи управління загальними процесами. Принципи управління характеризуються ними як об'єктивні, тобто незалежні від волі й бажань окремих особистостей. Крім того, наведені принципи не вважаються абсолютною істиною, а слугують лише інструментом, що дозволяє керівнику розумніше впливати на контрольовану систему [107, с. 25].

Найбільш ґрунтовна класифікація принципів управління, на наше переконання, проведена у працях М.О. Багмет, В.М. Ємельянова (2006) та В.М. Нагаєва (2018), якими було запропоновано п'ять блоків таких принципів:

1) Адміністративно-правові принципи публічного управління:
а) відповідність об'єктивним законам суспільного розвитку; б) публічність правової регламентації; в) відповідність інтересам народу; г) об'єктивність із позицій додержання законів; г) співвідносність влади та публічного управління; д) правове регулювання управлінської діяльності.

2) Системно-цільові принципи публічного управління: а) розмежування повноважень між суб'єктами публічного управління по горизонталі та вертикалі; б) підпорядкування локальних цілей загальній меті; в) несуперечність

цілей одна одній; г) взаємодоповнення цілей; г) послідовність у досягненні всієї сукупності цілей; д) розподіл цілей за функціями публічного управління;

3) Системно-функціональні принципи публічного управління: а) закріплення розподілу функцій правовими нормами; б) сумісність функцій органів публічного управління; в) диференціація спеціальних (конкретних) функцій; г) концентрація однакових функцій у відповідних органах; г) комбінування суміжних функцій в межах одного органу; д) відповідність фактичної діяльності закріпленим функціям.

4) Системно-організаційні принципи публічного управління: а) єдність системи органів державної влади; б) територіально-галузева організація управління; в) багатоманітність організаційних зв'язків; г) відповідність елементів діяльності органів (методів, форм, стадій) їх місцю в ієрархічній структурі; г) делегування повноважень та відповідальності; д) поєднання єдиноначальності та колегіальності; е) лінійно-функціональна (штабна) побудова структури управління.

5) Адаптивні принципи публічного управління: а) уточнення мети при зміні обставин; б) відповідність елементів системи визначеній меті; в) орієнтація на постійне оновлення; г) встановлення нормативів за елементами системи; г) урахування темпів розвитку керованих об'єктів при формуванні управлінських рішень; д) конкретизація управлінської діяльності та особистої відповідальності; е) посилення соціальної захищеності державних службовців [140; 141, с. 50-51].

Спираючись на викладене можна констатувати, що розуміння принципів управління не є однотайним у науковому середовищі, що також свідчить про варіативність шляхів реалізації управлінського впливу, а також визначальних положень і засад, які покладаються в його основу.

Насамкінець, С.Л. Недов визначав принципи управління взаємодією органів внутрішніх справ із ЗМІ (медіа) як фундаментальні істини,

закономірності, керівні правила, основні положення, норми поведінки, виражені у вигляді певного наукового положення, закріпленого переважно у правовій формі, яких повинні дотримуватися суб'єкти управління [82, с. 154]. З цим категорично не можна погодитись, адже запропоноване визначення не відображає змісту й специфіки такої взаємодії, а радше стосується принципів управління в цілому.

А.В. Лебедева пропонує поділити принципи на загальні та спеціальні. До загальних принципів взаємодії ОВС із ЗМІ авторка відносить такі загальнообов'язкові принципи, що відображають побудову процесу взаємодії: прозорість, узгодженість, оперативність, об'єктивність, гласність та відкритість, законність, забезпечення прав людини та громадянина, науковість. Спеціальні принципи взаємодії ОВС із ЗМІ стосуються функціональної приналежності та відповідають за побудову стійких взаємовідносин. До них віднесені: безперервність взаємодії; постійний обмін інформацією; узгодженість за місцем і часом; планування; незалежність суб'єктів взаємодії; організаційність; циклічність; оптимальне використання можливостей суб'єктів; професійність; пропорційної відповідальності [142, с. 12-13]. Такий підхід, безумовно заслуговує на увагу, але спеціальні принципи не мають ототожнюватися з функціями, а у запропонованому підході це має місце.

Як зазначалося нами на початку підрозділу, формування принципів взаємодії поліції з медіа також пов'язане із принципами публічних відносин або паблік рілейшнз (далі – ПР).

До таких принципів, фахівці з ПР пропонують зарахувати наступні: 1) ПР має справу з реальною, а не уявною дійсністю, з фактами, а не фікцією. Основа ПР – абсолютна правдивість, ретельне планування і виконання програм, головною метою яких є задоволення суспільних інтересів; 2) ПР – професія, орієнтована на таке надання послуг, де основне значення мають інтереси громадськості, а не власна вигода; 3) Звернення до різних груп громадськості

через ЗМІ, зобов'язання збереження чистоти цих каналів інформації;

4) Ефективна комунікація для передачі інформації в обох напрямках (від організації до громадськості і навпаки), доки не буде досягнуте порозуміння;

5) Належне володіння думками і настроями різних груп громадськості, широке застосування наукових методів вивчення громадської думки;

6) Залучення і адаптація до своїх умов розробок суміжних дисциплін, міждисциплінарний підхід;

7) Обов'язок завчасного роз'яснення громадськості суті проблем, до того як вони переростуть у кризу;

8) Оцінка діяльності працівників ПР на підставі єдиного критерію – етики поведінки [143, с. 8-9]. Потрібно відмітити, що запропонована класифікація також не дозволяє конкретизувати принципи, які також вбачаються нами надто декларативними.

Система поглядів на теорію і соціальну практику ПР утворена на основі більш лаконічної групи принципів, а саме: демократичності, альтернативності, громадянського консенсусу і технологічності [144, с. 16].

Найбільш вдалу, на наш погляд, систему принципів ПР наводить Є.Б. Тихомирова, виокремлюючи наступні: 1) Плановий, систематичний та своєчасний характер ПР-діяльності; 2) Застосування наукових методів збирання, аналізу, систематизації, інтерпретації та поширення інформації, використання в разі потреби міждисциплінарного підходу до вирішення проблем, що виникають у професійній сфері; 3) Об'єктивний підхід до вирішення ПР-проблем, який забезпечується опорою на об'єктивні закономірності суспільного розвитку та функціонування масової свідомості; 4) Забезпечення взаємної вигоди організації та громадськості; 5) Етична поведінка тих, хто займається цим видом діяльності; 6) Дотримання принципу відкритості інформації як найважливішого принципу існування системи зв'язків з громадськістю; 7) Неприпустимість маніпуляції громадською думкою [145, с. 75-76].

Спираючись на викладені вище наукові позиції щодо диференціації принципів та здійснивши апроксимацію наведених принципів для формування

власної думки про їхню систему, пропонуємо віднести до принципів взаємодії поліції з медіа наступні:

1) Підзаконність. Діяльність поліції, що полягає у взаємодії з медіа здійснюється у відповідності до вітчизняного та міжнародного законодавства. Причому розмаїття проявів такої взаємодії закріплюється й уточнюється на рівні підзаконних нормативно-правових актів.

2) Багатоканальність. Сучасні медіа являють собою складну систему, де інформація передається за допомогою багатьох каналів зв'язку. При цьому розвиток ІТ-технологій призводить до розширення таких каналів інформації (радіо, ТВ, стільниковий, супутниковий, Інтернет та інші види зв'язку).

3) Об'єктивність. Надходження інформації з різних джерел створює бар'єр для маніпуляції даними. У свою чергу, аналіз й оцінка отриманої інформації мають бути неупередженими та безсторонніми.

4) Плановість, системність і безперервність. Підрозділи комунікації зокрема та поліція у цілому, діють згідно затвердженої плануючої документації, системно та безперервно, інформуючи медіа про свою діяльність, реалізуючи єдину інформаційну політику в системі НПУ та цілодобово приймаючи інформацію від громадян, громадських об'єднань, медіа тощо.

5) Транспарентність. Діяльність поліції є відкритою і прозорою про що йшла мова у підрозділі 1.1 дослідження. Принцип транспарентності є ключовим у діяльності суб'єктів владних повноважень, а тому і взаємодія з медіа не може протирічити цій основоположній zasadі.

6) Людиноцентризм. Діяльність держави здійснюється через органи влади, важливе місце серед яких займає поліція. Відповідно до статті 3 Конституції України, права і свободи людини визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а отже і поліція діє для людини та суспільства у цілому.

7) Науковість та інноваційність. Складно уявити собі ситуацію, коли взаємодія спирається не псевдонаукові висновки та ґрунтується на застарілих

інструментах. Обмін інформацією, висвітлення фактів про результати службової діяльності, здійснення громадського контролю, звітування та направлення звернень мають відповідати засадам науковості та враховувати постійне впровадження новітніх методик і технологій. Лише тоді взаємодія поліції з медіа здатна бути ефективною.

У свою чергу, під принципами взаємодії поліції з ЗМІ нами пропонується розуміти керівні та основоположні засади багатосторонньої узгодженої діяльності, що здійснюється в інтересах суспільства між учасниками інформаційних правовідносин, сторонами яких виступають органи і підрозділи Національної поліції України та медіа (засоби масової інформації).

Розглянувши принципи, згідно з якими має відбуватися взаємодія між поліцією та медіа, слід перейти до функцій такої діяльності.

Саме поняття «функція» походить з латинського (*functio* – виконання, звершення) – робота, діяльність із виконання певних завдань [146, с. 26].

Водночас, функції публічного управління розглядаються як відносно відокремлені у процесі розподілу праці сфери управлінської діяльності, що відрізняються змістом, специфічними формами і методами вироблення та справляння впливу на керовані об'єкти. Зазначені функції належать до складу найбільш фундаментальних понять, зважаючи на те, що вони: розкривають зміст публічного управління як систематичної практичної діяльності органів влади; опосередковують цілі в узгодженні зі специфічними характеристиками керованих об'єктів управління; впливають на структурну побудову органів публічної влади; зумовлюють конкретизацію форм і методів вироблення та ухвалення рішень щодо впливу на відповідні об'єкти управління, а також механізмів їх реалізації; визначають систему професійних вимог (спеціальних знань і практичних навичок) щодо виконання певних видів функціональної діяльності, застосування якої створює умови раціоналізації підбору та

розстановки кадрів, у тому числі їх керівного складу та фахівців із високими кваліфікаційними характеристиками [147, с. 189].

Справедливим є твердження про те, що кожний напрямок діяльності поліції уточнюється в діяльності органів і підрозділів, що утворюють систему поліції. У свою чергу функціонування певного підрозділу поліції конкретизується в положенні та посадових інструкціях його службовців. У цьому проявляються сутність відносин влади-підпорядкування в діяльності поліції, а також її робота як багаторівневої ієрархічної системи.

На думку С.Л. Недова, метою управління взаємодією ОВС із ЗМІ є формування позитивної громадської думки про діяльність органів внутрішніх справ. В такому розумінні управління має виразний зміст, котрий створює система функцій, тобто окремих, відносно самостійних, але взаємопов'язаних видів відповідної діяльності [82, с. 143]. Видається, що сьогодні, щодо взаємодії поліції з медіа ситуація не змінилася, але ми не поділяємо думку науковця у цілому. Переконані, що метою взаємодії має виступати об'єктивне інформування суспільства, а не створення штучних повідомлень для формування позитивного іміджу поліції.

Отже під функціями взаємодії поліції з медіа потрібно розуміти порівняно самостійні напрямки діяльності, які слугують забезпеченню узгодженої діяльності залучених у цей процес учасників та досягненню її позитивних результатів.

Для більш глибокого уявлення про сутність та зміст функцій управління важливе значення має їхня класифікація. В зазначеному аспекті фахівці з теорії права, публічного управління та ПР мають різні погляди на критерії, що покладаються в основу їх поділу. Ми вважаємо, що управлінська діяльність підрозділів комунікації ґрунтується на адміністративно-правових нормах, але сутність взаємодії розкривається через функції ПР. А тому, класифікація таких функцій має враховувати як організаційно-правовий, так і змістовний аспекти.

Доволі цікавого висновку доходять І.А. Міщенко, Г.М. Чорний та Н.Ю. Фіщук, які інтерпретують управлінські функції через цикли зміни стану інформації. Відповідно, такими функціями суб'єкта управління вони називають: 1) забезпечення інформацією; 2) прийняття рішення та 3) виконання рішення. На думку фахівців зазначені три функції притаманні всім суб'єктам управління в соціальних системах та мають право називатись первинними і універсальними, базовими. Аналіз змісту цих функцій в складних середньо та довготривалих ситуаціях свідчить, що вони мають тенденцію до диференціації на однорідні елементи нижчих порядків, а саме: з функції забезпечення інформацією виділились підфункції з обліку інформації та аналізу інформації; з функції прийняття рішення виділились підфункції з ціле визначення та планування; з функції виконання рішення виділились підфункції організації, керівництва і контролю [148, с. 17]. Такий підхід, хоча й виглядає дещо ускладненим, відображає динаміку управлінського процесу, невід'ємною складовою якого також можна вважати взаємодію. Тим більш, через універсальність запропонованих функцій вони цілком можуть бути імплементовані у площину відносин між поліцією та медіа.

На думку Н.А. Громадської, стратегічним завданням ПР виступає управління інформацією, яка постачається організацією до медіа, та управління тими повідомленнями, які розповсюджують медіа на підставі отриманої інформації. На підставі цього, вчена виокремлює два напрямки відносин з медіа. По-перше, це написання різних текстів для медіа (піар-текстів), основним з яких є прес-реліз, та проведення спеціальних подій для журналістів. Такі тексти є необхідним інструментом ПР. Вони створюються і розповсюджуються за ініціативою суб'єктів і направлені конкретній групі аудиторії. До їх функцій належать: створення і підтримка іміджу організації; інформування (донесення до громадськості точки зору організації, повідомлення про новинну подію); переконання (формування за допомогою тексту сталого позитивного ставлення

до товару або послуги, що просувається); підтримка комунікативних зв'язків (наприклад привітання); естетична функція (створення художнього ефекту, наприклад, запрошення); номенклатурна функція (наприклад, біографія). По-друге, це спеціальні події для зовнішньої і внутрішньої громадськості, для журналістів (прес-конференція, брифінг, семінар, круглий стіл, прес-тур, День відкритих дверей, екскурсія, прес-клуб) і за участю журналістів (презентація, церемонія відкриття, прийом, коктейль, семінар, конференція, конкурс, виставка, фестиваль, ювілей). Обидва з перерахованих напрямків відносять із ЗМІ тісно взаємопов'язані, адже будь-яка подія супроводжує блок піар-текстів, а сама подія виступає інформаційним приводом для медіа. Тому фахівці у царині комунікації мають володіти навичками роботи за кожним з цих напрямків [149, с. 13-14].

У свою чергу, Д. Разумов розрізняє такі функції ПР: а) налагодження і підтримка взаємозв'язку, взаєморозуміння, взаємовизнання та співробітництва між організацією і суспільством; б) здійснення управління процесом вирішення проблем і спірних питань; в) допомога керівництву в дослідженні громадської думки і реагуванні на неї; г) визначення відповідальності керівництва в питаннях служіння суспільним інтересам; г) допомога керівництву ефективно змінюватися, щоб бути на рівні вимог часу; д) допомога в передбаченні тенденцій розвитку, функціонування як системи завчасного попередження; е) використання наукових методів, гідних моральних підвалин спілкування як головних знарядь [150].

До функцій ПР також відносять наступні: 1) Контроль думки і поведінки громадськості з метою задоволення потреб та інтересів насамперед організації, від імені якої проводяться ПР-акції. Ця функція часто критикується, оскільки в даному випадку організація розглядає громадськість як свою жертву. Подібна ситуація багато в чому нагадує маніпулювання свідомістю і поведінкою людей у певному напрямку; 2) Реагування на громадськість, тобто організація враховує

події, проблеми або поведінку інших й відповідно реагує на них. Інакше кажучи, в цьому випадку організація прагне служити громадськості, розглядаючи її як тих, від кого залежить доля, як своїх господарів;

3) Досягнення взаємовигідних відносин між усіма пов'язаними з організацією групами громадськості шляхом сприяння плідної взаємодії з ними (в тому числі зі службовцями, споживачами, постачальниками, виробничим персоналом тощо). Саме цю функцію науковці (О.Г. Романовський, Н.В. Серeda та Є.В. Воробйов) вважають основою моделі компромісу і найбільш корисною та плідною, оскільки цільові групи громадськості тут розглядаються як партнери організації [143, с. 10] (в нашому випадку – поліції) з якими вона взаємодіє.

Переходячи до практичної площини розкриття функцій взаємодії поліції з медіа, пропонуємо взяти за основу діяльність територіального підрозділу комунікації. Так, до функцій відділу комунікації поліції в області належать наступні напрямки роботи: 1) Планування та здійснення заходів, спрямованих на реалізацію інформаційної політики ГУНП; 2) Забезпечення участі представників медіа в брифінгах, прес-конференціях, інших публічних заходах; 3) Організація, відповідно до компетенції, розгляду інформаційних запитів представників медіа, журналістів, громадян; 4) Надання допомоги медіа в інформуванні населення про діяльність ГУНП; 5) Виготовлення та розповсюдження інформаційної продукції, фото- відеоматеріалів, що популяризують діяльність ГУНП; 6) Створення мультимедіа проєктів; 7) Забезпечення використання Інтернет-ресурсів для оперативного поширення інформації про діяльність органів та підрозділів ГУНП; 8) Координація розповсюдження інформаційних повідомлень і наповнення офіційної сторінки ГУНП на веб-сайті НПУ та сторінки ГУНП в соціальних мережах «Facebook» та «Twitter»; 9) Моніторинг та аналіз матеріалів, розміщених у медіа, зокрема, Інтернет-мережі про діяльність органів та підрозділів ГУНП, своєчасне інформування керівництва Головного управління про критичні виступи в медіа,

організація реагування на такі виступи; 10) Підготовка щоденних оглядів матеріалів медіа та Інтернет-мережі зокрема, про діяльність поліції в області, доповідь про них керівництву ГУНП; 11) Надання органам та підрозділам ГУНП організаційно-методичної та практичної допомоги з організації роботи щодо належної взаємодії з медіа; 12) За дорученням керівництва ГУНП в області здійснення у визначеному порядку відповідно до компетенції Відділу перевірки діяльності старших інспекторів відділів поліції, на яких покладені обов'язки по взаємодії з Відділом комунікації та медіа, узагальнення і поширення позитивного досвіду їх діяльності, порушення перед керівництвом ГУНП клопотань про притягнення вищевказаних працівників до дисциплінарної відповідальності або заохочення; 13) Унесення пропозицій керівництву ГУНП в області щодо вдосконалення кадрового та матеріально-технічного забезпечення діяльності Відділу [129].

Як впливає з викладеного, підходів до диференціації функцій дійсно багато, внаслідок чого опрацювати й науково обґрунтувати найбільш вдалу з таких класифікацій доволі складно. Натомість, пропонуємо зупинитися на окремих, визначених нами критеріях класифікації таких функцій.

За стадією взаємодії – функції забезпечення інформацією, прийняття рішення та виконання рішення.

За характером взаємодії – позитивні і негативні (конфліктні).

За періодом здійснення – постійні, тимчасові та ситуативні.

За суб'єктом здійснення – владні (поліція), громадські (суспільство) та медійні (медіа).

За змістом – контрольні, наглядові, моніторингові (спостережні), аналітичні, статистичні тощо.

За цільовим призначення – основні та другорядні.

Також, до основних функцій взаємодії поліції з медіа, пропонуємо віднести наступні: 1) правоохоронну, що полягає у інформуванні населення про

стан злочинності та заходи безпеки у зв'язку із цим; 2) правовиховуючу, що полягає у впливі на громадську думку для формування правомірної поведінки; 3) контролюючу, яка проявляється у реалізації заходів громадського контролю за діяльністю поліції; 4) сервісно-інформативну, метою якої є доведення інформації про діяльність поліції; 5) прогностичну, яка розкриває тенденції і перспективи удосконалення взаємодії; 6) наукову, яка пов'язана із науковим обґрунтуванням удосконалення процесу взаємодії між інституціями громадянського суспільства та поліцією; 7) координаційну, яка проявляється в узгодженій роботі всіх учасників такої взаємодії; 8) юрисдикційну, яка полягає у розгляді справ позитивного і негативного характеру, що належать до предмету взаємодії; 9) пропагандистську (іміджеву), сутність якої полягає у формуванні позитивного іміджу поліції на основі схвальних практик ПР діяльності.

Завершуючи розгляд сутності функцій взаємодії НПУ з медіа можна констатувати наступне: всі функції мають різне спрямування, але слугують одній меті – здійсненню процесу такої взаємодії та досягненню її результату; по-друге, функції відрізняються порівняною самостійністю й слугують відображенням повноважень у досліджуваній сфері; по-третє, завдяки функціям забезпечується досягнення управлінської мети; по-четверте, кожна функція реалізується у відповідних формах через застосування визначених методів; по-п'яте, функції взаємодії утворені конкретизацією напрямків діяльності поліції та ПР діяльності.

2.3. Форми та методи взаємодії Національної поліції України з медіа

Розкриття принципів та функцій взаємодії НПУ з медіа було здійснене нами, зокрема, шляхом застосування методу дедукції. Обрання зазначеного підходу при проведенні дослідження дозволило виокремити основоположні

засади у всій їх повноті та визначити пов'язані із ними функції, притаманні взаємодії поліції з медіа.

Водночас, форми і методи зазначеного виду взаємодії ми пропонуємо розглянути у їх кореспондуванні з функціями (напрямами) діяльності підрозділів комунікації НПУ, насамперед Управління комунікації НПУ як центрального органу, відповідального за цей напрямок діяльності поліції. Це дозволить акцентувати увагу на особливостях практичного змісту взаємодії, визначити специфіку її реалізації в сучасний період, відокремити від притаманних організаційно-управлінській діяльності поліції загалом властиві саме такій взаємодії форми і методи.

Переходячи до розгляду форм взаємодії НПУ з медіа в Україні слід зазначити, що загалом, форми публічного управління передбачені й до певної міри регламентовані адміністративно-правовими нормами. Такі форми найчастіше містяться у законах та підзаконних актах, що визначають компетенцію того чи іншого суб'єкта владних повноважень (положення про той чи інший орган, посадові інструкції, правила тощо). Ступінь регламентації використання форм діяльності публічної адміністрації не перешкоджає вільному вибору тієї з них, яка в даній ситуації є доцільною, ефективною, найбільшою мірою відповідає поставленим завданням і меті [151, с. 104; 122, с. 192].

Ю.П. Битяк під поняттям «форма» розумів вид, будь-який зовнішній вияв певного змісту. На думку науковця, функції управління розкривають основні напрямки цілеспрямованого впливу суб'єктів управління на об'єкти управління. На відміну від функцій, форми управління виступають шляхами здійснення такого цілеспрямованого впливу, тобто вони показують, як управлінська діяльність здійснюється практично. Крім цього, форми управлінської діяльності визначаються характером відносин у сфері управління. Вони складаються в процесі здійснення виконавчої та розпорядчої діяльності. Сама ж управлінська

діяльність викликає різні наслідки, адже одні дії призводять до певних юридичних наслідків (правові форми), а інші – ні (неправові форми) [152, с. 134].

Спираючись на дослідження Б.О. Логвиненка, варто погодитись із тим, що аналіз різновидів та сутності форм публічного управління (адміністрування) дозволяє стверджувати про їх найрізноманітніший характер. У призмі вдосконалення державної політики України у сфері охорони здоров'я дослідник вказує про те, що реформування вітчизняної охороноздоровчої системи відображається на формах, змінюючи їх. Отже, процеси реформування та оптимізації державної політики у певній сфері мають включати ключові напрямки, що формують основу таких змін [153, с. 152]. Відповідно, у питанні виокремлення форм взаємодії поліції з медіа важливо врахувати сучасні тенденції розвитку Національної поліції саме як сервісної інституції.

В аспекті досліджуваної теми, Ю.С. Бойченко зазначає, що органи публічної влади та медіа взаємодіють у формі прес-конференцій, брифінгів, прес-релізів, індивідуальної співпраці журналістів із представниками органів влади, журналістських запитів до органів влади. Ключовою ланкою, яка організовує процес взаємодії між органом влади та медіа є прес-служба відповідного органу влади. Автор наголошує про розвиток такої форми взаємодії як участь у телевізійних політичних шоу-проектах. Приміром, в умовах карантинних обмежень, керівники органів публічної влади України досить активно приймають участь подібних проектах задля надання офіційної інформації «з перших вуст» про події та дії керівництва держави у боротьбі із поширенням пандемії COVID-19 [154, с. 7].

На думку А.М. Федорової, на законодавчому рівні формами спільної участі органів публічної влади та громадянського суспільства в правоохоронній сфері слід вважати наступні: 1) залучення громадян та громадських об'єднань до реалізації державної політики щодо охорони публічного порядку і безпеки,

боротьби зі злочинністю; 2) участь у розробленні та розгляді концепцій, програм, ініціатив громадян та громадських об'єднань з актуальних питань діяльності поліції; 3) проведення громадської експертизи проектів законів та інших нормативних правових актів з питань діяльності поліції; 4) обговорення проблем, що стосуються діяльності поліції, в медіа; 5) здійснення громадського контролю за діяльністю поліції [155, с. 113]. Втім, авторка не уточнює, що саме громадський контроль за поліцією часто здійснюється за допомогою медіа.

Цікавим вбачається підхід, запропонований О.В. Крижановською, яка розглядає форми взаємодії Національної поліції та інших правоохоронних органів у сфері забезпечення правопорядку. Дослідниця пропонує розрізняти процесуальну й організаційну форми їхньої взаємодії. До основних організаційних форм взаємодії нею запропоновано віднести наступні: 1) проведення координаційних нарад керівників правоохоронних органів; 2) обмін інформацією з питань протидії злочинності та забезпечення правопорядку; 3) проведення спільних цільових заходів для виявлення та припинення злочинів і порушень правопорядку, а також усунення причин та умов, які сприяють їх учиненню; 4) проведення спільних семінарів, конференцій, курсів підвищення кваліфікації; 5) видання спільних наказів, інструкцій, вказівок, підготовка інформаційних листів та інших організаційно-розпорядчих документів; 6) розробка та затвердження узгоджених планів координаційної діяльності; 7) підготовка спільних інформаційних листів, довідок, оглядів, випуск спільних бюлетенів (збірок) та інших видань; 8) формування статистичних даних і подальше їх використання в посиленні боротьби зі злочинністю на території держави, що в комплексі підвищує якість роботи правоохоронних органів [156, с. 80]. Наведені форми можуть бути прийнятними також у застосунку взаємодії поліції з медіа, але проблемними моментом варто визнати недостатню диференціацію відповідних форм.

У своєму дослідженні В.П. Булаєв поєднує форми та методи взаємодії інформаційних служб МВС України з представниками медіа. В основу поділу форм і методів взаємодії він ставить періодизацію: а) підготовка до забезпечення масового заходу; б) у процесі забезпечення публічного порядку під час його проведення; в) після завершення масового заходу. Так, на першому етапі правоохоронні органи можуть здійснювати: публікацію матеріалів у медіа роз'яснюючи положення законодавства України та інших нормативних актів, заходів безпеки, зокрема обмежувальних і силових; на брифінгах, робочих зустрічах із журналістами називають прізвища, посади керівників правоохоронних органів, які відповідають за забезпечення публічного порядку під час проведення масового заходу, до яких вони, у разі необхідності, можуть звертатися, інформувати про місце дислокації, контактні телефони оперативного штабу правоохоронних органів. На другому етапі керівники, які забезпечують публічний порядок, можуть: встановлювати безпосередні контакти з представниками медіа; коментувати (у разі необхідності) представникам медіа дії підлеглих і власні розпорядження щодо маневру, залучення додаткових сил і засобів тощо; акцентувати увагу представників медіа на конкретних організаторів й активних учасників порушень публічного порядку або порядку проведення масового заходу, надавати журналістам допомогу у фіксації цих протиправних дій; створювати безпечні умови для виконання ними своїх професійних обов'язків. На третьому етапі, якщо необхідно, керівники правоохоронних органів і працівники інформаційних служб МВС України можуть проводити брифінги, робочі зустрічі з представниками медіа, на яких роз'яснювати заходи, ужиті правоохоронними органами з підтримання публічного порядку, безпеки, правового впливу на порушників; уживати заходів з об'єктивного висвітлення медіа дій правоохоронних органів щодо підтримання публічного порядку [157, с. 215-216]. Для створення належного рівня публічної безпеки при проведенні масових

заходів зазначений аспект взаємодії слід визнати надзвичайно важливим. Разом із тим, він не є основним у процесі взаємодії як комплексної діяльності.

У практичній площині також можна виокремити певні форми взаємодії поліції з медіа. Приміром, зі звіту керівництва патрульної поліції Луганської області перед населенням про результати своєї діяльності впливає, що основною формою такої взаємодії є прес-конференції за підсумками півріччя, року та щодо певних подій. Зокрема, у 2018 році було проведено 80 зустрічей з адміністрацією міст, 40 – із мешканцями в зоні обслуговування, а також 35 індивідуальних профілактичних бесід. У 2019 році було проведено 583 консультації з громадськістю та 8 звітів керівництва перед громадою. На звітування запрошуються всі бажаючі, зокрема, представники місцевих медіа, місцевої влади та громадських організацій. Прес-офіцерами поліції та медіа проводиться відео- та аудіозапис звітування та наданих запитань. Водночас, для розгляду конкретних звернень та скарг громадян призначають час для особистої зустрічі (*зазвичай згідно з графіком прийому керівництва – примітка наша*). Діяльність патрульної поліції висвітлюється, в першу чергу, за допомогою місцевих медіа. За 2019 рік діяльність цього підрозділу була відображена 1539 матеріалах. Для зв'язків з медіа створено спеціальну прес-службу, яка підтримує постійний контакт з журналістами, збирає, готує інформацію для преси та розповсюджує її. Цю діяльність планують та виконують спеціально підготовлені прес-офіцери, які здебільшого надають коментарі стосовно різних подій або дій поліцейських. Прес-офіцери узгоджують зміст коментарів із керівником місцевої патрульної поліції, але керівництво патрульної самостійно вирішує питання щодо надання інформації про свою роботу та поточні події, пов'язані з безпекою. До того ж, постійне висвітлення діяльності патрульної поліції в медіа та соціальних мережах є одним із завдань поліції, яке поставлено в плані роботи та є показником, за яким оцінюється її робота [158, с. 32]. Тут потрібно зауважити, що взаємодія поліції з медіа скоріше виступає не

показником роботи патрульної поліції, а показником транспарентності її діяльності згідно з принципом відкритості і прозорості, закріпленим у Законі України «Про Національну поліцію» [1].

Повертаючись до наукових позицій щодо визначення форм взаємодії між поліцією та медіа, зупинимось на класифікації, запропонованій С.Л. Недовим. Останній пропонує включити до загальних форм взаємодії органів та підрозділів внутрішніх справ з медіа наступні: а) проведення брифінгів (прес-конференцій); б) висвітлення виступів працівників ОВС; в) формування громадської думки; г) підготовка інформаційних матеріалів (заміток, звіту, репортажів); ґ) підготовка та розміщення в ЗМІ соціальної реклами правоохоронної діяльності ОВС; д) підготовка прес-релізу; е) проведення інтерв'ю; є) проведення сеансів телефонного зв'язку («hotline» – гаряча лінія); ж) проведення засідань «круглого столу»; з) реагування на виступи в ЗМІ щодо проблемних питань діяльності ОВС; и) розгляд звернень (запитів) від ЗМІ; і) проведення консультацій [82, с. 161]. Наведені форми у чомусь можуть видатись архаїчними, що обумовлено відмінними від сучасної поліцейської діяльності, тодішніми принципами діяльності ОВС (міліції). Також не всі з перерахованих форм стосується взаємодії безпосередньо.

Серед основних видів взаємодії поліції з інститутами громадянського суспільства, науковцями також виділяються наступні: співпраця, сприяння, патерналістський, впливаючий, індиферентно-конфронтаційний, конфліктний. О.В. Кожухар вважає, що найбільш ефективним виступає такий вид взаємодії поліції та інститутів громадянського суспільства, як співпраця. При цьому форми участі членів громадських формувань є більш різноманітними. Автор пропонує систематизувати їх за такими напрямками: інформаційно-аналітична, організаційна та кадрова робота; охорона громадського порядку і профілактика правопорушень; індивідуально-профілактична робота; агітаційно-пропагандистська робота; здійснення громадського контролю за діяльністю

поліції. На переконання науковця, законодавче закріплення форм взаємодії поліції з громадськими організаціями буде сприяти розвитку цього інституту, формуванню високого рівня довіри до діяльності поліції, підвищенню рівня правової культури громадян [159, с. 218]. Ми підтримуємо у пропозицію у цілому, але взаємодію доцільніше розглядати ширше. Тобто, закріплення на нормативному рівні потребує взаємодія поліції та інститутів громадянського суспільства загалом. Причому окрему увагу варто приділити поділу форм взаємодії за суб'єктами її здійснення (медіа, громадські об'єднання, волонтерські організації, формування з охорони громадського порядку тощо).

Так само М.В. Ковалів здійснивши аналіз практики взаємин держави та суспільства наголошує на тому, що основними формами партнерської взаємодії поліції та інститутів громадянського суспільства виступають: безпосередня співпраця; інформаційний обмін; громадський контроль; профілактичні заходи та благодійні кампанії [160, с. 81].

Більш складний перелік форм взаємодії поліції з медіа наводить В.В. Литвин. Причому фахівцем розкриваються саме напрямки взаємодії, які на його думку, іноді збігаються з формами взаємодії у юридичній науковій літературі. Ми не погоджуємось із наведеним, так як форма – це зовнішнє відображення змісту певної діяльності, тоді як напрямок більш співвідноситься із функцією. Втім, до таких напрямків (форм) В.В. Литвин відносить наступні: 1) взаємообмін інформацією, що становить спільний інтерес; 2) вивчення та аналіз оперативного стану; 3) обмін позитивним досвідом; 4) проведення спільних семінарів і конференцій; 5) участь у правовій пропаганді; 6) взаємодія у проведенні цільових заходів (рейдів, патрулювання тощо); 7) взаємодія в підвищенні рівня професійної підготовки; 8) розроблення та погодження планів взаємодії; 9) технічна взаємодія; 10) розроблення пропозицій з питань зміцнення правопорядку та вдосконалення законодавства; 11) участь у профілактиці правопорушень [161, с. 95].

Справедливо відмітити, що взаємодія поліції з медіа найчастіше може бути затребувана під час висвітлення масових заходів, як протестних (наприклад, зборів, мітингів, демонстрацій, пікетувань тощо), так і святкових (приміром, святкувань державних свят), а також певних надзвичайних подій (аварій, катастроф, стихійних лих тощо). Важливо розуміти, що під час масового заходу поліцейські та представники медіа мають різні завдання та інтереси: поліція має на меті забезпечити безпеку учасників масового заходу, не допустити масових заворушень та порушень публічного порядку. Натомість, журналісти мають за мету донести суспільству інформацію про подію та висвітлити цікаві подробиці. Водночас, практика такої діяльності потребує, щоб на місці відбувалося розумне узгодження взаємних інтересів, яке дозволило б не перешкоджати виконанню професійних обов'язків суб'єктами взаємодії. Крім цього, співпраця поліції та медіа вбачається важливою для отримання й поширення останніми достовірної інформації з офіційних, а не альтернативних (чутки, коментарі сторонніх осіб тощо) джерел [162, с. 92].

Серед форм взаємодії НПУ з медіа О.В. Семижон пропонує виділити дві основні: соціального партнерства та соціального альянсу. Соціальне партнерство визначається як взаємокорисна діяльність двох суб'єктів, за якої на основі сумісних дій проявляється можливість подолання соціальних проблем (безпритульності, наркоманії, корупції, злочинності, забруднення навколишнього середовища). Головною рисою соціального партнерства є довготривалість. Протилежною формою взаємодії поліції з медіа він називає взаємодію у формі соціального альянсу. Це така форма взаємодії, що являє собою короткострокове об'єднання зусиль і ресурсів обох суб'єктів взаємодії для досягнення конкретної мети. Негативним у формі соціального альянсу є той факт, що такі відносини не є стабільними, а радше ситуативними [163].

Розглянувши форми взаємодії поліції з медіа можна зробити висновок, що під ними варто сприймати нормативно врегульовані зовнішні прояви виконавчої

та розпорядчої діяльності суб'єктів взаємодії, які ґрунтуються на узгодженні взаємних інтересів для досягнення спільної мети або певних результатів.

Поряд із дефініцією форм взаємодії поліції з медіа слід наголосити на тому, що такі форми і напрямки не варто ототожнювати, а більш правильно розглядати у поєднанні. Наприклад, проведення спільної конференції є організаційною (неправовою) формою взаємодії. Зазначена форма передбачає напрямки взаємодії щодо організації, безпосереднього проведення та винесення резолюції за результатами такого заходу.

Нижче, ми розглянемо форми взаємодії поліції з медіа, приймаючи за основу Положення про Управління комунікації НПУ (наказ НПУ від 26.02.2020 № 150). За основу буде взято найбільш простий та поширений у адміністративно-правовій науці критерій поділу таких форм за юридичними наслідками на правові та неправові. Правові форми взаємодії включають: акредитаційну, юрисдикційну, нормативну та безпекову.

Акредитаційна. Забезпечення акредитації представників медіа та організація їхньої участі в публічних заходах. Сюди також належить розгляд інформаційних запитів представників медіа, журналістів, громадян. Акредитація є процесом офіційного визнання медіа, що надає їм можливість отримувати інформацію про діяльність поліції, здійснювати журналістську роботу в зонах, що контролюються поліцією, і отримувати доступ до заходів, які проводяться поліцією. У більшості випадків медіа необхідно подати заявку на акредитацію і довести свою кваліфікацію та професійний досвід. Зазвичай це вимагає надання документів, що підтверджують право діяльності медіа, можливе також надання рекомендацій. Водночас, акредитація може бути обмежена в окремих випадках, коли поліція може обмежити доступ медіа з метою забезпечення безпеки. Також поліція може відкликати акредитацію медіа, якщо вони порушують встановлені правила поведінки під час спілкування з поліцією, виконуючи свою професійну діяльність.

Юрисдикційна. Внесення клопотань про притягнення працівників підрозділів комунікації до дисциплінарної відповідальності або їх заохочення. Керівники підрозділів комунікації реалізують юрисдикційні повноваження розглядаючи позитивні та конфліктні дисциплінарні справи. Сюди ж можна віднести прийняття рішень, які завершуються виданням нормативно-правового акту (наказ, дозвіл, скасування тощо).

Нормативна. Затвердження відомчих документів, що стосуються діяльності підрозділів комунікації НПУ, затвердження посадових інструкцій працівників. Відповідна форма відображає внутрішню організаційну діяльність та зосереджена на забезпеченні функціонування системи внутрішньої побудови підрозділів комунікації.

Безпекова. Організація охорони державної таємниці та іншої інформації з обмеженим доступом і здійснення контролю за їх збереженням. Зазначена форма передбачає здійснення ряду заходів, зокрема: 1) визначення переліку відомостей, які відносяться до державної таємниці та іншої інформації з обмеженим доступом; 2) прийняття заходів щодо захисту державної таємниці та іншої інформації з обмеженим доступом від несанкціонованого доступу, зміни, викрадення, пошкодження та втрати; 3) встановлення процедур та правил збереження державної таємниці та іншої інформації з обмеженим доступом, включаючи технічні вимоги до приміщень і обладнання; 4) організація перевірок осіб, які мають доступ до державної таємниці та іншої інформації з обмеженим доступом, до виконання своїх обов'язків з охорони такої інформації; 5) забезпечення контролю за збереженням державної таємниці та іншої інформації з обмеженим доступом, включаючи забезпечення правил її обігу, використання та знищення; 6) навчання осіб, які мають доступ до державної таємниці та іншої інформації з обмеженим доступом, правилам та процедурам її охорони, а також забезпечення охорони такої інформації.

До неправових форм взаємодії нами віднесені: організаційна, інформаційна, агітаційна, веб-координаційна, координаційна, аналітична, оглядова та законопроектна.

Організаційна. Має прояв під час планування та здійснення заходів, спрямованих на реалізацію інформаційної політики поліції. Також стосується надання органам (підрозділам) поліції організаційно-методичної та практичної допомоги щодо організації роботи та належної взаємодії з медіа. Приміром, у poradнику «Свобода самовираження і громадський порядок. Побудовування взаємин між правоохоронними органами, поліцією та журналістами», зазначено, що для організації прес-конференції потрібно: 1) вибрати вдалу дату і час; 2) вибрати вдале місце проведення; 3) запросити журналістів; 4) правильно вибрати осіб, які спілкуватимуться з журналістами під час прес-конференції та 5) призначити осіб, які відповідатимуть на запитання преси в наступні дні після прес-конференції. Допуск журналістів на прес-конференцію може здійснюватися за попередньою акредитацією, але це не є обов'язковим. Якщо ж акредитація передбачена, то про це слід повідомляти заздалегідь. Слід враховувати, що під час прес-конференції журналісти намагатимуться зайняти вигіднішу позицію для фотографування або запису відповідей. Не перегороджуйте доступ до таких місць [164, с. 13].

Інформаційна. Стосується надання допомоги інформаційним агентствам, телерадіокомпаніям, друкованим медіа, Інтернет-виданням у інформуванні населення про діяльність поліції. Може проявлятися у використанні місцевих медіа, адже така допоможе донести інформацію до більш широкої аудиторії. Цікавим досвідом є проведення відкритих днів (Open Day), що дозволить місцевим мешканцям та медіа побачити роботу поліції зсередини, безпосередньо поспілкуватися з поліцейськими.

Агітаційна. Виготовлення та розповсюдження інформаційної продукції, фото-відеоматеріалів, що популяризують діяльність НПУ. Головна мета

агітаційної діяльності поліції полягає у залученні громадськості до співпраці з поліцією та зміцненні довіри громадян до її діяльності. Зазначена діяльність може проявлятися через: організацію та проведення інформаційних кампаній та заходів; використання можливостей медіа (телебачення, радіо, Інтернет); розповсюдження пам'яток та інформаційних буклетів з актуальних питань; використання соціальних мереж та інших Інтернет-ресурсів; організацію зустрічей та налагодження діалогу з населенням та інститутами громадянського суспільства.

Веб-координаційна. Полягає у забезпеченні використання Інтернет-ресурсів для оперативного поширення інформації та координації розповсюдження інформаційних повідомлень і наповнення офіційного веб-порталу НПУ, з офіційних Інтернет-ресурсів органів (підрозділів) поліції в, сторінок НПУ в соціальних мережах «Facebook», «Twitter», «YouTube», «Instagram», «Flickr» та «Telegram». Веб-координація також може включати в себе використання Інтернет-ресурсів для обміну інформацією між різними відділами поліції та іншими правоохоронними органами. Це може сприяти швидкому та ефективному реагуванню на надзвичайні ситуації та правопорушення, що відбуваються в реальному часі. Окрім цього, веб-координація поліції може бути спрямована на вдосконалення комунікації між поліцейськими та громадою на території обслуговування.

Координаційна. Має прояв у діяльності підрозділів комунікації органів (підрозділів) поліції щодо реалізації інформаційної політики НПУ. До основних напрямків реалізації такої політики слід віднести: 1) узгоджені підходи до інформування громадськості про діяльність поліції, про права та обов'язки населення у сфері правоохоронної діяльності; 2) забезпечення доступності та об'єктивності інформації про діяльність поліції в медіа на всіх рівнях; 3) використання сучасних інформаційних технологій; 4) розвиток системної

взаємодії, включаючи організацію громадських приймальень, консультаційних центрів, гарячих ліній тощо.

Аналітична. Пов'язана із моніторингом та проведенням аналізу матеріалів, розміщених у медіа, зокрема, Інтернеті, про діяльність органів (підрозділів) поліції з подальшим визначенням тенденцій до формування інформаційних потоків та відповідного позиціювання в державному інформаційному полі. В аспекті взаємодії з медіа, аналітична форма має місце для отримання інформації про можливі правопорушення та підозрюваних осіб, а також для розповсюдження інформації про превентивні заходи та небезпечні ситуації.

Оглядова. Стосується підготовки щоденних оглядів матеріалів медіа та Інтернет про діяльність органів (підрозділів) поліції та подальша їхня доповідь керівництву НПУ. Важливо відмітити, що повідомлення про діяльність поліції в медіа можуть мати різні точки зору та рівні об'єктивності інформації. Тому, для отримання повної, неупередженої та достовірної інформації про діяльність поліції, мають використовуватись різноманітні джерела інформації, повідомлення в яких мають підлягати критичному аналізу.

Законопроектна. Розроблення й безпосередня участь у розробленні проектів нормативно-правових актів, з питань, що належать до компетенції підрозділів комунікації, опрацювання проектів нормативно-правових актів, які надходять до НПУ на погодження від органів державної влади України. Проведення профілактичної роботи з метою попередження злочинів та порушень правил дорожнього руху, організація кампаній з протидії наркоманії та алкоголізму.

Таким чином, вироблення єдиного підходу до розуміння форм взаємодії поліції з медіа має сприяти впорядкуванню зазначеного напрямку діяльності та удосконалити практику її реалізації на всіх рівнях функціонування поліції – від центрального до місцевого. Про це також вказує М.О. Мокряк, який вбачає

необхідним для вдосконалення взаємодії поліції з медіа та приведення цієї сфери діяльності у відповідність до сучасних реалій, визначення порядку висвітлення діяльності правоохоронних органів у засобах масової інформації, оскільки існує тенденція негативізації іміджу правоохоронних органів у медіа [165, с. 282].

Переходячи до методів взаємодії НПУ з медіа варто зазначити, що саме через методи можна відчувати, як саме відбувається така взаємодія.

У теорії адміністративного права, методом називають сукупність правових засобів та способів (прийомів), які застосовують органи управління для забезпечення регулюючого впливу норм адміністративного права на суспільні відносини. Метод правового регулювання є складним поняттям, що охоплює безліч компонентів (порядок встановлення прав та юридичних обов'язків суб'єктів відповідних правовідносин, ступінь визначеності їх прав та автономності їх дій тощо) [122, с. 58].

Якщо закони визначають суттєві відносини між суб'єктом і об'єктом управління, якщо принципи, виходячи з цих відносин, установлюють основні правила побудови й діяльності суб'єкта та об'єкта, то методи управління виступають у ролі конкретних засобів взаємодії суб'єкта та об'єкта в процесі управлінської діяльності [107, с. 48].

Адміністративно-правові методи властиві і поліцейській діяльності. Так, методи адміністративної діяльності поліції представляють собою певні способи, засоби практичного виконання поліцейськими своїх обов'язків, що відповідають характеру й обсягу наданих їм повноважень. Традиційно розрізняють методи переконання і примусу.

Переконання полягає у моральному, психологічному й матеріальному впливі суб'єкта адміністративної діяльності на об'єкт, на його волю, свідомість та поведінку з метою досягнення свідомого виконання ним вимог правових норм [87, с. 14]. У свою чергу, до заходів переконання відносять: а) пропаганду,

рекламу, агітацію з метою підвищення рівня правової свідомості та правової культури громадян (пояснення сутності законів, правової політики держави, профілактичні бесіди з особами, які перебувають на обліках про неприпустимість вчинення протиправних дій; б) проведення просвітницької роботи, зокрема забезпечення проведення в спеціалізованих навчальних закладах тематичних занять з питань протидії корупції, науково-методичних і науково-практичних конференцій, семінарів, засідань за круглим столом, прес-конференцій та зустрічей з представниками засобів масової інформації); в) роз'яснення завдань і функцій поліції; г) інформування громадськості про результати роботи поліції; ґ) інструктажі; д) обмін передовим досвідом; е) стимулювання ініціативи громадськості у справі надання правоохоронним органам допомоги у боротьбі з правопорушеннями [166, с. 82].

З наведеного переліку можна виокремити багато прикладів де метод переконання знаходить більш деталізований прояв. Приміром, в інформуванні населення, агітаційній діяльності тощо. Так само зазначений метод є визначальним у формуванні дієвої взаємодії між поліцією та медіа.

Розлогу систему методів пропонує Є.Б. Тихомирова у навчальному посібнику «Зв'язки з громадськістю». На думку науковиці, медіа моніторинг, ґрунтується на методах класичного (традиційного) та формалізованого аналізу документів. Класичний метод аналізу документів пов'язаний з інтерпретацією текстів дослідником. Під час опрацювання публікацій з'ясовується їх зміст, тематична, або проблемна спрямованість, особливості висвітлення конкретного питання чи явища. Головними недоліками зазначеного методу називається суб'єктивність отриманої інформації в сукупності із неможливістю подачі її кількісної характеристики. Щоб позбавитися вказаних недоліків, ПР працівники звертаються до кількісних методів аналізу джерел інформації, насамперед, до контент-аналітичного методу. Контент-аналіз є методом кількісного аналізу документів, що здійснюється через підрахунок смислових одиниць, поданих в

масиві інформації. Основними перевагами цього методу є те, що він дозволяє уникнути суб'єктивізму, забезпечує порівняно високий ступінь надійності отриманої інформації та дозволяє досліджувати проблеми в розвитку, шляхом вивчення документів чи окремих публікацій різних років і дає можливість дослідити та безперечно довести напрям будь-якого ЗМІ [145, с. 159-160].

Переходячи безпосередньо до методів взаємодії поліції з медіа, наведемо позицію В.Г. Севрука, про те, що важливим напрямом взаємодії правоохоронних органів з медіа та громадськістю є використання медіа та громадськості для вирішення конкретних оперативно-розшукових, слідчих й інших службових завдань. Наприклад, медіа забезпечують двосторонню комунікацію суспільства та поліції. Під час такої взаємодії з медіа, застосовується метод переконання, що виступає основним методом при організації взаємодії поліції з населенням. Саме завдяки цьому методу переважно і відбувається правове виховання осіб з низьким культурним та юридичним рівнем правового виховання [104, с. 176].

Отже, ключовим у взаємодії поліції з медіа слід вважати метод переконання. Хоча й метод примусу так само може бути наявним у такій діяльності. Наприклад, він може знаходити прояв у ненаданні інформації, забороні висвітленні певної інформації або притягненні винних осіб до юридичної відповідальності.

Під методами взаємодії поліції з медіа слід розуміти способи, засоби та прийоми, які застосовуються у кореспондуванні з формами взаємодії з метою забезпечення ефективної комунікації з громадськістю та підвищення рівня довіри до поліції. Зазначені методи включає у себе розробку та реалізацію комунікаційних стратегій, використання різноманітних інструментів для підвищення обізнаності громадськості щодо її діяльності, а також контроль за поширенням неправдивої чи необ'єктивної інформації про роботу поліції.

Подібно до форм взаємодії, методи зручно диференціювати на правові і неправові (організаційні). До правових методів слід віднести безпосередній вплив норм права (подання запиту, дозвіл, прийняття нормативно-правових актів). У свою чергу, неправові (організаційні методи) слугують досягненню певної мети в межах неправових форм діяльності. На відміну від форм, методи складніше виокремити, адже той чи інший процес часто потребує використання різноманітних методів, або навіть їх поєднання. До таких можна віднести організаційно-правові методи, тобто закріплення у відповідних нормативно-правових актах організаційних процедур.

Загалом, взаємодія поліції та медіа є важливою складовою забезпечення безпеки суспільства та тригером ефективності поліцейської роботи. Методи такої взаємодії можуть бути різними, залежно від конкретної ситуації і завдань, які перед собою ставлять обидві сторони. Одним з основних методів є співпраця між поліцією та журналістами, заснована на диспозитивності та переконанні. Журналісти можуть допомогти поліції в оприлюдненні інформації про протиправні події, зниклих безвісти та розшукуваних осіб. У свою чергу, поліція може забезпечити представникам медіа доступ до інформації про проведення розслідування та затримання правопорушників. Ще одним методом слід вважати активну роботу поліції у соціальних мережах та інших онлайн-платформах (метод моніторингу). Поліція може розміщувати там інформацію про свою роботу (транспарентність), нагадувати про правила поведінки в суспільстві (правове виховання) та висвітлювати результати успішних операцій (агітація, формування позитивного іміджу, ПР). Також, поліція може використовувати соціальні мережі для збору інформації про протиправні події та правопорушників. Крім викладеного, поліція може використовувати прес-конференції та інші публічні заходи для розповсюдження інформації про роботу правоохоронних органів. Наведене може бути ефективним методом взаємодії з

медіа, оскільки дозволяє привернути значну увагу з боку громадськості до правоохоронної діяльності та рівня відчуваної безпеки.

При цьому важливо пам'ятати, що методи взаємодії поліції з медіа повинні залишатися етичними та законними в діяльності обох сторін взаємодії.

Висновки до другого розділу

Положення Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 [1] багато в чому відображають взаємодію поліції з медіа через принципи, завдання і повноваження поліції. Якщо зосередитись на вузькому підході до повноважень поліції щодо взаємодії з медіа, головними суб'єктами тут виступають підрозділи комунікації НПУ, на які безпосередньо покладено організацію і здійснення такої взаємодії.

Констатовано, що компетенція підрозділів комунікації Національної поліції як основного суб'єкта взаємодії з медіа представлена, здебільшого, саме предметом відання (підвідомчістю), а не повноваженнями (правами і обов'язками). Це обумовлено тим, що підрозділи комунікації є частиною системи поліції, а отже принципи, завдання та повноваження є однаковими для будь-якого поліцейського. Натомість специфіка функціонування певних підрозділів (в нашому випадку – управління та відділів комунікації) представлена у положеннях, якими визначено їхню діяльність.

Звернуто увагу на те, що виокремлення принципів взаємодії поліції з медіа доцільно здійснювати з урахуванням: по-перше, управлінських принципів (принципів належного урядування) – так як взаємодія належить до управлінської діяльності, учасники якої об'єднуються для досягнення спільної мети. По-друге, принципів паблік рілейшнз (ПР), об'єднуючих сучасні підходи до формування громадської думки.

Запропоновано розрізняти функції взаємодії поліції з медіа за наступними критеріями: 1) За стадією взаємодії – функції забезпечення інформацією, прийняття рішення та виконання рішення; 2) За характером взаємодії – позитивні і негативні (конфліктні); 3) За періодом здійснення – постійні, тимчасові та ситуативні; 4) За суб'єктом здійснення – владні (поліція), громадські (суспільство) та медійні (медіа); 5) За змістом – контрольні, наглядові, моніторингові (спостережні), аналітичні, статистичні тощо; 6) За цільовим призначення – основні та другорядні.

Розкрито особливості функцій взаємодії, а саме: 1) функції мають різне спрямування, але слугують одній меті – здійсненню процесу такої взаємодії та досягненню її результату; 2) функції відрізняються порівняною самостійністю й слугують відображенням повноважень у досліджуваній сфері; 3) завдяки функціям забезпечується досягнення управлінської мети; 4) кожна функція реалізується у відповідних формах через застосування визначених методів; 5) функції взаємодії утворені конкретизацією напрямків діяльності поліції та ПР діяльності.

Форми і методи взаємодії поліції з медіа розглянуто в їх кореспондуванні з функціями (напрямами) діяльності підрозділів комунікації НПУ, насамперед Управління комунікації НПУ як центрального органу, відповідального за цей напрямок діяльності поліції. Це дозволило акцентувати увагу на особливостях практичного змісту взаємодії, визначити специфіку її реалізації в сучасний період, відокремити від притаманних організаційно-управлінській діяльності поліції загалом властиві саме такій взаємодії форми і методи.

Наголошено, що методи взаємодії поліції з медіа включають у себе розробку та реалізацію комунікаційних стратегій, використання різноманітних інструментів для підвищення обізнаності громадськості щодо її діяльності, а також контроль за поширенням неправдивої чи необ'єктивної інформації про роботу поліції.

Методи запропоновано поділити на правові і неправові (організаційні). До правових методів віднесено безпосередній вплив норм права (подання запиту, дозвіл, прийняття нормативно-правових актів). У свою чергу, неправові (організаційні методи) слугують досягненню певної мети в межах неправових форм діяльності. На відміну від форм, методи складніше виокремити, адже той чи інший процес часто потребує використання різноманітних методів, або навіть їх поєднання. До таких віднесені організаційно-правові методи, тобто закріплення у відповідних нормативно-правових актах організаційних процедур.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З МЕДІА (ЗАСОБАМИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ) В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

3.1. Досвід поліцейських органів європейських держав щодо організації взаємодії з медіа

Розбудова в Україні Національної поліції як сучасного правоохоронного відомства, передбачає її відповідність найкращим світовим практикам та міжнародним стандартам поліцейської діяльності. Багато в чому, успішність реалізації євроінтеграційних прагнень Україною залежить від зважених підходів у запозиченні та впровадженні передового зарубіжного досвіду. Так само це стосується організації взаємодії поліцейських інституцій з медіа. В наведеному аспекті, вбачається за необхідне узагальнення зарубіжного досвіду й передових практик взаємодії поліції з медіа. Але з іншого боку, фокус наукової уваги має бути зосереджений на європейському досвіді. Насамперед, це пов'язане із прагненням України до набуття повноправного членства в ЄС.

О.В. Омельченко, в магістерському дослідженні взаємодії влади з мас-медіа виокремлює два головних моменти: по-перше, створення єдиного державного регулятора, що дозволить покращити вплив держави на процеси інформатизації, які стануть більш поглибленими, що відповідатиме сучасним вимогам інформаційного суспільства України. Зміна державного регулювання галузі телерадіомовлення та телекомунікації покращить напрямок формування в Україні управлінських засад демократичного суспільства. По-друге, імплементація міжнародного досвіду з ефективного регулювання відносин органів державної влади з медіа. Це має сприяти підвищенню ефективності публічного управління. Поряд із цим, О.В. Омельченко звертає увагу на те, що обов'язки органів державної влади, державних регуляторів та медіа значно

різняться між країнами. Багато в чому це пов'язано з відмінністю у правовому забезпеченні та культурними традиціями, а отже впроваджуючи міжнародний досвід варто зважати на те, чи стане він ефективними в нашій державі [167, с. 72].

В.П. Булаєв так само вказує на розбіжності. На думку науковця, комунікаційна політика поліції в різних державах передбачає власні принципи, завдання, рішення, правила, заходи, кодекси поведінки. Кожна держава визначає для себе найдоцільніший формат документа, створений відповідно до практики й традицій системи правового регулювання, який є основою для реалізації на практиці комунікаційної політики [157, с. 210].

Ми так само підтримуємо наведені позиції у тому, що просте «копіювання» неможливе, навіть за умови беззаперечної досконалості тих чи інших практик. Відповідно, дослідження зарубіжного досвіду, в першу чергу, має створити необхідний фундамент для впровадження позитивних новацій у вітчизняний простір взаємодії між поліцією та медіа.

Необхідно також визнати той факт, що аналіз європейського досвіду взаємодії поліції з медіа має відбуватися з урахуванням двох ключових векторів: впровадження доктрини «Community policing» та цифровізації.

Щодо першого вектора, Б.В. Семерей, визначає головною тенденцією втілення стратегії «Community policing», яка набула значного поширення в державах Європи. Серед іншого, автором з'ясовано, що британський уряд створив онлайн-платформу, яка слугує для громадян єдиним пунктом доступу до інформації та послуг державного сектора [108, с. 14].

Про другий вектор вказує С.В. Медведенко, ведучі мову про взаємодію з медіа: проведення активної просвітницької роботи серед дітей, молоді та загалом населення: лялькові театри в поліції Мюнхена та Нюрнберга, інформування через телебачення (телеканал SAT.1 у Німеччині), використання інформаційних Інтернет-технологій [168, с. 224].

Британська дослідниця К. Хол слушно відмічає, що саме медіа (ЗМІ) формують, зміцнюють та підривають рівень сприйняття поліції суспільством, часто спекулюючи такою можливістю. Вигадані та реальні телевізійні формати часто підносять поліцію до рівня «супергероїв». Також, медіа викривають жорстокість дій поліції, расизму, корупції та порушень під час розслідування злочинів, тим самим підриваючи громадську довіру до цього органу. Отже, медіа наділені можливістю формувати відносини між громадськістю та поліцією. Переконавання у цьому спонукає поліцейські служби до «роботи з іміджем», прагненнях «контролювати образ поліції» [169, с. 33].

Про зростаюче значення цифровізації у побудові взаємодії поліції з медіа говорить Е. Фріцволд. Науковець веде мову про те, що Інтернет суттєво змінив способи комунікації поліції з медіа та громадськістю. Соціальні медіа, зокрема, розширили спектр каналів зв'язку з поліцією, а також запропонували безпосередній та прямий контакт із громадянами. Сьогодні органи (підрозділи) поліції використовують соціальні медіа більше, ніж будь-коли раніше, причому нові онлайн-платформи є лише складовою загальної комунікаційної політики. Традиційна взаємодія з медіа також лишається важливою діяльністю, особливо під час освітлення важливих подій. Це означає, що поліцейські, які займають керівні посади, також повинні мати навички ефективної комунікації з медіа за допомогою прес-конференцій, публічних заяв, прес-релізів і навіть старомодних телефонних запитів [170].

Власне бачення подолання розриву між поліцією та медіа пропонує Л. Джонс. На його думку, поліція має бути більш відкритою до медіа. Засоби масової інформації мають широко залучатися для поширення інформації про правопорушення та підозрюваних у їх вчиненні осіб. До рекомендацій віднесено також регулярне проведення зустрічей поліцейських керівників з медіа для узгодження правил взаємодії, причому найголовнішим тут є, розроблення спільної політики взаємодії. Приміром, на місці події журналісти

мають повідомити, яка інформація їм потрібна, а яка не може бути оприлюднена. За комунікацію між поліцією та медіа мають відповідати спеціальні підрозділи, лише тоді це матиме наслідком посилення довіри між учасниками відносин. Найголовніше, щоб обидві сторони поважали визначену політику взаємодії. Для цього потрібен найважливіший елемент будь-якого типу відносини – спілкування [171].

Отже, перейдемо до детального розгляду позитивного досвіду окремих країн ЄС щодо налагодження взаємодії між поліцією та медіа.

Республіка Польща. Польська поліція представляє собою централізовану поліцейську систему, утворену національною поліцією (Policja) і муніципальною вартою (Straże Miejskie i Gminne). Засади функціонування поліції, в основному, визначені Законом про поліцію від 06.04.1990 [172].

М. Конечний аналізує сучасні проблеми та перспективи взаємодії поліції з медіа. Так, він відзначає цінність інформації, отриманої з Інтернет-джерел. В зв'язку із цим, соціальні медіа отримують величезні можливості з точки зору збору даних, інформації, тощо. Проте, поряд з корисною інформацією в Інтернеті, наявні недостовірні повідомлення, які задовольняють жагу громадської думки до сенсації. Дезінформація в соціальних мережах становить серйозну загрозу, оскільки дестабілізує роботу правоохоронних органів. З огляду на те, іноді складно відрізнити інформацію від дезінформації в Інтернеті, допустимість доказів, отриманих через соціальні мережі також стає великою проблемою. Тим більше, суди часто звертають увагу на те, що інформацією, яка з'являється в Інтернеті легко маніпулювати. Дослідник переконує у доцільності посилення взаємодії поліції з медіа, що сприятиме формуванню громадської довіри. Потрібно також сприйняти той фат, що ІТ-розвиток суспільства свідчить про те, що Інтернет і заходи, що проводяться в ньому, будуть все активніше заміщувати традиційні форми спілкування [173, с. 11-12].

Примітно, що Польща стикається з проблемами, які властиві також і вітчизняному медіапростору. Так, Я. Парнес наголошує, що функціонування місцевих онлайн-медіа в Польщі недостатньо врегульоване. Проблема полягає в тому, що зазначені медіа досі не отримали чіткого правового статусу, який би включав права та обов'язки осіб, які ними управляють, надають їм інформацію або згадують у своїх публікаціях. Натомість, прийнятий у Польщі Закон про пресу, регулює діяльність засобів масової інформації – друкованої преси, радіо і телебачення [174, с. 31].

С. Гавронський зазначає, що інструменти, які використовуються у взаємодії силових структур з медіа, не відрізняються між собою формами реалізації. Адаптація зазначених інструментів до функціонування поліції вбачається найголовнішим фактором, що посилює їхню значущість. Інструменти взаємодії з медіа, які використовуються правоохоронними органами, можна розділити на такі категорії: а) внутрішні – організаційного характеру, що стосуються обміну інформацією між окремими підрозділами та їх представники; збір інформації, аналіз і вибір відомостей, допустимих до розповсюдження в медіа; моніторинг медіа та перевірка ефективності вжитих заходів; б) зовнішні – спрямовані на медіа та журналістів і, як наслідок, на громадську думку. Зазначена типологізація дозволяє виділити наступні аспекти: 1) взаємодія на основі прямого та непрямого спілкування; 2) офіційна та неформальна діяльність; 3) індивідуальний (орієнтований на співпрацю з конкретним журналістом) та груповий (пов'язаний зі співпрацею з великою групою журналістів – представниками різних редакцій) характер; 4) вплив преси та аудіо-візуальних засобів – відповідно до специфіки виду медіа; 5) взаємодія «ad hoc» та регулярна/циклічна діяльність; 6) ініціювання дій (випередження інтересів медіа) або реагування на них (внаслідок інтересу медіа) [175, с. 71].

Федеративна Республіка Німеччина. За багатьма напрямками ФРН називають флагманом ЄС, тим цікавіше розкрити стан справ у налагодженні взаємодії між поліцією та медіа. У Німеччині відповідальність за підтримання публічного порядку і безпеки поділена між 16 федеральними землями та державою, причому відповідальними є, переважно, федеральні землі. Єдині поліцейські структури, що функціонують на державному рівні – це Федеральна поліція (Bundespolizei, BPOL) та Федеральне управління кримінальної поліції (Bundeskriminalamt, ВКА) [176].

Досліджуючи організацію та реформу поліції в Німеччині на прикладі землі Північний Рейн-Вестфалія, Б. Фревель та Ф. Кущевський відмічають, що головними тенденціями реформ поліції на рівні землі можна визначити через наступні терміни: модернізація (сучасні технології та обладнання), цивілізація (становлення поліції більш дружньої до громади), плюралізація (залучення жінок та мігрантів до служби) та професіоналізація (удосконалення професійних вимог та якості підготовки) [177].

У свою чергу, Т.-Г. Рюдігер та М. Рогус досліджуючи використання соціальних мереж поліцією, вказують про те, що такі мережі знаходять переважну підтримку серед поліцейських і як індивідуальний інструмент, і як інструмент поліцейських організацій. Зокрема, це стосується традиційних платформ, таких як «Facebook», «Twitter» і «YouTube». Сучасна поліції не може ігнорувати соціальні мережі. Якщо поліція хоче, щоб її визнали прозорою, відкритою та орієнтованою на громаду, використання соціальних медіа може розглядатися як базовий інструмент. Крім того, це стимулює поліцію бути більш досконалою [178, с. 23, 29].

Н. Г. Ед. Якоб звертає увагу на своєрідну загрозу, яка пов'язує взаємодію поліції з медіа – поєднання потенційних причин довіри до медіа (медіа-залежність) та дослідження медіа-ефектів та їхнього потенційно каталізуючого ефекту [179]. Тобто довіра громадськості до медіа, як джерела і провідника

інформації може викликати залежність до споживання контенту, яка у певних ситуаціях може зашкодити роботі поліції, спричинити розголос та публічну реакцію на недостовірну інформацію тощо.

Королівство Швеція. У Швеції діє національна поліцейська служба, яка підпорядковується Міністерству юстиції. У складі останнього діє Відділ з питань поліції який відповідає за поліцейську службу, включаючи публічний порядок і безпеку [180].

А. Гессер описує звіт, підготовлений в рамках дослідницького проекту Університету Лінчепінгу «Що хоче приховати шведська поліція?». Мета зазначеного проекту – показати та підкреслити, що поведінка шведської поліції ризикує підірвати довіру не лише до поліції, а й до інших державних органів в довгостроковій перспективі. Найголовнішим є те, що поліція приховує проблеми та перешкоджає перевірці. Для уникнення зазначеної ситуації, органи державної влади мають змінити спосіб роботи та реакцію на критику [181].

Статистика показує, що Швеція досить безпечна і що населення почувається в безпеці. Однак скандинавська держава добробуту та низький рівень страху і злочинності, зафіксований у статистичних джерелах не представлений у статтях низки друкованих медіа. Натомість, у таких статтях переважають твердження про небезпечне і страшне суспільство, де всі, жінки, діти і навіть чоловіки, перебувають під загрозою в будь-який час і майже скрізь там, де вони не можуть себе захистити [182]. Слід погодитись із тим, що таке маніпулювання суспільною думкою може призвести до зневіри у можливості поліції та посилити напруженість у громаді відносно відчуття безпеки.

Не менш важливим аспектом діяльності поліції Швеції слід вважати її доступність до населення. Автор звертає увагу на те, що більшість дебатів зосереджена на міському контексті, тоді як сільська місцевість часто ігнорується при здійсненні аналізу. Твердження про те, що між розташуванням поліцейських органів і здатністю реагувати на правопорушення існує невеликий

зв'язок, є більш справедливим у міських районах, де поліцейські патрулюючи вулиці міста, оперативно реагують на екстрені виклики і загрози. У сільській місцевості ситуація протилежна – поліція охоплює набагато більші території з обмеженими ресурсами і не може патрулювати всю територію обслуговування. Зазвичай, діяльність поліції зосереджена навколо поліцейського відділення, а тому оптимальне розміщення таких підрозділів є більш важливим [183].

Королівство Іспанія. Поліція Іспанії представлена двома інституціями підпорядкованих одному Генеральному директорату: Національна поліція, яка діє здебільшого в міських районах, і Цивільна гвардія (Guardia Civil) – поліцейське агентство військового характеру. Обидві інституції підпадають під юрисдикцію Міністерства внутрішніх справ. Автономні громади, такі як Країна Басків (Ertzaintza), Каталонія (Mossos d'Esquadra) і Наварра (Policía Foral), створили власні поліцейські сили, які залежать від власних автономних урядів, мають повноваження лише щодо забезпечення публічної безпеки в географічній зоні автономії. Більшість муніципалітетів також мають власну місцеву поліцію, основні функції якої пов'язані з міським транспортом, дрібними правопорушеннями та невеликими порушеннями публічної безпеки [184].

У публікації Р. Міндера розглядається використання іспанською поліцією соціальних мереж для боротьби зі злочинністю. Зростання присутності поліції в Інтернеті відбувалося поступово і поєднувалося з кампаніями з підвищення обізнаності суспільства. Приміром публікації в «Twitter» закликали відвідувачів пляжу не сідати за кермо в шльопанцях і давали поради, як стерти непотрібні фотографії з таких програм, як «WhatsApp». Поліція Іспанії дедалі активніше використовує Інтернет для боротьби з кібер-шахрайством. Наприклад, сповіщення поліції про шахрайську рекламу, спрямовану на клієнтів найбільшого банку Іспанії. Ще одним важливим досягненням, стали так звані твіт-рейди, призначені для гарантування конфіденційності людям, які допомагають розкривати небезпечні справи. Стратегія передбачає надсилання

загального сповіщення в соціальних мережах, а потім запрошення людей, які мають інформацію, відповісти на приватну електронну адресу. За даними іспанської поліції, така практика лише за рік допомогла заарештувати понад 500 осіб, підозрюваних у причетності до торгівлі наркотиками [185].

Що стосується ефективної комунікативної стратегії поліцейського, можна навести пропозиції Е. Фріцволда. «Тактичні комунікативні навички», дозволяють поліцейським навчитися використовувати набір стратегій, що можуть сприяти у пом'якшенні конфліктних ситуації та визначенні першопричин, перш ніж вони вийдуть з-під контролю. Для того, щоб офіцери поліції могли ефективно спілкуватися, завоювати довіру громади та спонукати громадян діяти за їх вказівками, застосовуються деякі ефективні комунікаційні стратегії, які включають: а) «Принцип 80/20 », який походить з маркетингу та означає, що поліцейські повинні витратити 80 % свого часу на слухання та 20 % на розмову, а потім використовувати те, що вони чують, щоб встановити зв'язок; б) використання «мови тіла», щоб показати співрозмовнику, що поліцейський його уважно слухає; в) ставити багато запитань та ставити прості питання по одному; г) ставити відкриті запитання, особливо такі, що починаються словами «що» і «як»; г) усвідомлення як емоції можуть принести користь або зашкодити. Людина з психічними вадами може не розуміти всіх слів поліцейського, але відчути його тон і ставлення. Якщо поліцейський кричить та виглядає напруженим, це посилює напругу. Повільна та спокійна розмова може допомогти розрядити ситуацію та донести до людини, що поліцейський не поспішає, маючи достатньо часу, щоб поговорити та досягти порозуміння [186].

Румунія. Національна поліція Румунії є головним цивільним правоохоронним органом країни та підпорядковується Міністерству адміністрації та внутрішніх справ. Генеральна інспекція поліції Румунії є центральним підрозділом поліції, юридичною особою із загальною

територіальною компетенцією, яка керує, направляє, підтримує та контролює діяльність підлеглих підрозділів поліції, розслідує та аналізує найбільш резонансні злочини, пов'язані з організованою злочинністю, економічною, фінансовою чи банківською злочинністю або інші злочини, які розслідуються офісом прокуратури Верховного Суду. Організаційна структура Генеральної інспекції румунської поліції включає генеральні дирекції, дирекції, служби та офіси, створені наказом міністра адміністрації та внутрішніх справ [187].

А. Чабука, досліджуючи публічний образ офіцерів поліції в Румунії, доходить висновку, що одним з основних способів створення іміджу є його просування медіа. Розгляд публікацій про поліцію, опублікованих в друкованих медіа, свідчить про недостатню увагу медіа до поліції та її діяльності. Звернуто увагу на достатньо обмежений аспект такого інформування, зосереджений на висвітленні конкретних протиправних діянь та ігнорування інших аспектів. Так, недостатньо представленими лишаються: успішність діяльності, громадська співпраця та підтримка, залучені ресурси тощо. Відповідно, поліція потребує збільшення уваги до своєї діяльності, через більш активне просування свого іміджу та розробку більш адекватної стратегії власного маркетингу [188].

Втім, взаємодію між поліцією та медіа не завжди можна вважати налагодженою. Так, Е. Шеркан, румунська журналістка-викривач, зауважила в інтерв'ю, що поліцейські не сприйняли її заяви про вчинення відносно неї злочину всерйоз, особливо ті, чиї керівники були об'єктом її журналістських розслідувань протягом багатьох минулих років [189].

Крім цього, А. Петре звертає увагу, що висвітлення діяльності поліції з медіа може мати непередбачувані наслідки. За приклад він наводить ситуацію, наслідком якої став позов проти поліції. Ситуація полягала у зафіксованому на відео та викладеному у мережу «Facebook» відеозаписі поліцейської жорстокості під час рейду в місце проживання ромської меншини. Кадри інциденту знайшли широкий розголос в соціальних мережах. Однак, це не

викликало популярних хештегів чи вуличних протестів. Натомість, реакція в Інтернеті супроводжувалися, навіть коментарями з підтримкою дій поліції [190].

Республіка Хорватія. Поліція належить до державної служби в складі Міністерства внутрішніх справ, яка забезпечує громадянам захист їхніх основних конституційних прав та свобод, а також захист інших цінностей, гарантованих Конституцією. Поліція складається із головного управління, управлінь та поліцейських дільниць [191].

Дослідивши участь медіа у процесі запобігання екстремізму та радикалізації М. Прпіч доходить висновку, що у боротьбі з тероризмом поліція не може діяти самостійно, а потребує допомоги й співпраці з іншими зацікавленими сторонами, такими як медіа. Попри поширеність думки, що медіа відповідальні за радикалізацію суспільства, розвиток екстремізму та тероризму протилежною є позиція, що медіа здатні бути корисними для запобігання терористичних актів. На переконання дослідника, це пов'язано із чотирма факторами (релігійне чи інші ідеологічне виховання людей, відчуття безсилля особистості, висвітлення в медіа та онлайн-пропаганда), які впливають на екстремізм та радикалізацію [192, с. 340].

К. Буторац та І. Кайнер Мраович, досліджуючи оцінку поліції громадськістю у містах та сільській місцевості вказують на те, що страх віктимізації однаково присутній у суспільстві. Частково авторки пояснюють це «культурою страху» та почуттям незахищеності, які навіюють людям медіа в сукупності із «культурою насильства». Сьогодні мас-медіа є важливим джерелом інформації про всі проблеми, які не відображають досвід пересічних людей. Причини викривленого сприйняття злочинності полягають у тому, що останню так подають у медіа. Тобто найбільше уваги отримують резонансні правопорушення, насамперед, де вразливими є потерпілі та невразливими –

злочинці. Це викликає і обумовлює песимістичне ставлення до злочинності та ефективності правової системи [193, с. 49-57].

Медіа виступають не тільки на боці поліції, або ж викриваючи недоліки у її роботі. Вони також можуть зазнавати тиску з боку правоохоронних органів через свою діяльність. Приклад таких неконструктивних відносин наведено у публікації А. Владисавлевич про факти жорстокого поводження з боку поліції що мало прояв у залякуванні репортерки в її редакції, двома поліцейськими. Резонанс цієї події у медіа викликав негативну реакцію Хорватської асоціації журналістів СJA/HND та спричинив кадрові зміни у хорватській поліції [194].

Естонська Республіка. Національна поліція Естонії визначає сфери, спрямовані на громаду, як пріоритетні. Пріоритет надається протидії правопорушенням, які загрожують публічній безпеці, спричиняють збитки у великих розмірах або загрожують повсякденному життю людей [195].

Примітно, що становлення поліції Естонії відбувалося у відповідності до концепції «Community policing», але водночас без суворого слідування певній поліцейській моделі. Група дослідників розвитку естонської поліції вважає, що ідеально-типові моделі поліції не можуть бути відправними точками для будь-якої організаційної, інституційної чи політичної реформи. Розвиток поліції Естонії може стати прикладом того, що не маючи готової моделі, можна дійти успіху завдяки зосередженню на проблемних моментах в роботі служби [196].

Загалом, напрямок взаємодії поліції з медіа в Естонії доволі розвинений. Головним суб'єктом, на якого покладається взаємодії з мас-медіа є Департамент комунікації поліції та прикордонної служби. Він допомагає знайти відповіді на запитання журналістів, здійснює посередницькі запити на інтерв'ю та виступає основним контактним пунктом для журналістів. Оприлюднена первинна інформація про події або повідомлення про злочини, як правило, містять короткий опис події, місце (район, село/селище та назва вулиці у великих містах) і дату/час; дані про загиблих, але не раніше, ніж буде повідомлено

найближчим родичам загиблих, а також дані про підозрюваних, затриманих на місці події (стать, вік/рік народження). Особа, яка веде провадження у справі про конкретне правопорушення, або особа, яка розслідує подію, мають право більш точно визначити обсяг інформації, яка підлягає оприлюдненню як первинна. Кримінальне провадження здійснює прокуратура, а тому додаткову інформацію про кримінальне провадження можна отримати, перш за все, у прес-представника відповідної окружної прокуратури. Інші сторони, в тому числі поліція, можуть оприлюднити дані досудового провадження лише на умовах, передбачених Кримінальним процесуальним законодавством та з дозволу прокурора, у провадженні якого ведеться провадження. При пересиланні інформації про учасників події повідомляються лише стать і вік особи (рік народження). Ім'я особи оприлюднюється, лише у випадку, коли треті особи не можуть її ідентифікувати на основі ім'я. У випадку, коли фігурантом є неповнолітня особа, зазначаються лише стать і вік. Щодо особи, яка перебувала за кермом у нетверезому стані, детальна інформація про стан здоров'я людини і для розголошення цієї інформації потрібна згода самої особи згідно із Законом про захист персональних даних. Публікація інформації про загрозу вибуху чи терористичну атаку, слід пам'ятати, що висвітлення цих тем може призвести до хвилі погроз імітатора. З етичних міркувань Департамент комунікації поліції та прикордонної охорони не надає детальної інформації про випадки самогубств, зґвалтування чи злочини проти права на сексуальне самовизначення. Щодо справ, які розглядаються в інших країнах, поліція передає інформацію лише з дозволу правоохоронних органів цієї країни. Відповідно до Закону про Кримінальний кодекс, поліція не надає третім особам інформацію про судимості. Закон про захист персональних даних також забороняє оприлюднювати фотографії людей. У разі запрошення журналістів на заходи або супроводу посадових осіб поліції та прикордонної служби, під час

виконання ними своїх службових обов'язків, останнім необхідно отримати згоду з відділу комунікації поліції та прикордонної служби, а також потрібен дозвіл уповноваженої особи. На місці події поліція очікує, що всі без винятку журналісти будуть виконувати розпорядження поліцейських та на вимогу працівника підрозділу комунікації, прокурора, поліцейського, узгоджувати частину записаних матеріалів, які будуть оприлюднені. Поліція також очікує від журналістів дотримання кодексу журналістської етики в Естонії, а також вимог, що випливають із Закону про захист персональних даних та інших правових актів. Кримінальна статистика оприлюднюється на підставі чинного порядку оприлюднення кримінальної статистики Міністерством юстиції. Крім викладеного, у департаменті комунікації передбачено наявність чергових службовців у вихідні дні, щоб оперативно надати журналістам інформацію про надзвичайні події [197].

У цілому, проведений аналіз взаємодії поліції з медіа в європейських державах – учасницях ЄС, дозволяє виокремити низку особливостей, що характеризують цей напрямок роботи поліції:

- 1) відсутність уніфікованої моделі комунікації між поліцією та медіа;
- 2) виконання медіа ролі інструменту громадського контролю та виступ у якості «лідера думок»;
- 3) посилення ролі соціальних мереж та значення Інтернет комунікації над традиційними формами зв'язку;
- 4) наявність суб'єкта (посадової особи або підрозділу), до повноважень якого належить забезпечення взаємодії між поліцією та медіа;
- 5) наявність взаємних принципів і правил діяльності (взаємодії);
- 6) відбиття інформаційних атак (протидія гібридній війні).

Важливо відмітити зростання ролі соціальних мереж як способу сприяння участі громадян у поліцейській діяльності. Приміром, для британської поліції, соціальні медіа розглядаються як інструмент для того, щоб оминати минулі

проблеми із залученням громадян до надання нових механізмів, за допомогою яких поліцію можна представити як відкриту, прозору та демократичну інституцію. Незважаючи на те, що технології часто визнаються способом підвищення ефективності та результативності поліції, технологічний прогрес у поліцейській діяльності мало змінив саму сутність поліцейської діяльності. Соціальні мережі не були поглинені практикою безпосереднього спілкування в поліції. Неспроможність забезпечити лідерство, стратегічне керівництво або розробити інфраструктуру (включаючи технологічну інфраструктуру) для підтримки використання соціальних медіа поліцейськими вказує на те, що роль соціальних медіа у поліцейській комунікації не є зрозумілою. Крім того, трансформаційний потенціал соціальних медіа, певним чином нівелюється струсами і конфліктами, породжуваними ними, а також реакцією поліцейських на такі події. У цілому ж можна констатувати те, що соціальні медіа змінюють способи комунікації поліцейських та громадськості [198].

Наприклад, після того, як у лютому 2022 року росією було розпочате повномасштабне вторгнення в Україну, значно збільшилось поширення дезінформації в Естонії. Однією з головних цілей дезінформації є розпалювання конфлікту за участю тих осіб які прибули до Естонії з України. Головним джерелом поширення неправдивої інформації було названо «Телеграм». Для протидії цьому явищу було залучено веб-констеблів, як нову складову естонської поліції [199].

Розглянемо службу веб-констеблів більш детально. Насамперед, вони є частиною поліції. Веб-констеблі – це поліцейські з активними профілями в різних соціальних мережах (Facebook, тощо). Вони беруть участь в обговореннях і стають доступними для інших користувачів, які бажають поставити запитання, запропонувати підтримку або поскаржитися на інших людей або поліцію. Веб-констеблі беруть участь у різних групах, де користувачі обговорюють місцеві проблеми. Вони намагаються вирішувати випадки

кібербулінгу, де б вони не траплялися (включно з ігровими сайтами чи форумами, де вони зазвичай неактивні, але можуть втручатися, щоб вирішити конфлікт чи проблеми серед дітей чи молоді). Наведені проблеми іноді більш ефективно вирішуються через соціальні мережі. Особливу увагу приділено неповнолітнім особам. Веб-констеблі перевіряють інформацію з поліцейської бази даних та соціальних мереж і передають цю інформацію місцевим відділам поліції, які можуть надати локалізовану інформацію, недоступну в соціальних мережах (наприклад, факти домашнього насильства, проблеми у шкільному середовищі, можливість отримання зброї). Останнім кроком для веб-констеблів є складання плану підтримки та допомоги відповідній дитині чи молодій людині. Радикально налаштовані підлітки користуються допомогою веб-констеблів у вирішенні реальних проблем без необхідності відвідувати поліцію. Вони відповідають взаємністю, надаючи інформацію про неповнолітніх, які бажають стати учасниками радикальних молодіжних рухів, які демонструють асоціальну поведінку, або про небезпечних водіїв. На сайті поліції часто публікують запитання, а отже вони потребують оперативної і кваліфікованої відповіді. Веб-констеблі також підтримують активні сторінки «Facebook», на яких інформують про кримінальну діяльність і попереджають про віруси чи інші важливі питання. Веб-сайт поліції також використовується для надання інших публічних послуг, таких як лекції з безпеки в Інтернеті або веб-сторінка про безпечніший Інтернет, а також презентації PowerPoint, де пояснюється робота поліції. Веб-констеблі також приймають участь у численних зустрічах, семінарах та практичних заняттях [200]. Таким чином, присутність поліцейських у кіберпросторі стає все більш значущою і важливою для підтримки публічної безпеки і порядку в суспільстві.

Підводячи підсумок, зауважимо, що європейський досвід взаємодії поліції з медіа може бути як позитивним, так і негативним. Універсального алгоритму для вирішення проблеми з налагодження такої взаємодії не існує. Так,

позитивним аспектом взаємодії є те, що взаємодія поліції з медіа можуть допомогти у забезпеченні публічної безпеки та попередженні правопорушень. Наприклад, поліція використовує медіа для оприлюднення інформації про розшукуваного правопорушника або про важливі події, що відбуваються на території або у державі. У свою чергу, медіа, можуть інформувати поліцію про підозрілих осіб, або про те, що відбувається на місці події.

Також, можна навести негативні практики взаємодії поліції з медіа, зокрема, коли поліція використовує їх для впливу на громадську думку або зміну громадського ставлення на певні події. Наведене може зашкодити діалогу між поліцією та громадськістю, зменшити довіру спільноти до поліції та медіа. Поряд із цим, демократичні держави Європи вбачають пріоритетним розвиток більш довірливих відносин між поліцією та медіа, визнаючи факт того, що така взаємодія є корисною для обох усіх сторін відносин. Наприклад, у деяких європейських державах поліція має спеціальних представників, які забезпечують співпрацю з медіа та відповідають на запитання журналістів. У цьому аспекті найбільш вдалим та прийнятним для впровадження в роботу Національної поліції України нам видається досвід Естонії.

3.2. Перспективна модель взаємодії Національної поліції України з медіа

Взаємодія поліції з медіа є надзвичайно важливою для забезпечення публічної безпеки та порядку в Україні. Виконуючи роль провідника у інформуванні суспільства про діяльність поліції, медіа можуть здійснювати як позитивний вплив на стан правопорядку, так і дестабілізувати його. В цьому аспекті потребують розгляду шляхи удосконалення такої взаємодії, що дозволить сформулювати перспективну модель її організації.

Ще у 2003 році Д.В. Яковлев писав про те, що засоби масової інформації в сучасному політичному процесі постають не лише провідником інформації, але й інстанцією «називання» та інтерпретації подій. Завдяки своїм величезним можливостям впливу і охоплення аудиторії, медіа не лише формують думки про події. Вони роблять з події новину, поміщаючи дію в символічний простір, інтерпретуючи її, відтворюють подію [201, с. 3].

Розкриттю змісту підрозділу має сприяти висвітлення наукових позицій щодо вдосконалення взаємодії поліції з медіа, а також визначення особливостей такої взаємодії під час дії воєнного стану в Україні.

Повертаючись до попереднього підрозділу роботи, зауважимо, що узагальнення європейського досвіду засвідчило як відмінності, так і схожість у побудові взаємодії між поліцією та медіа. В узагальненому вигляді її можна назвати моделлю «прозорої поліції». Умовно кажучи, зазначена модель передбачає транспарентність у роботі поліції, активну і постійну співпрацю з медіа та інформування про свою діяльність без викривлення чи приховування інформації.

Проведений аналіз наукового доробку в досліджуваній сфері дозволяє умовно поділити його на дослідження, що розкривають напрямки удосконалення взаємодії між владою та медіа (В.В. Майоров, С.Л. Недов, В.П. Булаєв та інші), а також дослідження, що спрямовані на пошук її оптимальної моделі (О.А. Рачинська, С.А. Даниленко та інші). З цього приводу ми також підтримуємо позицію щодо формування оптимальної моделі взаємодії поліції та медіа, як найбільш цілісної організаційної конструкції, поряд із напрямками, завданнями або шляхами.

Переходячи до висвітлення напрямків удосконалення взаємодії поліції з медіа, розкриємо більш детально позиції фахівців з цього питання.

В.В. Майоров, розглянувши шляхи удосконалення взаємодії поліції з населенням, звертає увагу на зв'язок з медіа у підтримці програм правового

виховання, пропаганди правових знань в освітніх закладах та у видавничій діяльності [202, с. 188]. Вважаємо, що не буде перебільшенням констатація того, що зазначений напрямок сьогодні не лише здійснюється суто формально, а ще й поступово втрачає свою актуальність через зростання значення кіберпростору в повсякденному житті.

З цього приводу Ю.А. Кокарча звертає увагу на те, що перспективи використання впливу соціальних мереж на процеси демократизації політичних відносин пов'язані з поєднанням систематичних знань та інформації про політику, технологічних можливостей і унікальних характеристик соціальних мереж. Разом з тим, вчена наголошує на суперечливості уявлення про соціальні мережі як про інструмент отримання швидкого ефекту від демократизації, зростання політично зрілих, активних громадян. Особливістю соціальних мереж вона називає поєднання реального та віртуального середовища, онлайн та офлайн участі [203, с. 198]. Ми переконані, що в найближчий час, не лише у політиці, а й багатьох інших проявах взаємодії влади та інститутів громадянського суспільства, роль Інтернет простору в цілому та Інтернет-медіа, зокрема, лише зростатиме.

Напрямок громадського контролю виокремлюють автори монографії за редакцією З.Р. Кісіль, які вказують на створення системи громадського контролю за діяльністю поліції, що ґрунтується на моніторингу управлінських рішень у правоохоронній сфері, впровадження практики проведення незалежних громадських експертиз та активізацію діяльності об'єктивних і незалежних медіа, що відстоюють громадські інтереси [204, с. 48]. Слід погодитись із важливістю зворотного зв'язку у відносинах влади і суспільства, але й наголосити на відсутності конкретних пропозицій у частині активізації діяльності незалежних медіа.

Проблемний аспект розвитку українського медіапростору, пов'язаний з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, розглядає А.С. Каверіна.

До актуальних проблем, авторка відносить наступні: а) низький рівень якості професійної журналістики взагалі та роботи українських медіа зокрема; б) великий обсяг проплаченого контенту; в) спроби цензурування інформації з боку власників мас-медіа; г) несформовані рекламний і медійний ринки; г) брак професійних кадрів; д) невідповідність сучасних медіа вимогам та потребам аудиторії [205, с. 159-160].

На переконання В.П. Булаєва, працівники інформаційних служб МВС України повинні вибирати такі напрями роботи в службах і підрозділах, щоб мати змогу дати своєчасну оцінку подіям, що відбуваються в країні та регіоні (стан наукового потенціалу, досліджень і напрацювань, аналіз місцевої ситуації, прогнозування подій тощо) [206, с. 87]. На нашу думку, наведений підхід зводить напрямки удосконалення діяльності інформаційних служб МВС України до звичайного інформування, відкидаючи двосторонній зв'язок як основу будь-якої успішної комунікації.

У свою чергу, І.О. Грицай та К.Ю. Примаков зосереджують увагу на нормативно-правовому напрямку, вважаючи, що удосконалення адміністративно-правового регулювання у сфері масової інформації в Україні має відбуватися з урахуванням: по-перше, ефективної структуризації національного інформаційного законодавства; по-друге, створення якісного змісту нормативно-правових актів, що регулюють конкретні правовідносини у цій сфері; по-третє, більш широкого застосування прецедентного права при врегулюванні інформаційних відносин [207, с. 175-176]. Так само виділяє нормативно-правовий рівень удосконалення Ю.С. Бойченко, вказуючи на доцільність прийняття Закону України «Про медіа», усунувши з наявного законопроекту недоліки та зауваження; розробки та прийняття Етичного кодексу взаємодії органів публічної влади та медіа; вдосконалення роботи прес-служб органів влади через підвищення кваліфікації персоналу, який там працює; створення на місцях (в регіонах) Концепції інформаційної взаємодії

органів публічної влади і засобів масової інформації, яка б визначала цілі, завдання, основні напрямки та механізми реалізації регіональних цільових програм і проектів у сфері, пов'язаній зі створенням, перетворенням і споживанням інформації [154, с. 7].

У призмі громадського контролю за діяльністю поліції О.В. Поклад розглядає напрямки активізації взаємодії з громадськістю, виділяючи серед взаємодію з медіа: а) покращення стану комунікативної та загальної культури поліцейського; б) сприяння об'єктивному інформуванню населення про діяльність поліції за допомогою медіа; в) ретельну перевірку фактів і матеріалів, які публікуються чи демонструються в медіа; г) створення позитивного іміджу поліції шляхом підвищення рівня професійної компетентності та покращення результатів діяльності поліції [208, с. 13].

У цілому, головним недоліком розглянутих вище напрямків слід вважати їхню декларативність та відсутність алгоритмів практичного застосування. З іншого боку, переважна більшість виокремлених напрямків удосконалення взаємодії поліції з медіа є актуальною та затребуваною до впровадження.

Другий підхід, який був актуалізований на початку підрозділу дослідження, стосувався запровадження нової моделі взаємодії.

Тут ми ведемо мову, наприклад, про модель формування комунікативної взаємодії, яка включає цільовий (вимоги змагальної діяльності), змістовний (інформаційний, діяльнісний та емоційно-перцептивний) компоненти. Змістовну основу зазначеної моделі складають три рівні спільної діяльності, що виникають в процесі комунікації: суб'єкт як продукт для іншого учасника (не має характеру спільної діяльності) – спільна комунікація (у формі співпраці, кооперації на основі взаємної відповідальності між учасниками) – спільна діяльність (діяльність колективна, свідомо громадська) [209, с. 205-206].

Наступною моделлю, є запропонована О.В. Харченко, модель «законодавчого каркасу», коли законом закріплюється саме право на

саморегулювання та основні принципи його реалізації. У межах цієї моделі передбачається створення органів саморегулювання медіа на трьох рівнях: 1) на міжнародному рівні – міжнародні суб'єкти саморегулювання; 2) на національному рівні – громадські об'єднання, журналістські професійні й творчі спілки; 3) на локальному рівні – редакційні ради окремих медіа. На кожному з наведених рівнів, автор вказує про баланс правового регулювання. Останнє має бути, з одного боку, мінімальним та не допускати пряме втручання держави, а з іншого – достатнім для реалізації суб'єктами саморегулювання своїх прав і становлення ефективного саморегулювання медіа в Україні [210, с. 192-193].

Ще одну модель наводить у своєму дослідженні С.А. Даниленко, визначаючи її, як «діалогову модель». На думку фахівця, така модель взаємодії органу влади з медіа є оптимальною, а її запровадження сприятиме зміні стану не лише об'єкта взаємодії – громадської думки, а й суб'єкта, який вступає у взаємовідносини. Автор вважає таку модель оптимальною для управління складними інформаційно-комунікативними процесами, що складаються в умовах взаємодії правової демократичної держави та розвинутого громадянського суспільства. Крім цього, С.А. Даниленко вказує на процесуальний бік регулювання взаємодії органу влади з медіа. Запропонована ним модель визначає етапи, пов'язані з концептуалізацією (розроблення, затвердження і реалізацію проактивної комунікаційної стратегії) та регламентацією (розроблення, затвердження і реалізація регламентного документа), включає планування (розроблення, затвердження і реалізація планів взаємодії), моніторинг та оцінювання ефективності за встановленими параметрами досягнення стратегічної мети. Модель сприятиме інституційній регламентації дій суб'єктів взаємодії в процесі надання медіа достовірної та всебічної інформації про функціонування органу влади, його плани, напрями дій та результати діяльності, що здійснюються шляхом встановлення правил

поведінки, які визначають способи взаємодії між суб'єктами, запроваджуючи обмеження на використання ними засобів для досягнення цілей [211, с. 14-15].

Загалом, формування перспективної моделі взаємодії поліції з медіа є більш складним завданням, ніж виокремлення певних напрямків її удосконалення. З урахуванням наукових позицій та підходів, а також спираючись на позитивний досвід європейських держав у налагодженні взаємодії поліції із ЗМІ, нами сформульовано власну парадигму – модель «Прозора поліція». Формуванню зазначеної моделі в Україні має сприяти впровадження таких механізмів і практик, як:

1) перегляд повноважень прес-служби поліції (Управління комунікації НПУ) із збільшенням територіальних підрозділів та оптимізацією центрального органу управління, відповідно;

2) організація і проведення регулярних брифінгів для журналістів та представників медіа на базі інформаційних центрів, де поліція інформуватиме про останні події та надаватиме детальну інформацію (офіційну позиції) про події, що відбулися, роботу поліції та результати її діяльності;

3) посилення уваги до взаємодії поліції з медіа у кіберпросторі, включаючи онлайн-платформи, месенджери та соціальні мережі;

4) впровадження посад веб-інспекторів поліції на рівні територіальних органів (відділень поліції) для модерації офіційної сторінки органу та моніторингу Інтернет з питань його діяльності, виявлення правопорушень у кіберпросторі тощо;

5) розробка і поширення етичних правил взаємодії між поліцією та медіа в звичайний період та в разі виникнення надзвичайних ситуацій;

б) посилення ролі журналістських асоціацій та громадських організацій, для забезпечення поваги й належного ставлення до медіа з боку поліцейських.

Перспективна модель «Прозора поліція» може бути визначена як модель взаємодії між поліцією та медіа, яка передбачає відкритість, прозорість та

взаємодію між цими двома інституціями з метою підвищення громадської довіри до поліції та забезпечення ефективного виконання останньою покладених на неї повноважень.

Модель «прозора поліція» має сприяти взаємодії поліцейських та представників медіа для забезпечення широкого доступу громадськості до інформації про діяльність поліції, забезпечити транспарентність поліцейської діяльності та публічний контроль за діяльністю поліції. Зазначена модель також має відображати підхід «Community policing», стосовно відкритого діалогу між поліцією та населенням з метою вирішення проблем та покращення якості надання поліцейських послуг.

Поряд із викладеним, важливо приділити належну увагу посиленню присутності поліції в мережі Інтернет (т. зв. кіберпростір). Примітно, що найбільш передовим тут є досвід Естонської Республіки, про який ми зазначали у попередньому підрозділі дослідження. Сутність новації полягає у присутності поліцейських в соціальних мережах, щоб створити таким чином відчуття особистої присутності поліції у віртуальному середовищі (кіберпросторі). Наведений підхід передбачає створення облікових записів для певних категорій поліцейських (веб-констеблі), наприклад, замість розміщення інтерактивної форми зворотного зв'язку на сайті поліції. Зазначені поліцейські у реальному житті проводять акції з підвищення знань щодо безпеки в Інтернеті та інших питань запобігання злочинності. Крім того, веб-констеблі: а) виступають основними інформаторами з питань онлайн-безпеки та небезпеки використання цифрових пристроїв у веб-середовищі, а також шляхом проведення тренінгів щодо безпечнішого використання Інтернету й цифрових пристроїв; б) надають консультації і поради з різних проблем, відповідаючи на запитання, пов'язані з законодавством та правопорушеннями; в) надають громадськості інформацію про роботу поліції, повідомляють та попереджають з інших актуальних питань загальнодоступного веб-середовища; г) проводять роботу зі зверненнями,

зокрема, щодо діяльності в Інтернеті від імені іншої особи, про сайти з незаконним вмістом та Інтернет-користувачів, дії яких можуть бути спрямовані на сексуальне насильство над дітьми, про сексуальне чи інше насильство; г) надають інформацію та підказки для полегшення звернення фізичних осіб до територіальних органів (підрозділів) поліції; д) здійснюють пошук інформації в Інтернет для допомоги колегам – поліцейським в службових питаннях [212].

Британський дослідник Н. Дж. Кін так само наголошує на важливості використання поліцією соціальних мереж для посилення зв'язків із громадськістю. Соціальні мережі продовжують зростати, стаючи частиною повсякденного життя громадян Європи, а тому зазначена складова поліцейської діяльності продовжує бути актуальною [213, с. 103].

Отже, запропонована нами модель «Прозора поліція» має враховувати тісну інтеграцію поліцейської діяльності у Інтернет, зокрема, присутність поліції у соціальних мережах та інших віртуальних платформах, а також взаємодію з Інтернет-медіа, насамперед, у питаннях оперативного обміну інформацією, запобігання її викривленню та поширенню дезінформації.

Вищевикладене набуває невідкладної актуальності у зв'язку із запровадженням на території України особливого правового режиму воєнного стану внаслідок збройної агресії російської федерації. Правовий режим воєнного стану передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [214].

За таких надзвичайних умов зростає важливість реалізації єдиної інформаційної політики, що визначається пріоритетним питанням національної безпеки, забезпечення якої реалізується шляхом об'єднання усіх загальнонаціональних телеканалів, програмне наповнення яких складається переважно з інформаційних та/або інформаційно-аналітичних передач на єдиній інформаційній платформі стратегічної комунікації – цілодобовому інформаційному марафоні «Єдині новини #UАразом» [215].

Торкаючись проблеми інформаційної політики в умовах воєнного стану, слід погодитись із Ю. Костюченко у тому, що регулювання та компенсація сукупності впливів на інформаційне середовище, спрямованих на спотворення соціокультурних та групових ідентичностей, на знищення українського суспільства, на створення конфліктогенного середовища, мають визначати стратегії інформаційної політики України [216].

В зв'язку із цим, важливо відобразити у перспективній моделі взаємодії поліції з медіа відповідність Закону України «Про інформацію», статтею 3 якого визначені напрямки реалізації інформаційної політики: 1) забезпечення доступу кожного до інформації; 2) забезпечення рівних можливостей щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони, захисту інформації; 3) створення умов для формування в Україні інформаційного суспільства; 4) забезпечення відкритості та прозорості діяльності суб'єктів владних повноважень; 5) створення інформаційних систем і мереж інформації, розвиток електронного урядування; 6) постійне оновлення, збагачення та зберігання національних інформаційних ресурсів; 7) забезпечення інформаційної безпеки України; 8) сприяння міжнародній співпраці в інформаційній сфері та входженню України до світового інформаційного простору [58]. Тут варто додати те, що в умовах воєнного стану інформація стає не лише засобом реалізації прав людини, а й «зброєю», що вимагає врахування у реалізації державної інформаційної політики таких надзвичайних обставин.

Ще у 2016 році, досліджуючи реалізацію інформаційної політики в умовах воєнного стану, Д.В. Дубов вбачав за необхідне врахувати низку моментів, частина з яких не втратила своєї актуальності до сьогодні. До них віднесено: 1) адаптацію законодавства, що регулює інформаційну сферу та інформаційні відносини до реалій гібридного протистояння; 2) вироблення нової моделі функціонування медіапростору, яке б відповідало чинному етапу розвитку українського суспільства; 3) створення дієвої спеціальної державної інформаційної політики щодо окупованих територій та лінії розмежування; 4) розвиток медіа- та цифрової освіти на всіх рівнях; 5) реформування системи інформаційного позиціонування України на міжнародній арені в напрямі її більшої гнучкості та ефективності; 6) проведення реформи внутрішньої комунікативної діяльності держави та реформи урядових комунікацій; 7) розвиток потенціалу стратегічних комунікацій як механізму протидії деструктивній інформаційній діяльності щодо України [217, с. 92].

У свою чергу, Н.В. Бартош вбачає за необхідне зупинитися на інших заходах, а саме: 1) внести зміни до низки нормативно-правових актів, зокрема й до Закону України «Про інформацію» у частині перерозподілу повноважень між суб'єктами владних повноважень; 2) здійснити об'єднання двох Центрів (Центру протидії дезінформації при РНБО України і Центру стратегічних комунікацій при Міністерстві культури та інформаційної політики України); 3) зменшити політичний вплив на діяльність громадських організацій та проєктів, які займаються промоцією серед населення щодо достовірної та неправдивої інформації; 4) розширити канали державного іномовлення України для протидії трансляції тільки російських каналів, які постійно закидають у світовий інформаційний простір свої наративи, що кардинально спотворюють реальність; 5) об'єктивно інформувати людей в усьому світі, які знають російську мову, про ситуацію в Україні, на тимчасово окупованих територіях тощо; 6) вживати своєчасні заходи для захисту вразливих груп населення від

потенційно шкідливого контенту шляхом блокування Інтернет-ресурсів [218, с. 23].

Вважаємо, що взаємодія поліції та медіа під час дії воєнного стану може суттєво впливати на стан публічної безпеки і порядку, сприяти ефективному інформуванню населення України про безпекову ситуацію в регіонах та державі у цілому. Крім цього, під час дії воєнного стану медіа можуть сприяти поліції в розшуку правопорушників та військових злочинців, а також у попередженні масових заворушень та інших надзвичайних ситуацій. Для об'єктивного висвітлення ситуації яка відбувається в Україні, зокрема, щодо військових злочинів, вчинених росією проти українського народу, необхідна злагоджена взаємодія між усіма без винятку органами публічної влади та інституціями громадянського суспільства. Відповідно, розвиток нової моделі взаємодії поліції з медіа має враховувати сучасні державні тенденції щодо інформаційної безпеки, а також небезпеки і загрози, які може нести недостовірна інформація у особливий період.

Насамкінець, зупинимось на критеріях, згідно з якими можна охарактеризувати взаємодію поліції з медіа на основі моделі «Прозора поліція». До таких нами віднесено критерії: а) організації; б) якості та в) присутності.

Так, до організаційних рівнів нами віднесено наступні:

1. Центральний – представлений Управлінням комунікації в складі центрального органу управління Національною поліцією України;
2. Регіональний – відділи комунікації в складі Головних управлінь Національної поліції в областях;
3. Місцевий – відділення комунікації в складі територіальних органів Національної поліції України.

Принагідно зазначимо, що суттєвого кадрового та матеріально-технічного посилення в першу чергу вимагає місцевий рівень взаємодії поліції з медіа. Натомість, на регіональному та центральному рівнях має бути вдосконалений

оперативний обмін інформацією та оптимізовані платформи присутності поліції у віртуальному середовищі (мережі Інтернет).

Що стосується якісного критерію, взаємодія поліції з медіа може здійснюватися посередництвом:

1. Конфлікту – на якому взаємодія не вбачається можливою через відсутність узгодженої позиції з висвітлення інформації та налагодження стійких зв'язків щодо висвітлення інформації про діяльність та стан оперативної обстановки на території поліцейського обслуговування;

2. Розриву – характеризується тимчасовим припиненням комунікації між поліцією та медіа в разі виникнення перепон та критичних моментів, які потребують узгодження та спільного вирішення;

3. Узгодженості – для якого є властиві стійкі зв'язки між поліцією та медіа, поєднані із належним обміном інформацією та організованою співпрацею;

4. Прихильності – стійкий зв'язок поліції з медіа, якому притаманна взаємна повага і дотримання етичних норм учасниками відносин, застосовуються різноманітні форми і методи взаємодії.

Присутність, як критерій взаємодії поліції з медіа включає:

1. Ситуативну – коли взаємодія відбувається у зв'язку із певними діями, що мали місце на території поліцейського обслуговування;

2. Періодичну – взаємодія відбувається під час заздалегідь запланованих зустрічей. Сюди можна віднести звіт про поліцейську діяльність, регламентований статтею 86 Закону України «Про Національну поліцію» [1].

3. Постійну – коли взаємодія відбувається постійно та всіх формах, що дозволяє максимально ефективно інформувати суспільство як в онлайн, так і офлайн режимах.

Таким чином, як у звичайний, так і в особливий період взаємодія поліції з медіа може виступати ефективним інструментом для підвищення рівня безпеки

та правової культури в суспільстві. Ефективну взаємодію неможливо досягнути за окремими показниками – це комплексне явище, яке вимагає належної уваги на кожному рівні та напрямку реалізації. Багато в чому ефективність взаємодії залежить від готовності поліції дотримуватись принципу прозорості. З іншого боку, діяльність медіа (ЗМІ) в Україні так само потребує удосконалення, зокрема, у частині правового регулювання їхньої діяльності.

Ми переконані, що дотримання балансу повноважень між учасниками такої взаємодії дозволить побудувати в Україні ефективну і прозору правоохоронну систему, тоді як активне громадянське суспільство буде приймати участь у діяльності держави.

Висновки до третього розділу

На підставі проведеного аналізу зроблено висновок про те, що європейський досвід взаємодії поліції з медіа може бути як позитивним, так і негативним і універсального вирішення проблеми налагодження такої взаємодії не існує. До позитивних аспектів взаємодії віднесено те, що взаємодія поліції з медіа може сприяти у забезпеченні публічної безпеки та попередженні правопорушень. Наприклад, поліція використовує медіа для оприлюднення інформації про розшукуваного правопорушника чи про важливі події, що відбуваються на території поліцейського обслуговування, або у державі в цілому. У свою чергу, медіа можуть інформувати поліцію про підозрілих осіб, або про те, що відбувається на місці події. У негативному аспекті, поліція може використовувати медіа для впливу на громадську думку або зміни громадського ставлення на певні події. Наведене може зашкодити діалогу між поліцією та громадськістю, зменшити довіру до поліції з медіа. Поряд із цим, демократичні

держави Європи вбачають пріоритетним розвиток більш довірливих відносин між поліцією та медіа, визнаючи факт того, що така взаємодія є корисною.

Узагальнення європейського досвіду засвідчило як певні відмінності, так і схожість у побудові взаємодії між поліцією та медіа. В узагальненому вигляді таку взаємодію можна назвати моделлю «прозорої поліції». Умовно кажучи, зазначена модель передбачає транспарентність у роботі поліції, активну і постійну співпрацю з медіа та інформування про свою діяльність без викривлення чи приховування інформації. Формуванню зазначеної моделі в Україні має сприяти впровадження таких механізмів і практик, як: 1) перегляд повноважень прес-служби поліції (Управління комунікації НПУ) із збільшенням територіальних підрозділів та оптимізацією центрального органу управління, відповідно; 2) організація і проведення регулярних брифінгів для журналістів та представників медіа на базі інформаційних центрів, де поліція інформуватиме про останні події та надаватиме детальну інформацію (офіційну позицію) про події, що відбулися, роботу поліції та результати її діяльності; 3) посилення уваги до взаємодії у кіберпросторі, включаючи онлайн-платформи, месенджери та соціальні мережі; 4) впровадження посад веб-інспекторів поліції на рівні територіальних органів (відділень поліції) для модерації офіційної сторінки органу та моніторингу Інтернет з питань його діяльності, виявлення правопорушень у кіберпросторі тощо; 5) розробка і поширення етичних правил взаємодії між поліцією та медіа в звичайний період та в разі виникнення надзвичайних ситуацій; 6) посилення ролі журналістських асоціацій та громадських організацій, для забезпечення поваги й належного ставлення до медіа з боку поліцейських.

Звернуто увагу, що під час дії воєнного стану взаємодія поліції та медіа може суттєво впливати на стан публічної безпеки і порядку, сприяти ефективному інформуванню населення України про безпекову ситуацію в регіонах та державі у цілому. Медіа можуть сприяти поліції в розшуку

правопорушників та військових злочинців, а також у попередженні масових заворушень та інших надзвичайних ситуацій. Таким чином, розвиток перспективної моделі «Прозора поліція» має враховувати сучасні державні тенденції щодо інформаційної безпеки, а також небезпеки і загрози, які може нести недостовірною інформація у особливий період.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання щодо визначення теоретико-правових і організаційних засад сутності та особливостей адміністративно-правового регулювання взаємодії Національної поліції України з медіа, а також розроблено науково-обґрунтовані пропозиції щодо його удосконалення.

В результаті проведеного дослідження сформульовано низку пропозицій, рекомендацій та висновків, спрямованих на досягнення поставленої мети. До найбільш суттєвих із них віднесено такі:

1. Під принципом транспарентності в діяльності поліції запропоновано розуміти невід'ємну засаду, згідно з якою поліція зобов'язана систематично інформувати суспільство про свою діяльність (виконуючи обов'язок), а суспільство має доступ до інформації про діяльність поліції (реалізуючи право).

Обґрунтовано, що: 1) відкритість та прозорість не є тотожними поняттями, а доповнюють одне одного, утворюючи цілісний принцип, закріплений статтею 9 Закону України «Про Національну поліцію»; 2) практична реалізація принципу відкритості та прозорості передбачає виконання поліцією як обов'язкових, так і уповноважуваних дій; 3) відкритістю є можливість для всіх бажаючих безперешкодно спостерігати за діяльністю поліції; 4) прозорість означає зрозумілість, доступність та легкість для сприйняття будь-якою особою інформації про діяльність поліції. 5) поняття відкритості та прозорості поступово мають бути заміщені єдиним терміном – транспарентність, який має стати основною засадою діяльності будь-якого суб'єкта владних повноважень в Україні; 6) медіа відіграють важливу роль у реалізації принципу транспарентності.

2. Правове регулювання взаємодії поліції з медіа визначено як правотворчу діяльність компетентних суб'єктів щодо унормування та

впорядкування засобами юридичної техніки сукупності суспільних відносин, які виникають у інформаційній та правоохоронній сферах щодо: формування оцінки ефективності діяльності поліції, здійснення громадського контролю за її діяльністю, реалізації спільних проектів з громадськістю.

До особливостей правового регулювання взаємодії поліції з медіа віднесено наступні: а) виступає різновидом публічного соціального регулювання; б) змістом є відкрита інформація про юридичні факти та інші випадки, які прямо чи опосередковано пов'язані з діяльністю поліції; в) об'єктом є висвітлення процесів, що відбуваються у поліції, а також вплив на них у визначеному Законом порядку; г) визначає загальні нормативно-правові засади одержання, використання, поширення та зберігання інформації про діяльність поліції; ґ) завдяки йому відносини між поліцією та медіа набувають правової форми; д) визначає адміністративно-правовий статус поліції та медіа, закріплює форми і методи їх узгодженої діяльності; е) здійснюється завдяки реалізації правових норм; є) спрямоване на формування оцінки про ефективність діяльності поліції, здійснення громадського контролю та реалізацію спільних проектів з громадськістю; ж) є цілеспрямованим, організованим та скерованим на результат.

3. Визначено взаємодією поліції з медіа як здійснювану на основі спеціальних засад системну узгоджену діяльність, що реалізується у певних формах завдяки використанню комплексу методів та спрямована на досягнення потрібної мети – об'єктивного інформування населення про діяльність поліції, втілення принципу транспарентності у роботі поліції та реалізації громадського контролю. До особливостей взаємодії поліції з медіа нами віднесено: а) нерівний статус учасників взаємодії; б) наявність взаємних прав та обов'язків; в) тісний зв'язок із суспільством; г) неупереджений характер; ґ) велику кількість інструментів здійснення; д) дуальний характер (офіційний та неофіційний).

4. Охарактеризовано складові компетенції підрозділів комунікації Національної поліції України: 1) координація заходів підрозділів поліції щодо реалізації інформаційної політики; 2) впровадження транспарентності у діяльності територіальних органів (підрозділів) поліції; 3) інформування через медіа громадськості про діяльність поліції; 4) забезпечення функціонування офіційних веб-ресурсів поліції; 5) проведення моніторингу та аналізу інформації, яка викладена в медіа та мережі Інтернет зокрема, про діяльність поліції; 6) організація нормативно-правового забезпечення органів та підрозділів поліції згідно з напрямками діяльності підрозділів комунікації.

5. Надано дефініцію принципів взаємодії поліції з медіа під якими розуміються керівні та основоположні засади багатосторонньої узгодженої діяльності, що здійснюється в інтересах суспільства між учасниками інформаційних правовідносин, сторонами яких виступають органи і підрозділи Національної поліції України та медіа. До принципів взаємодії поліції з медіа віднесено наступні: 1) підзаконність; 2) багатоканальність; 3) об'єктивність; 4) плановість, системність і безперервність; 5) транспарентність; 6) людиноцентризм; 7) науковість та інноваційність.

Визначено поняття функцій взаємодії поліції з медіа як порівняно самостійних напрямків діяльності, які слугують забезпеченню узгодженої діяльності залучених у цей процес учасників та досягненню її позитивних результатів. До основних функцій взаємодії поліції з медіа, віднесено наступні: 1) правоохоронну, що полягає у інформуванні населення про стан злочинності та заходи безпеки у зв'язку із цим; 2) правовиховуючу, що полягає у впливі на громадську думку для формування правомірної поведінки; 3) контролюючу, яка проявляється у реалізації заходів громадського контролю за діяльністю поліції; 4) сервісно-інформативну, метою якої є доведення інформації про діяльність поліції; 5) прогностичну, яка розкриває тенденції і перспективи удосконалення взаємодії; 6) наукову, яка пов'язана із науковим обґрунтуванням удосконалення

процесу взаємодії між інституціями громадянського суспільства та поліцією;

7) координаційну, яка проявляється в узгодженій роботі всіх учасників такої взаємодії;

8) юрисдикційну, яка полягає у розгляді справ позитивного і негативного характеру, що належать до предмету взаємодії;

9) пропагандистську (іміджеву), сутність якої полягає у формуванні позитивного іміджу поліції на основі схвальних практик ПР діяльності.

6. Під формами взаємодії поліції з медіа запропоновано сприймати нормативно врегульовані зовнішні прояви виконавчої та розпорядчої діяльності суб'єктів взаємодії, які ґрунтуються на узгодженні взаємних інтересів для досягнення спільної мети або певних результатів. Правові форми взаємодії включають: акредитаційну, юрисдикційну, нормативну та безпекову. До неправових форм взаємодії належить: організаційна, інформаційна, агітаційна, веб-координаційна, координаційна, аналітична, оглядова та законопроектна.

Методи взаємодії поліції з медіа визначено як способи, засоби та прийоми, які застосовуються у кореспондуванні з формами взаємодії з метою забезпечення ефективної комунікації з громадськістю та підвищення рівня довіри до поліції. Доведено, що основним у взаємодії поліції з медіа слід вважати метод переконання, водночас за певних умов та обставин метод примусу також може мати місце.

7. Проведений аналіз налагодження взаємодії між поліцією та медіа в європейських державах – учасницях ЄС (Республіка Польща, Федеративна Республіка Німеччина, Королівство Швеція, Королівство Іспанія, Румунія, Республіка Хорватія, Естонська Республіка), дозволяє виокремити низку особливостей, а саме: 1) відсутність уніфікованої моделі комунікації між поліцією та медіа; 2) виконання медіа ролі інструменту громадського контролю та виступ у якості «лідера думок»; 3) посилення ролі соціальних мереж та значення Інтернет комунікації над традиційними формами зв'язку; 4) наявність суб'єкта (посадової особи або підрозділу), до повноважень якого належить

забезпечення взаємодії між поліцією та медіа; 5) наявність взаємних принципів і правил діяльності (взаємодії); 6) відбиття інформаційних атак (проти дія гібридній війні).

8. Визначено поняття перспективної моделі взаємодії між поліцією та медіа «Прозора поліція», як парадигми, що передбачає відкритість, прозорість та взаємодію між цими двома інституціями з метою підвищення громадської довіри до поліції та забезпечення ефективного виконання останньою покладених на неї повноважень.

Доведено, що модель «прозора поліція» має сприяти взаємодії поліцейських та представників медіа для забезпечення широкого доступу громадськості до інформації про діяльність поліції, забезпечення транспарентності поліцейської діяльності та публічного контролю за діяльністю поліції. Зазначена модель також має відображати підхід «Community policing», стосовно відкритого діалогу між поліцією та населенням з метою вирішення проблем та покращення якості надання поліцейських послуг.

9. Запропоновано внесення змін і доповнень до складу статті 9 Закону України «Про Національну поліцію» [1], виклавши її у наступній редакції:

«1. Поліція діє згідно принципу транспарентності, відповідно до Конституції України, законів та вимог міжнародних актів.

2. Поліція забезпечує систематичне публічне оприлюднення інформації про свою діяльність на порядку та в умовах визначених законодавством.

3. Поліція зобов'язана надавати медіа (засобам масової інформації) та громадськості об'єктивну інформацію про свою діяльність.

4. Поліція забезпечує доступ до публічної інформації, володільцем якої вона є, у порядку та згідно з вимогами, визначеними законом.

5. Проекти нормативно-правових актів, що стосуються прав та свобод людини, обов'язково проходять громадське обговорення в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України через Міністерство юстиції України.

6. Нормативно-правові акти, що складають основу діяльності поліції, в обов'язковому порядку оприлюднюються на офіційних Інтернет-ресурсах центрального органу управління поліції, регіональних і територіальних органів поліції.

7. Обмеження у реалізації принципу прозорості стосуються виключно державної таємниці, інформації з обмеженим доступом, персональних даних, таємниці слідства, комерційної таємниці, та інших випадків, прямо передбачених законом».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
2. Про утворення Національної поліції України: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 № 641. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/641-2015-%D0%BF/print>
3. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 № 2229-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>
4. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>
5. Державне бюро розслідувань. Правові засади. URL: <https://dbr.gov.ua/normativno-pravovi-akti>
6. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
7. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>
8. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
9. Калаянов Д.П. Правова основа реалізації принципу відкритості та прозорості в діяльності Національної поліції України. Південноукраїнський правничий часопис. 2017. № 2. С. 3-5.
10. Береза В.В. Принципи діяльності Департаменту кіберполіції Національної поліції України: теоретико-правові аспекти. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 5. С. 44-48. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_5_7.pdf.

11. Беспалова О.І. Особливості реалізації правоохоронної функції держави інституціями громадянського суспільства. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція. 2016. № 20. С. 4-7.
12. Шевчук Г. Принципи та завдання діяльності Національної поліції України Підприємництво, господарство і право. 2019. № 7. С. 120-124.
13. Домброван Н.В., Ізбаш К.С. Адміністративно-правове забезпечення підготовки кадрів для Національної поліції України. Legal sciences and their role in the development of the legal culture of a modern man: Scientific monograph. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2022. 340 p. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-209-8-10>.
14. Квітка Я.М., Гусева К.А. Принцип відкритості та прозорість у діяльності поліції. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2016. № 1. С. 164-173.
15. Будзинський М.П. Принципи адміністративно-правового регулювання у сфері кадрового забезпечення Національної поліції України. Науковий вісник публічного та приватного права. 2019. Вип. 3. Т.1. С. 88-95.
16. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / Кол. авт.; кер. авт. кол. д.ю.н., доц. Т.П. Мінка. Дніпро: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 480 с.
17. Шило Є.П. Правові принципи діяльності Національної поліції України. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 208. № 6. Т.2. С. 154-164.
18. Права людини в діяльності поліції: практичний посібник. кол. авторів. НАВС. 2016. 79 с.
19. Відкритість Національної поліції України: оцінка стану забезпечення права на доступ до публічної інформації – 2017. Звіт за результатами дослідження / Юрчик І.В. Київ: Софія-А, 2018 р. 44 с.

20. Яковченко В.С. Принцип транспарентності СОТ як запорука передбачуваних міжнародних торгових відносин. Причорноморські економічні студії. 2017. Вип. 16. С. 20-23.
21. Пилаєва В.М. Наукові підходи щодо визначення принципу транспарентності в діяльності органів виконавчої влади у вітчизняній науці адміністративного права. Право і суспільство. 2016. № 2 Ч. 2. С. 128-132.
22. Recommendation CM/Rec(2007)7 of the Committee of Ministers to member states on good administration URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d5bb1
23. Єсімов С.С., Бондаренко В.А. Транспарентність як принцип діяльності органів публічного управління в умовах використання інформаційних технологій. Соціально-правові студії. 2018. Вип. 1. С. 42-49.
24. Наливайко Л., Романов М. Поняття та ознаки транспарентності в контексті євроінтеграції. Jurnalul juridic national: teorie și practică. 2016. Octombrie. С. 27-29.
25. Комарова К., Ковальчук Н. Ключові принципи забезпечення транспарентності в діяльності органів місцевого самоврядування. Аспекти публічного управління. 2021. Т. 9. № 2. С. 28-34.
26. Терещук Г.А. Транспарентність в діяльності органів публічної адміністрації як один із ключових принципів. Правова держава. 2018. Вип. 30. С. 124-129.
27. Guidebook on Democratic Policing. Organization for Security and Cooperation in Europe. 2017. URL: <https://www.osce.org/secretariat/23804>.
28. Європейський кодекс поліцейської етики. Рекомендація (2001) 10, ухвалена Комітетом міністрів Ради Європи 19.09.2001 та Пояснювальний меморандум. URL: https://hrea.org/wp-content/uploads/2021/02/Recommendation-Rec200110_European-Code-of-Police-Ethics_Ukrainian.pdf.

29. Шнурко Я.В. Щодо принципу відкритості та прозорості у діяльності Національної поліції. Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 25 лют. 2022 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 736 с.
30. Загуменна Ю.О. Взаємодія Національної поліції України та громадянського суспільства як основа державної безпеки. *Revista Științifică Internațională “Supremația Dreptului”*. 2018. № 2. С. 37-45.
31. Танас І.В. Посилення ролі громадянського суспільства та засобів масової інформації у виявленні та запобіганні корупції. *Юридичний вісник України*. 2007. № 2. С. 159-161.
32. Запобігання та протидія корупції: навч. посіб. / А.М. Михненко, О.В. Руснак, А.М. Мудров та ін.; за ред. А.М. Михненка. 4-те вид., переробл. й доповн. Київ: ДННУ «Акад. фін. управління», 2013. 666 с.
33. Філенко І. Історична ретроспектива еволюції ролі ЗМІ в міжнародних відносинах. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2012. Вип. 107. Ч. II, С. 181-187.
34. Д'ячкова М.О. Засоби масової інформації як кримінологічний феномен: дисертація к.ю.н. 12.00.08. Одеса, 2018. 216 с.
35. Хомко Л.В., Кульгавець Х.Ю. Правове регулювання підприємницької діяльності: навчальний посібник / Л.В. Хомко, Х.Ю. Кульгавець. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 424 с.
36. Вольвак О.М. Теоретичні аспекти правового регулювання в мусульманському праві. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 6. С. 7-12.
37. Братель С.Г. Правоохоронна сфера як об'єкт адміністративно-правового регулювання. *Юридична наука*. 2015. № 5. С. 52-58.

38. Ковалів М.В. Правове регулювання правоохоронної діяльності: навчальний посібник / М.В. Ковалів, С.С. Єсімов, Ю.Р. Лозинський. Львів: ЛьВДУВС, 2018. 323 с.
39. Загальна декларація прав людини: Міжнародний документ від 10.12.1948. ООН. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
40. Загоруй І.С. Про значення Загальної декларації прав людини в процесі формування стандартів соціально-економічних прав. Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. 2018. Вип. 1 (81). С. 182-188.
41. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини): Міжнародний документ від 04.11.1950. Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
42. Харенко О.В. Інформаційна діяльність друкованих засобів масової інформації: конституційно-правове регулювання Наук. вісн. Херсон. держ. ун-ту. Серія: Юридичні науки. Херсон, 2015. Вип. 3, т. 3. С. 19-24.
43. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: Міжнародний документ від 16.12.1966. ООН. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
44. Декларація Комітету міністрів Ради Європи «Про свободу вираження поглядів та інформації»: Міжнародний документ від 29.04.1982. Рада Європи. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_885#Text
45. Засоби масової інформації. Council of Europe. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/media>
46. Резолюція 61/295, прийнята Генеральною Асамблеєю 13 вересня 2007. Декларація Організації Об'єднаних Націй про права корінних народів: Міжнародний документ від 13.09.2007 № 61/295. ООН. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_156#Text

47. «Сеульська декларація про медійну та інформаційну грамотність для всіх і при загальній участі: захист від дезінфодемії»: Міжнародний документ від 03.11.2020. ЮНЕСКО. URL: <https://utrpi.org.ua/seulska-deklaratsiya-pro-medijnu-ta-informatsijnu-gramotnist/>
48. Recommendation CM/Rec (2013) 1 of the Committee of Ministers to member States on gender equality and media. Українське видання. URL: <https://rm.coe.int/1680599377>
49. Access to information. ARTICLE 19. URL: <https://www.article19.org/issue/access-to-information/>
50. Резолюція 690 (1979) про Декларацію про поліцію: Міжнародний документ від 08.05.1979. Парламентська Асамблея Ради Європи. URL: <http://www.uapravo.com/hro/text.php?lan=rus&id=4775>
51. Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку»: Міжнародний документ від 17.12.1979. ООН. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282#Text
52. Статус поліції: міжнародні стандарти і зарубіжне законодавство / За заг. редакцією О.А. Банчука. Київ: Москаленко О.М., 2013. 588 с.
53. Білоусов Є., Кахнова М. Застосування статті 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у практиці Європейського Суду з прав людини. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 4. С. 276-282.
54. Свобода вираження поглядів. URL: <https://sudpraktika.wordpress.com/конвенція-про-захист-прав-людини/стаття-10-свобода-вираження-поглядів/>
55. Стаття 10 Свобода вираження поглядів. Судова практика. URL: <https://sudpraktika.wordpress.com/конвенція-про-захист-прав-людини/стаття-10-свобода-вираження-поглядів/>

56. Буртник Х. Правові позиції Європейського Суду з прав людини у справах щодо доступу до публічної інформації. URL: <https://rm.coe.int/echr-cases-2020-web/1680a10d12>
57. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
58. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
59. Про медіа: Закон України від 13.12.2022 № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#n2349>
60. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні: Закон України від 16.11.1992 № 2782-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2782-12#Text> (втратив чинність).
61. Про інформаційні агентства: Закон України від 28.02.1995 № 74/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/95-%D0%B2%D1%80#Text> (втратив чинність).
62. Про телебачення і радіомовлення: Закон України від 21.12.1993 № 3759-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3759-12#Text> (втратив чинність).
63. Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації: Закон України від 23.09.1997 № 539/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/539/97-%D0%B2%D1%80#Text> (втратив чинність).
64. Про суспільні медіа України: Закон України від 17.04.2014 № 1227-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1227-18#Text>
65. Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста: Закон України від 23.09.1997 № 540/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540/97-%D0%B2%D1%80#Text>

66. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
67. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
68. Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України: Наказ від 15.11.2017 № 930. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1493-17#Text>
69. Про організацію роботи із запитами на публічну інформацію в Національній поліції України: наказ МВС України від 07.02.2017 № 95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-17#Text>
70. Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 12.10.2018 № 945. URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/>
71. Про затвердження Положення про Департамент зв'язків із громадськістю МВС України та Типового положення про підрозділ зв'язків із громадськістю органу внутрішніх: наказ МВС України від 18.06.2010 № 254. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0254320-10#Text>
72. Про затвердження Положення про Управління зв'язків із громадськістю МВС України: наказ МВС України від 21.10.2014 № 1116. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/MVS557?an=1&ed=2014_10_21
73. Про затвердження Положення про Управління комунікації Національної поліції України: наказ НПУ від 26.02.2020 № 150 URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz>
74. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>
75. Про електронні комунікації: Закон України від 16.12.2020 № 1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#n2246>

76. Про посилення захисту майна редакцій медіа, видавництв, книгарень, підприємств книгорозповсюдження, творчих спілок: Закон України від 20.05.2010 № 2274-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2274-17#Text>
77. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
78. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212-24): Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
79. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
80. Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.01.2002 № 3. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3-2002-%D0%BF#Text>
81. Про встановлення індикаторів, за якими здійснюється проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції України: наказ МВС України від 09.11.2018 № 900. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1358-18#Text>
82. Недов С.Л. Організаційно-правові засади взаємодії органів внутрішніх справ із засобами масової інформації: дисертація к.ю.н. 12.00.07. Дніпропетровськ. 2008. 187 с.
83. Про затвердження Інструкції про порядок акредитації журналістів, працівників засобів масової інформації в Державній прикордонній службі України: наказ МВС України від 09.03.2021 № 176. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0387-21#Text>
84. Демократія. Council of Europe. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/democracy>
85. Кравчук В. Система громадського контролю як складова народовладдя. Публічне право. 2019. № 2 (34). С. 24-30.

86. Сквірський І.О. Організаційні форми громадського контролю: сутність та ЗМІ. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2013. Серія Право. Вип. 22. Ч. I. Т. 2. С. 223-227.
87. Адміністративна діяльність Національної поліції: навчальний посібник для підготовки до іспиту / Калюк О.М., Константинов С.Ф., Куліков В.А. та ін. / за ред. Кулікова В.А. Київ: «Освіта України», 2016. 230 с.
88. Цимбал П.В., Калиновський В.Б. Становлення поліцейсько-громадських взаємовідносин: зарубіжний досвід і українська практика / Розвиток демократії та демократична освіта в Україні: Матеріали II міжнародної наукової конференції (Одеса, 24-26 травня 2002 р.) / Укладач Л. Марголіна; Канад.-укр. проект «Демократична освіта», М-во освіти і науки України, Ін-т вищої освіти АПН України, Одеська національна юридична академія. Київ: АйБІ, 2003. С. 274-288.
89. Братущак О. Поліція на позитиві. Як медіа висвітлюють роботу копів. URL: <https://imi.org.ua/monitorings/politsiya-na-pozytyvi-yak-media-vysvitlyuyut-robotu-kopiv-i38105>
90. Разумов Д. Зв'язки з громадськістю (Паблік релейшнз). About Marketing. URL: <https://aboutmarketing.info/internet-marketynh/pr/pablik-rileyshnz/>
91. Пабліситі (publicity) URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Publicity>
92. Романовський О.Г. Основи паблік релейшнз: навчально-методичний посібник для студентів спеціальностей 8.03010201 «Психологія» та 8.18010018 «Адміністративний менеджмент» / О.Г. Романовський, Н.В. Серета, Є.В. Воробйова. Харків: НТУ «ХПІ», 2015. 176 с.
93. Мойсеев В.А. Паблік релейшнз: Навч. посіб. Київ: Академвидав, 2007. 224 с.
94. Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, в Європі: концепції, теорія та практика. Серія посібників EUCPN. Посібник № 2. URL:

<https://cop.org.ua/ua/korysni-materialy/posibnik-politsejska-diyalnist-orientovana-na-gromadu-v-evropi-kontsepsiya-teoriya-ta-praktika>

95. Геращенко: Поліції важлива підтримка ЗМІ для зростання довіри українців. Інтерфакс-Україна. URL:

<https://ua.interfax.com.ua/news/general/754875.html>

96. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун» , 2005. 1728 с.

97. Колпаков В.К. Взаимодействие милиции и общественности в сфере правопорядка: учебное пособие. Киев: УАВС, 1993. 100 с.

98. Стрельченко О. Адміністративно-правова характеристика взаємодії Національної поліції України з громадськістю. Підприємництво, господарство і право. 2020. Вип. 10. С. 148-155.

99. Завальний М. Сутність та завдання взаємодії Національної поліції з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування щодо забезпечення публічної безпеки та порядку. Науковий вісник публічного та приватного права. Вип. 3. Т. 1. 2018. С. 146-150.

100. Єсімов С.С. Правове регулювання застосування інформаційних технологій для формування довіри до органів державної влади. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. 2015. Вип. 1. С. 173-184.

101. Кожухар О.В. Партнерство інститутів громадянського суспільства та поліції: основні принципи взаємодії. Правова позиція. 2020. № 1 (26). С. 44-47.

102. Терещук О.Д. Адміністративно-правові засади громадського контролю за правоохоронною діяльністю в Україні: теорія і практика: монографія / О.Д. Терещук. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 460 с.

103. Ткаченко Р.О. Види громадського контролю за діяльністю органів Національної поліції України. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2018. № 4. С. 93-98.

104. Севрук В.Г. Взаємодія органів Національної поліції України із засобами масової інформації, громадськістю, державними органами й недержавними структурами під час протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2021. № 3. С. 173-177.
105. Избаш К.С., Домброван Н.В. Нормативно-правове забезпечення взаємодії Національної поліції України з громадськістю та населенням на засадах партнерства. Південноукраїнський правничий часопис. 2022. № 1-2. С. 241-246.
106. Булаєв В.П. Засади інформаційно-комунікативної політики МВС та Національної поліції України в контексті реформування сектору безпеки. Науковий вісник публічного та приватного права. 2020. Вип. 1. С. 116-124.
107. Управління органами Національної поліції України: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В.В. Сокурєнка; [О.М. Бандурка, О.І. Безпалова, О.В. Джафарова та ін.; передм. В.В. Сокурєнка]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Стильна типографія, 2017. 580 с.
108. Семерей Б.В. Адміністративно-правові засади реалізації принципу відкритості та прозорості у діяльності Національної поліції України: автореф. дис. к.ю.н. 12.00.07. Київ. 2017. 22 с.
109. Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 № 565-ХІІ. Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 4. С. 95, Ст. 20. (втратив чинність).
110. Клипа О.П. Поняття та сутність адміністративно-правового статусу працівників Національної поліції України. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. 2020. № 5. Т. 31 (70). С. 52-56.
111. Мороз О.Б., Костовська К.М. Адміністративно-правовий статус підрозділів ювенальної превенції Національної поліції як суб'єктів профілактики правопорушень. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2022. №. 69. С. 304-310.

112. Білокур Є.І., Сідор М.І. Адміністративно-правовий статус міністерств як центральних органів виконавчої влади в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. 2020. № 47 Т. 1. С. 59-62.
113. Гармаш В.В. Адміністративно-правовий статус кінологічних підрозділів Національної поліції України: сутність і зміст. Право і безпека. 2020. № 4 (79). С. 26-31.
114. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: [підруч.] / Т.О. Коломоєць. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
115. Армаш Н.О. Керівник органу виконавчої влади: адміністративно-правовий статус. Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2006. 248 с. Компетенція як елемент адміністративно-правового статусу керівника органу виконавчої влади URL: <https://lawbook.online/administrativnoe-pravo-ukrainyi/kompetentsiya-yak-element-25030.html>
116. Безпалова О.І., Горбач Д.О. Поняття та структура адміністративно-правового статусу Національної гвардії України. Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2017. № 5. С. 31-38. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2017_5_5.pdf.
117. Ластович Д.М. Поняття адміністративно-правового статусу поліції як суб'єкта надання поліцейських послуг. Наше право. 2015. № 6. С. 71-75.
118. Куліш А.М., Запорожець О.Є. Поняття адміністративно-правового статусу оперативних підрозділів ДФС України. Правові горизонти. 2020. Вип. 23 (36). С. 83-89.
119. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін.; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання четверте. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. 656 с.
120. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. Вища освіта України. 2008. № 3. С. 23-30.

121. Волікова М.М. Сутність понять «компетенція» та «компетентність» в науковому дискурсі. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. 2019. Вип. 5 (161). С. 37-43.
122. Фоменко А.Є. Адміністративне право: підруч. / А.Є. Фоменко, Е.О. Сидорова, М.П. Юніна; за заг. ред. Юніна О.С. Дніпро: Видавець Біла К.О., 2022. 428 с.
123. Ткаченко А.О. Поняття компетенції державного органу. Часопис Київського університету права. 2009. № 4. С. 192-197.
124. Дніпров О. Компетенція як елемент правового статусу органів виконавчої влади. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2017. № 861. С. 257-262.
125. Майоров В.В. До питання співвідношення понять «компетенція» та «повноваження» Національної поліції України. Право та державне управління. 2020. № 1. Т. 1. С. 85-89.
126. Казанчук І.Д. Компетенція органів Національної поліції України щодо охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки в інтеграційних умовах. Наше право. 2017. № 1. С. 54-61.
127. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF#Text>
128. Меліхов К.В. Участь комунікаційних підрозділів територіальних органів поліції у справі висвітлення її діяльності (на прикладі роботи відділу комунікації Головного управління Національної поліції в Харківській області). Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми: тези доп. учасників міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 17 трав. 2019 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Консультац. місія Європейського Союзу. Харків: ХНУВС, 2019. С. 135-137.

129. Відділ комунікації. Головне управління Національної поліції у Львівській області. Офіційний веб-портал. URL: <https://lv.npu.gov.ua/viddil-komunikatsii?v=6347dff63d289>
130. Зеленецький О.С. Взаємодія органів внутрішніх справ та засобів масової інформації у сфері профілактики та розкриття злочинів. Форум права. 2012. № 4. С. 385-388. URL: <http://arhive.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2012-4/12zoctrz.pdf>
131. Головенко Р. Як висвітлювати кримінальні правопорушення. Інститут масової інформації від 28.10.2020. URL: <https://imi.org.ua/advices/yak-vysvitlyuvaty-kryminalni-pravoporushennya-i35884>
132. Про затвердження Інструкції з організації реагування на заяви і повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції України: наказ МВС від 27.04.2020 № 357. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0443-20#Text>
133. Про затвердження Порядку здійснення заходів безпеки щодо особистої охорони, охорони житла і майна осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, працівників суду і правоохоронних органів, членів їх сімей та близьких родичів: наказ МВС України від 12.10.2021 № 752. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1398-21#Text>
134. Про затвердження Тимчасової інструкції про порядок придбання, зберігання, обліку, використання та застосування пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та зазначених патронів працівниками суду, правоохоронних органів та їх близькими родичами, а також особами, які беруть участь у кримінальному судочинстві, народними депутатами України, членами громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовцями, крім тих, які проходять строкову військову службу, державними службовцями та

журналістами: наказ МВС України від 13.06.2000 № 379 дск. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0696-00#Text> (дск знято).

135. Багатомовний юридичний словник-довідник / І.О. Голубовська, В.М. Шовковий, О.М. Лефтерова та ін. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. 543 с.

136. Башкатова В.В., Світличний О.П. Роль адміністративного права України у захисті прав і законних інтересів людини і громадянина: монографія / В.В. Башкатова, О.П. Світличний. Київ: 2016. 133 с.

137. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник / За заг. ред. Р.С. Мельника. Київ: Ваіте, 2014. 376 с.

138. Публічне управління та адміністрування: навчальний посібник / [А.О. Азарова, Л.М. Ткачук, Л.О. Нікіфорова та ін.]. Вінниця: ВНТУ, 2019. 181 с.

139. Зарубіжний досвід публічного адміністрування: метод. рек. / авт. кол.: Н.М. Мельтюхова, В.В. Корженко, Ю.В. Дідок та ін.; за заг. ред. Н.М. Мельтюхової. Київ: НАДУ, 2010. 28 с.

140. Історія та практика державного управління і місцевого самоврядування в Україні / Миколаїв: Видавництво МДГУ. 2006. 292 с.

141. Нагаєв В.М. Публічне адміністрування: електронний навчальний посібник / В.М. Нагаєв. Харків: ХНАУ, 2018. 278 с.

142. Лебедєва А.В. Адміністративно-правові та організаційні засади взаємодії органів внутрішніх справ із засобами масової інформації. Автореферат дисертації к.ю.н. 12.00.07. Київ. 2009. 19 с.

143. Романовський О.Г. Основи паблік рилейшнз: навчальний посібник для студентів спеціальностей 053 «Психологія» та 074 «Публічне управління та адміністрування» / О.Г. Романовський, Н.В. Серєда, Є.В. Воробйова. Харків: НТУ «ХП», 2018. 174 с.

144. Мойсеєв В.А. Паблік рілейшнз: Навч. посіб. Київ: Академвидав, 2007. 224 с.
145. Тихомирова Є.Б. Зв'язки з громадськістю: Навчальний посібник. Київ: НМЦВО, 2001 560 с.
146. Словник основних термінів і понять з дисципліни «Менеджмент і адміністрування (теорія організації)» для студентів спеціальності 073 Менеджмент ступеня вищої освіти «бакалавр» [Текст] / А.І. Соловйов. Херсон: вид-во ФОП Вишемирський В.С., 2019. 31 с.
147. Публічне управління: термінол. слов. / уклад.: В.С. Куйбіда, М.М. Білинська, О.М. Петроє та ін.; за заг. ред. В.С. Куйбіди, М.М. Білинської, О.М. Петроє. Київ: НАДУ, 2018. 224 с.
148. Міщенко І.А. Класифікація управлінських функцій. І.А. Міщенко, Г.М. Чорний, Н.Ю. Фіщук. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 24. С. 16-18.
149. Громадська Н.А. Засоби масової інформації як інструмент реалізації завдань паблік рілейшнз. Наукові праці. Політологія. 2017. Вип. 297. Т. 309. С. 11-16.
150. Разумов Д. Зв'язки з громадськістю (Паблік рілейшнз). About Marketing. URL: <https://aboutmarketing.info/internet-marketynh/pr/pablik-rileyshnz/>
151. Курс адміністративного права України: підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, І.Д. Пастух, В.Д. Сущенко [та ін.] / за ред. В.В. Коваленка. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 808 с.
152. Адміністративне право: підручник / Ю.П. Битяк (кер. авт. кол.), В.М. Гаращук, В.В. Богущкий та ін.; за заг. ред. Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, В.В. Зуй. Харків: Право, 2010. 624 с.
153. Логвиненко Б.О. Публічне адміністрування сферою охорони здоров'я в Україні: теорія і практика: монографія. Київ: «МП Леся», 2017. 344 с.

154. Бойченко Ю.С. Взаємодія ЗМІ і влади в Україні в контексті реалізації права громадян на інформацію. Автореферат магістерської роботи. 281 Публічне управління та адміністрування. Миколаїв, 2020. 8 с.
155. Федорова А.М. Основи взаємодії поліції та громадянського суспільства в Україні. Держава та регіони. Серія: Державне управління. 2020. № 1 (69). С. 111-115.
156. Крижановська О.В. Форми реалізації взаємодії Національної поліції з органами публічної влади у сфері забезпечення правопорядку. Право та державне управління. 2020. № 1. Т. 1. С. 77-84.
157. Булаєв В.П. Адміністративно-правове регулювання діяльності інформаційних служб системи МВС України: дисертація д.ф. 081 – Право. Київ. 2020. 259 с.
158. Кобзін Д., Черноусов А. Оцінка інституційної спроможності управління патрульної поліції в Луганській області. Харків, Харківський інститут соціальних досліджень (ХІСД). 2020. 40 с.
159. Кожухар О.В. Адміністративно-правове забезпечення взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами і підрозділами Національної поліції України: дисертація к.ю.н. 12.00.07. Київ. 2021. 278 с.
160. Ковалів М.В. Взаємодія поліції та інститутів громадянського суспільства. Соціально-правові студії. 2021. Вип. 2 (12). С. 79-85.
161. Литвин В.В. Комунікація поліцейського патрульної поліції зі ЗМІ. Юридична психологія. 2019. № 2 (25). С. 93-99.
162. Взаємодія мас-медіа та органів державної влади: навч. посіб. / М.Т. Андрійчук, Т.С. Андрійчук; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 114 с.
163. Семижон А.В. Взаємодія Національної поліції України із засобами масової інформації в сучасних умовах. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/3280/1/Семижон%20А.В.%201.pdf>

164. Свобода самовираження і громадський порядок. Вибудовування взаємин між правоохоронними органами, поліцією та журналістами. URL: https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000261467_ukr
165. Мокряк М.О. Взаємодія засобів масової інформації та правоохоронних органів: Матер. всеукр. наук.-практ. конфер. (м. Одеса, 10-11 лист. 2017 р.) / за ред. Г.О. Ульянової; уклад.: О.В. Дикий, Ю.Д. Батан. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 280-283.
166. Адміністративна діяльність Національної поліції: Навч. посібник / Кол. авт.; кер. авт. кол. к.ю.н., засл. юрист України В.А. Глуховець. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 248 с.
167. Омельченко О.В. Реалізація взаємодії органів державної влади із засобами масової інформації: зарубіжний досвід: магістерська робота. 281 Публічне управління та адміністрування. Київ, 2019. 96 с.
168. Медведенко С.В. Адміністративно-правові основи взаємодії Національної поліції України з громадськістю в правоохоронній діяльності: дисертація д.ф. 081 – Право. Одеса, 2020. 283 с.
169. Hohl Katrin. The role of mass media and police communication in trust in the police: new approaches to the analysis of survey and media data: PhD thesis, London School of Economics and Political Science. 2011. 165 p. URL: <http://etheses.lse.ac.uk/213/>
170. Fritsvold Erik. Police Media Relations and Social Media Strategies. URL: <http://etheses.lse.ac.uk/213/https://onlinedegrees.sandiego.edu/police-media-relations-and-social-media/>
171. Jones Larry. Police and Media Relations: How to Bridge the Gap. URL: <https://www.fdle.state.fl.us/FCJEI/Programs/SLP/Documents/Full-Text/jones-larry-final-paper.aspx>
172. О Policji: Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. URL: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/policja-16793593>

173. Konieczny Marcin. The use of information and disinformation in the cooperation of Polish law enforcement agencies with the media – contemporary problems and future perspectives. *Polic. sigur.* (Zagreb). 2022. god. 31., broj 1, S. 2-13. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/400382>
174. Parnes Jakub. The Definition of the Press in the Polish Press Law and its Impact on the Functioning of Local Online Media. Series: Philosophy, Communication, Media Sciences. Vol.: Communication Today: An Overview from Online Journalism to Applied Philosophy. URL: <https://trivent-publishing.eu/books/philosophy/communicationtoday/4.%20Jakub%20Parnes.pdf>
175. Gawroński Sławomir. Media Relations in Polish Police – Rules and Tools of Social Communication Empirical Research Results Social Communication. 2021. Vol. 1. P. 67-76. DOI: 10.2478/sc-2021-0006.
176. Germany. Policing Overview. URL: <https://polis.osce.org/country-profiles/germany>
177. Frevel Bernhard, Kuschewski Philipp. Police Organization and Police Reform in Germany: The Case of North Rhine-Westphalia. URL: <http://www.epa-journal.eu/download/3.-police-organization-and-police-reform-in-germany-the-case-of-north-rhine-westphalia.pdf>
178. Rüdiger Thomas-Gabriel, Rogus Mario. Survey on the Use of Social Media by the German Police URL: https://hpolbb.de/sites/default/files/field/dokumente/2somep-need_analysis_germany.pdf
179. Jakob Nikolaus Georg Edmund. No Alternatives? The Relationship between Perceived Media Dependency, Use of Alternative Information Sources, and General Trust in Mass Media. *International Journal of Communication*. 2010. № 4 P. 589-606. URL: <https://ijoc.org/index.php/ijoc/article/download/615/435>
180. Sweden. Policing Overview. URL: <https://polis.osce.org/country-profiles/sweden>

181. Hesser Annica. Police researcher shines spotlight on the police's media performance. 21 June 2022. URL: <https://liu.se/en/news-item/polisforskare-satter-fokus-pa-polisens-mediehantering>
182. Heber Anita. Fear of Crime in the Swedish Daily Press – Descriptions of an Increasingly Unsafe Society. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*. 2011. Vol. 12. Iss. 1. P. 63-79.
183. Stassen Richard, Ceccato Vania. *Policing: A Journal of Policy and Practice*. 2021. Vol. 15, Iss. 2, June 2021, P. 896-91. DOI: <https://doi.org/10.1093/police/paz068>.
184. Spain. Policing Overview. URL: <https://polis.osce.org/country-profiles/spain>.
185. Minder Raphael. Police in Spain Arm Themselves With Social Media to Fight Crime. The New York Times Company. URL: <https://www.nytimes.com/2014/09/08/business/media/police-in-spain-arm-themselves-with-social-media-to-fight-crime.html>
186. Fritsvold Erik. Police Communication Skills Matter More Than Ever: Here's Why. URL: <https://onlinedegrees.sandiego.edu/police-communication-important-today/>
187. Romania. Policing Overview. URL: <https://polis.osce.org/country-profiles/romania>
188. Ciabuca Alina. Identifying Strategies to Market Police Image in the Media. "Ovidius" University Annals, Economic Sciences Series. 2014. Vol. XIV, Iss. 2. P. 291-296.
189. Rosca Matei. Romanian journalists call for action after facing threats, intimidation. Politico, april 13, 2022. URL: <https://www.politico.eu/article/romania-journalist-media-freedom-emilia-sercan-cristian-pantazi-g4media-rule-law-nicolae-ciuca/>
190. Petre Andrei. Racism, police brutality and online hate: why Romania's roma are no nearer their black lives matter moment. URL:

<https://balkaninsight.com/2021/03/31/racism-police-brutality-and-online-hate-why-romanas-roma-are-no-nearer-their-black-lives-matter-moment/>

191. Croatia. Policing Overview. URL: <https://polis.osce.org/country-profiles/croatia>

192. Prpić Marko. The Police Perception of the Role of Media in Preventing Radicalisation: The Case of Croatia. 2020. DHS № 1 (10). P. 331-344.

193. Butorac Ksenija, Cajner Mraović Irena. The community policing evaluation in the Croatian urban and rural communities. European Police Science and Research Bulletin. 2016. Iss. 15. P. 49-57.

194. Vladislavljevic Anja. Croatian Police Chief Under Pressure After Newsroom Incident. URL: <https://balkaninsight.com/2019/03/07/croatian-police-chief-under-pressure-after-newsroom-incident/>

195. Estonia. Policing overview. URL: <https://polis.osce.org/country-profiles/estonia>.

196. Suve, Priit; Selg, Peeter; Sootla, Georg. Two decades of Estonian police and the (ir) relevance of police models for the development of safety policy. URL: <https://www.ssoar.info/ssoar/handle/document/62525>

197. Media communication principles. Police and Border Guard Board. URL: <https://www.politsei.ee/en/instructions/media-communication-principles>

198. Bullock Karen. The Police Use of Social Media: Transformation or Normalisation? Social Policy and Society. 2018. Vol. 17 (2). P. 245-258. DOI:10.1017/S1474746417000112.

199. Hainla Ervin. Police in Estonia fending off info operations targeting Ukrainians. URL: <https://news.err.ee/1608697378/police-in-estonia-fending-off-info-operations-targeting-ukrainians>

200. The Estonian Police and Border Guard Board web-constables. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/networks/radicalisation-awareness-network-ran/collection-inspiring-practices/ran-practices/web-constables_en

201. Яковлев Д.В. Роль засобів масової інформації в конструюванні політичної реальності: автореферат дисертації к.політн. 23.00.02. Одеса, 2003. 17 с.
202. Майоров В.В. Шляхи вдосконалення адміністративно-правового регулювання взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства. Право і суспільство. 2020. № 2 ч. 2. С. 185-190.
203. Кокарча Ю.А. Соціальні мережі як чинник політичного впливу в умовах розвитку демократичної політичної культури: дисертація к.політ.н. 23.00.03. Київ, 2020. 240 с.
204. Теоретико-прикладні засади конструктивної взаємодії поліції і населення в соціумі: монографія / В.В. Середа, Р.І. Благута, О.М. Балинська, З.Я. Ковальчук, О.М. Ковбич, Л.Й. Гуменюк та ін.; за заг. ред. З.Р. Кісіль. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 600 с.
205. Каверіна А.С. Довіра до конвергентних медіа в Україні: дисертація к. соціол. н. 22.00.04. Харків, 2017. 199 с.
206. Булаєв В. Діяльність інформаційних служб органів МВС України з профілактики правопорушень. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 10. С. 83-88.
207. Грицай І.О., Примаков К.Ю. Адміністративно-правові основи регулювання у сфері масової інформації в Україні: монографія / І.О. Грицай, К.Ю. Примаков. Київ: «Хай-Тек Прес», 2018. 256 с.
208. Поклад О.В. Громадський контроль за діяльністю поліції: автореферат дисертації к.ю.н. 12.00.07. Запоріжжя, 2018. 22 с.
209. Рачинська О.А. Механізми реалізації комунікативної взаємодії у сфері публічного управління: дисертація к.н.д.у. 25.00.02. Київ, 2019. 234 с.
210. Харенко О.В. Правове регулювання інформаційної діяльності друкованих засобів масової інформації: дисертація к.ю.н. 12.00.07. Київ, 2016. 241 с.

211. Даниленко С.А. Відкритість та прозорість влади: механізм регулювання взаємодії зі ЗМІ на регіональному рівні: автореферат к.н.д.у. 25.00.02. Одеса, 2018. 23 с.
212. Web-Constables. European Crime Prevention Network (EUCPN). URL: <https://eucpn.org/document/web-constables>
213. Keane Nicholas John. Police use of social media to support community engagement - its rise in police practice in the UK. European police science and research bulletin. P. 101-105. URL: <https://bulletin.cepol.europa.eu/index.php/bulletin/article/download/140/130>
214. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
215. Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану: Рішення РНБО від 18.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-22#Text>
216. Штогрін І. Якою має бути інформаційна політика України в умовах війни? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28338927.html>
217. Дубов Д.В. Державна інформаційна політика України в умовах гібридного миру та війни. Стратегічні пріоритети. 2016. № 3. С. 86-93.
218. Бартош Н.В. Актуальні питання удосконалення реалізації державної інформаційної політики України в умовах гібридної війни. Публічне урядування. 2022. № 3 (28). С. 17-24.

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧКИ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ ТА ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Шнурко Я.В. Принципи взаємодії Національної поліції та засобів масової інформації. Нове українське право. 2021. Вип. 6. С. 142-147.
2. Шнурко Я.В. Форми взаємодії Національної поліції та засобів масової інформації. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 11. С. 538-540.
3. Шнурко Я.В. Роль засобів масової інформації у формуванні довіри населення до поліції. Аналітично-порівняльне правознавство. 2021. № 4. С. 218-222.
4. Шнурко Я.В. Підрозділ зв'язків з громадськістю Національної поліції як суб'єкт взаємодії з засобами масової інформації. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2022. Вип. 71. С. 293-297.
5. Шнурко Я.В. Специфіка взаємодії поліції та засобів масової інформації: зарубіжний досвід та українські реалії. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2022. № 2. С. 104-108.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Шнурко Я.В. Обмеження права на доступ до інформації, яка перебуває у розпорядженні Національної поліції. Проблеми забезпечення прав і свобод людини: зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк, 10 груд. 2021 р.). Луцьк: Вежа-Друк, 2021. С. 246-248.
2. Шнурко Я.В. Щодо принципу відкритості та прозорості у діяльності

Національної поліції. Верховенство права: доктрина і практика в умовах сучасних світових викликів: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 25 лют. 2022 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 504-506.

3. Шнурко Я.В. Взаємодія Національної поліції та ЗМІ у виявленні корупційних правопорушень в умовах воєнного стану. Забезпечення державної безпеки в умовах воєнного стану: збірник тез I міжнародної науково-практичної онлайн конференції (м. Луцьк, 27 трав. 2022 р.). Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. С. 206-209.

4. Шнурко Я.В. Окремі аспекти реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану. Організаційно-правове забезпечення функціонування підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану: матеріали Всеукр. круглого столу (м. Дніпро, 3 черв. 2022 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. С. 53-55.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України

Лариса НАЛИВАЙКО

2023

АКТ

25.01.2023

м. Дніпро

Про впровадження в науково-дослідну діяльність
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ результатів дисертаційного
дослідження Я.В. Шнурко.

Комісія у складі:

Голови:

начальниці відділу організації наукової роботи
докторки економічних наук, професорки
Олени КАХОВСЬКОЇ

членів комісії:

завідувача кафедри адміністративного права, процесу
та адміністративної діяльності
доктора юридичних наук, професора
Андрія СОБАКАРЯ

старшої наукової співробітниці навчально-наукової
лабораторії з дослідження проблем превентивної
діяльності факультету підготовки фахівців для
підрозділів превентивної діяльності
кандидатки юридичних наук, доцентки
Ірини ДРОК

склала цей акт про те, що результати дисертаційного дослідження, проведеного для здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність, аспірантки кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Яни Вікторівни Шнурко за темою: «Адміністративно-правове регулювання взаємодії Національної поліції України з медіа (засобами масової інформації)» були апробовані у науково-дослідну діяльність

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, а саме для подальшого розроблення наукових питань щодо дослідження теоретичних та прикладних аспектів правового регулювання реалізації громадського контролю за діяльністю Національної поліції і використовуються Університетом в межах реалізації загальноуніверситетської наукової теми «Теоретико-методологічні та прикладні проблеми державотворення та правотворення в Україні» (державний реєстраційний номер 0118U100436).

Також результати наукового дослідження знайшли своє відображення у доповідях на наукових конференціях, круглих столах, семінарах, інших наукових заходах.

Отримані нові науково обґрунтовані результати та сформовані на їх основі авторські рекомендації можуть бути використані при проведенні наукових досліджень у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ.

Голова комісії:

Олена КАХОВСЬКА

Члени комісії:

Андрій СОБАКАРЬ

Ірина ДРОК

ЗАТВЕРДЖУЮ

Перший проректор
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України

Олександр ЮНІН

2023

02.02.2023

м. Дніпро

Про впровадження у освітній процес Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ основних результатів дисертації Я.В. Шнурко «Адміністративно-правове регулювання взаємодії Національної поліції України з медіа (засобами масової інформації)» на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Комісія у складі: голови – Світлани Кириченко, начальника навчально-методичного відділу кандидата біологічних наук, доцента; членів – Максима Почтового, заступника директора з навчально-методичної роботи Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти доктора юридичних наук, старшого дослідника; Лілії Бобрішової, завідувачки відділення забезпечення якості освітньої діяльності, докторки філософії у галузі права,

уклала цей акт про те, що основні результати наукового дослідження Я.В. Шнурко «Адміністративно-правове регулювання взаємодії Національної поліції України з медіа (засобами масової інформації)» були апробовані в освітньому процесі Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, зокрема, при підготовці навчально-методичних матеріалів та викладанні навчальних дисциплін «Поліцейська діяльність» та «Адміністративне право».

Голова комісії:

Світлана КИРИЧЕНКО

Члени комісії:

Максим ПОЧТОВИЙ

Лілія БОБРИШОВА